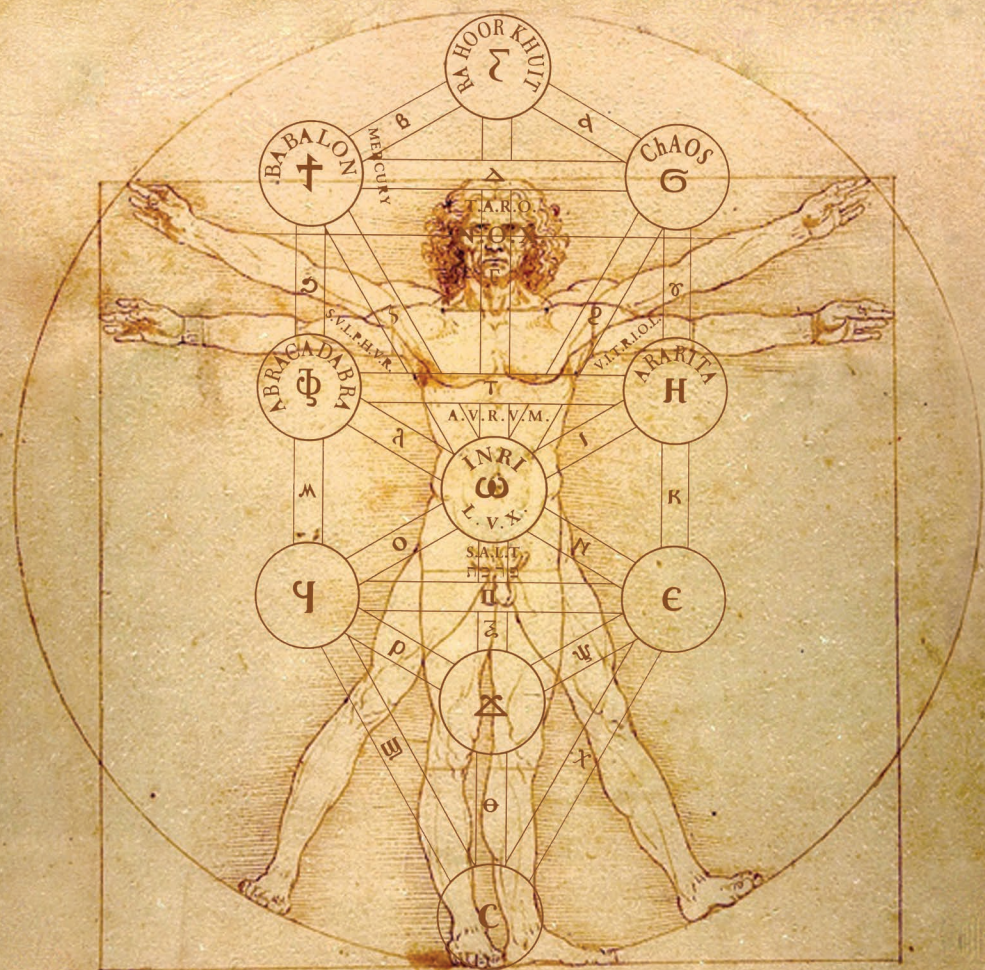

MAGIČNA FILOZOFIJA ALEISTRA CROWLEYA

ANDRAŽ ŽVAB

MAGIČNA
FILOZOFIJA

ALEISTRA CROWLEYA

ANDRAŽ ŽVAB

Naslov:
MAGIČNA FILOZOFIJA ALEISTRA CROWLEYA (Esej)

Avtor: Andraž Žvab

Idejna zasnova naslovnice: Andraž Žvab

Spremna beseda: Vili Ravnjak

© *Copyright izdane knjige:* Založba IBIS

© *Copyright originalnih tekstov:* Andraž Žvab

Elektronska verzija dostopna na: <http://www.telema.si/>

Izdajatelj: Založba IBIS

leto izdaje 2015

Maribor - Slovenija

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

141.331(0.034.2)

ŽVAB, Andraž Marjan

Magična filozofija Aleistra Crowleya
[Elektronski vir] : (esej) / Andraž Žvab ; spremna
beseda Vili Ravnjak. - El. knjiga. - Maribor :
Ibis, 2015

ISBN 978-961-93853-0-2 (pdf)

281715456

VSEBINA

PREDGOVOR	7
I. UVOD	9
II. ŽIVLJENJE ALEISTRA CROWLEYA.....	17
A. OTROŠTVO IN MLADOST.....	17
B. OD ZLATE ZORE DO KNJIGE ZAKONA.....	22
C. PREROK NOVEGA EONA	35
D. OD IZGONA IZ ITALIJE DO SMRTI.....	46
III. MAGIČNA FILOZOFIJA ALEISTRA CROWLEYA.....	51
A. OKULTNE PARADIGME.....	51
B. OKULTNA KABALA	62
C. CROWLEYEVA FILOZOFIJA KOT »MAGIČNI EKSISTENCIALIZEM«	75
D. VELIKO DELO IN NJEGOVE STOPNJE.....	86
E. CROWLEYEVA SIMBOLIKA	104
O AVTORJU:	130
SPREMNA BESEDA:	131
LITERATURA:	133

PREDGOVOR

Pričujoči esej sem spisal v letu 2009,¹ da bi tako drugim kot tudi samemu sebi pojasnil in razložil razmeroma težko dostopno misel Aleistra Crowleya. Eseg temelji na večletnem študiju Zahodne ezoterične tradicije in okultnih ved vobče, pretežno iz akademskega, vendar tudi s praktičnega vidika. Čeprav se v eseju prepletajo religiologija, zgodovina, antropologija in okultna filozofija, esej ni niti religiološki niti antropološki niti ne karkoli drugega. Niti ni striktno filozofski. Njegov glavni del temelji na branju teksta (namreč Liber ABA oziroma 'Book four') in na nadaljnji interpretaciji. Sam bi tak način branja označil kot »anarhično filozofski«, saj gre za mojo lastno interpretacijo Crowleyeve misli.

Eseg je sestavljen iz petih delov: iz uvoda; iz poglavja v katerem je opisano življenje Aleistra Crowleya; iz ključnega dela, ki je posvečen njegovi okultni oziroma magični filozofiji, pri čemer je kot referenčna točka vzet odlomek iz Liber ABA; ter iz zaključka, v katerem so strnjene temeljne ugotovitve.

Čeprav sem se potrudil, kolikor sem se lahko, da sem misel Aleistra Crowleya napravil dostopno tako v zgodovinskem, ezoteričnem, filozofskem, magičnem in osebnem kontekstu, je za branje tega eseja potrebno nekoliko predhodnega znanja in določena mera sposobnosti uvida. Človek, ki vsaj okvirno ne pozna pojmov, kot je kabala ali ki ne ve za Zlato zoro; prav tako

---

¹ Eseg se je revidiral in oblikoval v letu 2015. (op. izd.)

človek, ki ne pozna osnov krščanske mistične teologije in tantrične ezoterične antropologije, tega eseja ne more razumeti, tako kot bi želel. Prav tako bo esej težje razumel človek, ki si ni razjasnil pojmov kot so »ezoteri(ci)zem«, »okultizem« in »Zahodna ezoterična tradicija«. Tega ne pišem iz intelektualnega napuha, pač pa iz preprostega dejstva, ker tako pač je. Enako velja za tiste, ki so v razmerju do okultizma in ezoterike polni predsodkov in jim okultizem pomeni sinonim za »satanizem«. Lahko sicer berejo, toda žal ne bodo doumeli poante – razen izjemoma.

Misel vsakega razmišljujočega človeka se razvija; kar je bilo sprejeto kot resnično, se izkaže kot delno resnično ali celo kot zmotno. Tako je tudi s tem esejem, ki je eden mojih zgodnejših in iz katerega morda veje še pristno navdušenje in vse premalo kritičnosti. Kljub vsemu se mi je zdel vreden objave. Razmišljujoči bralec bo vse to tudi razumel.

Še nekaj o oblikovni strukturi teksta. Eseg je razdeljen na poglavja in podpoglavja. Specifični okultno-ezoterični pojmi so pisani v kurzivi in včasih tudi okrepljeno. Prav tako so v kurzivi pisani pomembnejši odlomki in (vsaj povečini) naslovi tujejezičnih del, katerih prevodi so ponavadi podani v opombah. V opombah so razloženi ali pojasnjeni tudi nekateri pojmi, ki bi motili samo strukturo besedila. Sprotnega akademskega citiranja ne uporabljam, vendar povsod, kjer navajam dobesečni citat ali se neposredno sklicujem na kakega avtorja, podajam vir v opombi pod črto. Za lažji vpogled esej vključuje tudi nekaj slikovnega gradiva, skupaj s pojasnili.

I. UVOD

Aleister Crowley (1875 – 1947) je tako po mnenju velikega dela okultistov kot po mnenju javnosti največji okultist 20. st. in eden največjih okultistov vseh časov. Ko se je mladi Aleister enkrat dokončno polotil okultizma in opustil svoje mladostne konjičke, kot so bili igranje šaha, pisanje poezije in plezanje, si je zastavil nalogo, eksperimentalno raziskati starodavne magične sisteme in jih preinterpretirati na novi podlagi. To mu je v veliki meri uspelo: Aleister Crowley je – poleg Carla Gustava Junga (ki pa je bil v svojih izjavah in interpretacijah veliko bolj previden in čigar poglavitno zanimanje ni bil okultizem kot tak, pač pa človeška duševnost) - zaslužen za to, da je v okultno filozofijo ali »Magiko« (Magick), kakor je okultno filozofijo imenoval sam, vnesel tretjo, namreč psihološko paradigmo. Dolgo časa je zgodovino evropske okultne filozofije od najzgodnejših časov antičnih misterijev in aleksandrijske gnoze obvladovala t. i. objektivistična paradigma, ki je predpostavljala objektivni obstoj subtilnih ravni in takih ali drugačnih duhovnih bitij. Velik razcvet je ta paradigma okultne filozofije doživela v renesansi in z delom *De occulta philosophia libri tres* Heinricha Corneliusa Agrippe iz Nettesheima² dobila tudi svoj briljanten

---

² Heinrich Cornelius Agrippa iz Nettesheima (1486-1535) je bil nemški renesančni diplomat, čarovnik, okultni pisec, filozof in astrolog. Delo *De occulta philosophia libri tres* (»Tri knjige o okultni filozofiji«, izšlo l. 1533 v Kölnu) je enciklopedičen opis renesančne magije in okultne filozofije v širšem smislu.

enciklopedičen opis. Kakorkoli že, v poznem 17. st. je zanimanje za okultno filozofijo v precejšnji meri presahnilo³ in potrebno je bilo počakati na Alphonsa Louisa Constanta oziroma Eliphasa Levija Zacheda (1810 – 1875), da je sredi 19. st. okultni filozofiji ali magiji povrnil izgubljeni sloves in podal drugo, energetsko paradigmo. Crowley je, kot je večkrat priznal tudi sam, gradil na dosežkih Eliphasa Levija, vendar pa je francoskega maga prekosil po dometu vizije, po globini in širini uvida, po briljantnosti ekspozicije tega, kar je želel izraziti, in pa seveda po tem, da je bilo domala vse, o čemer je Aleister Crowley pisal, praktično preizkušeno. Stari magi, kakršen je bil Cornelius Agrippa, so magijo sicer prakticirali, toda njihovo dejansko praktično delo je vse prepegosto zavito v molk zgodovine; Eliphas Levi pa v delu *Dogma et Ritual de la Haute Magique*⁴ (1855/56) izpričuje, da se je praktičnega magičnega dela polotil samo enkrat. Crowley pa je o magiki ne samo pisal, pač pa je »Magiko« tudi živel.

Preden preidem na kratko razlago temeljnih okoliščin in pojmov, katerih razumevanje je nujno potrebno za razumevanje Aleistra Crowleya in njegove magične (okultne) filozofije, pa se mi zdi smiselno povedati nekaj o slovesu, ki ga Crowley uživa.

---

³ Nikakor pa ni izginilo. Okultno filozofijo so ohranjali posamezni rožnokrižarski in prostožidarski redovi (npr. nemški red Zlatega in Rožnega križa, ustanovljen ok. 1750) ter mnogi posamezniki-entuziasti.

⁴ Dogma in ritual visoke magije, 1855/56. Glede opisa rituala (šlo je za izklic antičnega filozofa in čarovnika iz 1. st. n. št. Apolonija Tijanskega) glej Levi 2001: 121-126.

Aleister Crowley, ki je samega sebe imenoval zdaj Frater Perdurabo (kar je magično ime, ki ga je dobil ob iniciaciji v Zlato zoro in pomeni »Vztrajal bom do konca«), zdaj Zver 666 in zdaj spet To Mega Therion (kar v Grščini pomeni »Velika Zver« in se ujema z vzdevkom »Zver 666«), je bil že za časa življenja proglašen za »Najbolj zlega človeka na svetu«. Poučen v tem pogledu je odlomek zaključnega govora sodnika Mr. Justice Swifta v sodni obravnavi, v katero je bil vpleten Crowley. Sodnik je namreč dejal: *»I have been forty years engaged in the administration of law in one capacity or another. I thought that I knew of every conceivable form of wickedness. I thought that everything that was vicious and bad had been produced in one time or another before me. I have learnt in this case that we can always learn something more if we live long enough. I have never heard such dreadful, horrible, blasphemous and abominable stuff as that which has been produced by the man (Crowley) who describes himself to you as the greatest living poet.»*⁵ Sodnikovo izjavo je sicer potrebno upoštevati v okvirih takratne morale (sodna obravnava se je vršila v 30-ih letih 20. st.) toda Crowley je dejansko tako po tedanjih kot po današnjih standardih živel ekscentrično. V spolnosti je bil nenasiten in je imel spolne odnose tako z ženskami kot z moškimi; užival je droge hašiš, peyote, kokain, opij, morfij in heroin (in morda še marsikatero drugo), in občasno je v magičnih obredih žrtvoval žival. Vendar pa je popularna ikona Crowleya, zlasti tista, ki jo širijo krščanski fundamentalisti in

---

⁵ Sutin 2000: 372.

samo-iniciirani »borci proti satanizmu«, ki v Crowleyu vidijo največjega satanista 20. st., popolnoma zgrešena. Crowleyeva magična filozofija nima s satanizmom opraviti ničesar – Satan kot tak je krščanski koncept in Crowleyeva magična filozofija ima (vsaj na ravni upovedovanja) s krščanstvom le malo opraviti. Zgodbe o žrtvovanju ljudi so gladko izmišljene. V Crowleyevem delu *Liber ABA* oziroma *Book 4* resnično stoji odlomek, kjer je napisano, da je najboljša žrtev »mlad otrok bele rase«, toda odlomek je potrebno brati alegorično, kot prisposodbo, ki se nanaša na spolno magijo. (»Žrtvovanje belega otroka« pomeni ejakulacijo brez izbrizga v vagino.) V opombi piše, da je *To Mega Therion* (se pravi, Crowley) v enem letu žrtvoval nad 150 takih otrok.⁶ Če bi se navedek dejansko nanašal na žrtvovane otroke, bi to nikakor ne ostalo neopaženo, prvič zato, ker je bil Crowley za časa svojega življenja relativno znana oseba, ki so ji bili mediji često za petami, drugič zato, ker je bila angleška policija v tistem času ena najuspešnejših svetovnih policij, in tretjič zato, ker je številka 150 otrok enostavno ogromna. Resnici na ljubo, kot že povedano, Crowley je živel boemsko in ekscentrično življenje, toda njegov smoter – vsaj njegov notranji, osebni smoter, kakor je razvidno iz njegovih Izpovedi⁷ in iz mnogih pesmi – je bil naravnán na prometejsko delo osvojitve neznanih področjih magike, da bi se človeštvo s temi spoznanji lahko okoristilo. Seveda je Crowley imel senco, in to veliko – poleg nebrzdane seksualnosti je imel

---

⁶ Crowley 1997: 206-207.

⁷ *The Confessions of Aleister Crowley: An Autohagiography*, London: Mandrake Press, 1929.

tudi poteze sadizma, rasizma, tipične angleške večvrednosti itd. Toda veličina in genialnost človeka se pogosto merita po njegovi senci. Ko človek prebira Crowleyeva dela, se dejansko ne more načuditi izjemni notranji žlahtnosti, združeni s velikim uvidom in lucidnostjo; momentom, ko se tako njegova misel kot njegov prozni ali poetični izraz dvigneta v višave, nerazumljive in nedojemljive tako njegovim sodobnikom kot sedanjim ljudem. Človek občuduje njegovo iskrenost, požrtvovalnost, predanost, drznost in smisel za občutenje lepega in skrivnostnega.

Druga skrajnost, ki pa z vidika realnega pogleda na osebo Aleistra Crowleya in na njegovo učenje ni nič manj napačna, pa je prekomerna idealizacija Crowleya. Zlasti za uporniške adolescente je Crowley idol, ki ga kujejo v zvezde, seveda zato, ker je živel svobodno spolnost, užival mamila, utiral nove in eksotične poti v religioznosti ter imel izjemno privlačen osebni stil. Tudi v redu O. T. O. (Ordo Templi Orientis) se dogaja, da svojega preroka (namreč Crowleya) brezkompromisno častijo in da vsaka njegova beseda velja kot Zakon – še zlasti zato, ker so mnogi njegovi spisi, s Knjigo Zakona na čelu, pojmovani kot razodeti, on pa je veliki prerok Theleme, novega Zakona novega eona, eona Horusa, eona »kronanega in zmagovitega Otroka«. Ti, ki Crowleya idealizirajo, pozabljajo na več stvari. Kot priznava njegov verodostojni biograf, Lawrence Sutin,⁸ je bil Crowley *pokvarjen sin višjega srednjega razreda v Angliji; v njegovem pisanju so prisotne rasistične, skrajno elitistične in*

---

⁸ Prim. Sutin 2000.

seksistične tendence. Mož v življenju ni opravil niti ure »poštenega« dela; ogromno dediščino, ki bi zadostovala za dostojno življenje več ljudi, je zapravil v manj kot dvajsetih letih, in bil v drugi polovici življenja odvisen od donacij učencev in mecenov, večkrat pa na robu revščine. Da bi prišel do denarja, se je občasno posluževal nizkotnih dejanj. V spolnosti je bil nenasiten in skrajno perverzen, tudi po merilih današnjega časa, ki je v sodbah glede tega, kaj tvori perverzijo, izjemno mil. Užival je mnoge droge, kar samo po sebi sicer ne pomeni ničesar, kvečjemu kaže na njegovega zvedavega in nekonformističnega duha; toda v drugi polovici življenja je tudi glede uživanja mamil zapadel v ekscese: bil je odvisnik od kokaina (deli Liber ABA, ki so napisani v značilno privzdignjenem slogu, so bili pisani pod vplivom kokaina), predvsem pa od morfija in heroina. V času najtežje odvisnosti (v času pred smrtjo) je bil Crowley odvisen od nekaj gramov heroina dnevno, pri čemer je potrebno upoštevati to, da je bil heroin, ki ga je užival, razmeroma čist.⁹ Vendar je z ozirom na ti dve zadnji odvisnosti potrebno biti pošten in upoštevati, da je bil heroin v času med obema vojnama del standardne farmakopeje in so ga zdravniki predpisali Crowleyu kot zdravilo za njegov kronični bronhitis in astmo, Crowley pa se je droge seveda

---

⁹ Za primerjavo: heroin, ki kroži po ljubljanskih ulicah, je največ 10% - in če je 10%, to pomeni, da je močan, kajti običajno je 3% do 6%. Povprečni ljubljanski odvisnik je odvisen od grama takega heroina dnevno. Crowley je bil odvisen od nekaj gramov izjemno čistega heroina dnevno – kar pomeni, da bi doza, ki jo je zaužil, umorila pet ljubljanskih odvisnikov oziroma kakih dvajset ljudi, ki niso nikdar zaužili heroina.

kmalu navadil in jo v zadnjih letih življenja jemal v izjemnih količinah. (Zanimivo pa je, da kljub občasnemu uživanju alkohola ni nikdar zapadel alkoholizmu.) Njegove ženske so povečini končevale v azilih in psihiatričnih bolnicah; in Crowley se je za izboljšanje njihovega stanja potrudil zelo malo. Crowley je namreč značilno seksistično-mačističen odnos (kljub navdušenju nad tantrizmom in prakticiranju spolne magije) kazal vse življenje. V nekem pismu sam pravi: »Kličite me peder /bugger/ če želite, vendar do žensk nisem nikdar čutil enako kot do moških. Žensko je vedno mogoče zamenjati v par dneh.« Paradoksalno je torej, da je Crowley utelešal ravno tiste karakteristike, ki naj bi jih po mnenju tistih, katerim je mož idol, zavračal: aristokratski elitizem, rasizem in tipično viktorijansko večvrednost, seksizem, občasno celo oportunistem itd. Toda ljudje pač potrebujemo simbole, bodisi da nanje oziroma vanje projiciramo svojo senco, in se tako na zelo prikladen način znebimo svoje; bodisi da vanje projiciramo svoje neizživete želje, sanje in ideale. V obeh primerih je Crowley nadvse prikladen lik.

Kar se tiče mojega osebnega vidika in tudi pozicije, s katere je zastavljen ta esej, sem mnenja, da je na Aleistra Crowleya potrebno gledati kot na človeka. Bil je namreč človek – visoko nadarjen tako intelektualno kot telesno in tudi duhovno in umetniško. Izbral je nenavadno in ekscentrično pot in po njej hodil zelo dobro. Uničil je marsikoga, s komer se je družil; toda njegovo delo – preinterpretirati Magiko na znanstveni podlagi – ostaja unikatno in njegovi uvidi v delovanje magije so naravnost briljantni. Njegova mistična in ljubezensko-erotična poezija

včasih premore veliko poetično lepoto, poleg tega pa je bil Crowley tudi nadarjen novelist in romanopisec. Bil je eden prvih, ki je Zahod seznanil z globljimi mističnimi in magičnimi dimenzijami vzhodnih religij, precejšen pomen pa ima tudi kot alpinist oziroma plezalec, kot eden prvih eksperimentatorjev z drogami in kot družbeni kritik.

V tem eseju je nemogoče zajeti vseh aspektov tako mnogostranske osebnosti, in to tudi ni moj namen. Bistven namen tega eseja je predstaviti moža samega, zlasti pa njegovo magično filozofijo, ali vsaj nekatere njene aspekte. Prav gotovo je najbolj nerazumljen, očrnjen, malikovan in stereotipiziran del Crowleya njegova »Magika«. Zato se v pričujočem delu osredotočam predvsem na Crowleya kot okultnega misleca, in še to le na nekatere aspekte njegove okultne filozofije. V kratkem bom poskušal predstaviti in interpretirati njegovo magično filozofijo, kot je le-ta predstavljena v njegovem delu »Magika v teoriji in praksi« (Liber ABA). Seveda je predstavitev nepopolna – kdor bi si želel globljega uvida, mu priporočam v branje in študij Crowleya samega.

II. ŽIVLJENJE ALEISTRA CROWLEYA¹⁰

A. OTROŠTVO IN MLADOST

Aleister Crowley je bil rojen kot Edward Alexander Crowley v mestu Leamington, pokrajina Warwickshire (blizu Londona) 12. oktobra leta 1875, v znamenju Tehtnice. Njegova družina je pripadala radikalnemu krilu t. i. Plymoutskega bratstva (Plymouth Brethren), kar pomeni skrajno radikalnemu krilu puritanske sekte, ki je Biblijo tolmačila dobesedno, se držala striktno puritanske morale in bila prepričana v pogubljenje vseh drugih ljudi, razen članov sekte. Crowleyev oče, Edward Crowley, je bil pridigar in imetnik precejšnjega bogastva, ki so mu ga prinesle delnice v pivovarstvu. Tako je svoj čas posvečal pridiganju in spreobračanju ljudi v nazore Plymouthske bratovščine. Mladi 'Alick', kakor so Crowleya klicali v otroštvu, je bil na očeta zelo navezan, in njegova smrt leta 1888 ga je zelo prizadela. V svoji obsežni avtobiografiji oziroma »avtohagiografiji« opisuje sebe s tretjo osebo ednine do očetove

---

¹⁰ Pri opisovanju življenja Aleistra Crowleya se opiram predvsem na njegove Izpovedi (*The Spirit of Solitude: An Autohagiography* /.../, 1929); in na dve solidni biografiji: Lawrence Sutin: *Do What Thou Wilt: A Life of Aleister Crowley*, 2000 in Richard Kaczynski: *Perdurabo: The Life of Aleister Crowley*, 2010. Tudi delo Janeza Trobentarja z naslovom *Človek – Sfinga – Zver* /.../, , ki je pisano z insiderske perspektive, Crowleya prikaže v verodostojni luči. O Crowleyu obstaja sicer kar nekaj biografij, vendar imajo mnoge med njimi tendenco sovražnosti in senzacionalizma.

smrti, nato šele preide na prvo osebo ednine.¹¹ Po smrti očeta je namreč skrb za mladega Crowleya prevzela mati in strici. Svojo mater Crowley označuje kot »fanatično pobožnjakinjo brez možganov« (»brainless bigot«), katere »naravni nagoni so bili zatrti s strani religije«. ¹² Le-ta je skušala zlomiti mladeničevo upornost, a brez uspeha. Telesno, duševno in duhovno izjemno nadarjeni mladenič je namreč v okolju Plymouthske bratovščine nepopisno trpel. Obdobje adolescence v svojih Izpovedih značilno naslavlja kot »Otroštvo v peklu«. ¹³ Mati je 'Alicka' občasno klicala »Zver 666«; Crowleyu se je v svoji želji po svobodi s tem vzdevkom notranje poistovetil. ¹⁴ Kasneje v svoji magični karieri je ta vzdevek tudi »uradno« privzel in naposled z njim tudi zaslovel.

(Marsikateri poznavalec Crowleyevega življenja in dela je opozoril na dejstvo, da gre vzroke za Crowleyev kasnejši odpor do krščanstva in tradicionalne morale iskati v njegovem otroštvu, zaznamovanem s fanatizmom krščanske sekte. V določeni meri to nedvomno drži, vendar vsega nikakor ne gre speljevati na psihoanalitične razlage. Razlogi za Crowleyev odpor do krščanstva in tradicionalne morale so širši in izvirajo predvsem iz Crowleyeve lastne okultne filozofije, katere namen je bil med drugim preseči tradicionalno pojmovanje morale. Hkrati pa je res, da je Crowleyevi magični simboliki veliko

---

¹¹ Crowley 1929: 53.

¹² Crowley 1929: 36.

¹³ Crowley 1929: 63.

¹⁴ Prim. Crowley 1997: 125.

krščanskih elementov. Tudi med njegovo magično filozofijo in krščanstvom je mogoče najti vzporednice, kar sem skušal vsaj delno nakazati v nadaljevanju.)

Malo pred dopolnjeno polnoletnostjo je Crowley odšel na šolanje v Cambridge, Trinity College. Cambridge je poleg Oxforda najbolj elitna angleška univerza, Trinity College pa je eden najbolj elitnih kolidžev Cambridgea. Mlademu Crowleyu, ki je bil nadpovprečno intelektualno in telesno nadarjen (čeprav je trpel za blago obliko astme), se je torej obetala bleščeča kariera. Poleg tega je po očetu podedoval veliko premoženje. Na Cambridgeu je Crowley nadoknadil vse, kar je zamudil v času svojega otroštva. Vrgel se je v branje in prebral vse angleške in precej tujih klasikov, tako pisateljev kot pesnikov. Zlasti ga je navduševala romantična poezija. Študiral je tudi filozofijo in primerjalno religiologijo. Izjemen vtis je nanj naredil Richard Burton. Richard Burton (1821 - 1890) je bil angleški orientalist in raziskovalec, pa tudi pesnik, prevajalec in pisatelj. V sebi je združeval telesno zmožnost in drznost (bil je eden prvih zahodnjakov, ki je, preoblečen v Arabca, obiskal Meko – v času, ko je bil tak podvig primerljiv z današnjim obiskom Meseca!) in veliko intelektualno in umetniško nadarjenost (prevedel in izdal je Tisoč in eno noč ter indijsko Kama sutro), slovel pa je tudi kot upornik proti strogi viktorijanski spolni morali – mnoga njegova dela odkrito izdajajo fascinacijo nad erotiko in posebej nad homoseksualnostjo. Crowley je torej našel svojega idola – vsaj zaenkrat.

Čeprav je formalno vpisal »moral sciences« (kar je pomenilo filozofijo), je spremenil svoj kurikulum na angleško književnost. Dal je duška tudi svojem spolnemu nagonu ter se često zapletal v krajše romance z dekleti iz Cambridgea in okolice – praksa, ki je bila med mladimi aristokratskimi študenti s Cambridgea v tedanjem času precej pogosta. Veliko se je ukvarjal s prostim plezanjem in blestel v šahu. Že pred Cambridgeom je med počitnicami redno odhajal na plezalne vzpone na Škotsko ali v Alpe, kjer so ga vsled njegove plezalske nadarjenosti domačini zelo cenili. Na Cambridgeu se je zapletel v žlahtno homoerotično romanco s pesnikom Polittom, in prelom ljubezni s tem mladim možem zaradi svoje popolne posvetitve mistiki je kasneje Crowley močno obžaloval. Pisal je poezijo in izdal svojo prvo pesniško zbirko *Aceldama: A Place to Bury Strangers In*.¹⁵ Poezija je ostala njegova strast vse življenje. Njegova poezija ni bila sicer nikoli tako cenjena in brana kot poezija njegovega sodobnika, znanca in sovražnika Williama Butler-ja Yeatsa, toda Crowley je bil ob svojem času razmeroma poznan v britanskih in tudi evropskih (francoskih) literarnih krogih. O pomenu Crowleyeve poezije najbolje priča dejstvo, da je kar nekaj njegovih pesmi uvrščenih v antologijo angleške mistične poezije.¹⁶ Toda srž njegovega resničnega zanimanja, njegova prava fascinacija in njegovo resnično poslanstvo so ležali

---

¹⁵ »Hakeldama: mesto, kjer se pokopavajo tujci.« Hakeldama pomeni v Hebrejščini »Njiva krvi« in je po Novozavezni pripovedi mesto, kjer se je obesil in bil kasneje pokopan Juda Iškarijot.

¹⁶ *The Oxford Book of English Mystical Verse*, 1917.

drugje. Nekoč mu je pod roke prišla knjiga Arthurja Edgarja Waita, člana Zlate zore o črni magiji in paktih z demoni.¹⁷ Crowley, prevzet od navdušenja, je pisal Waitu. Ta mu je v branje priporočil ezoterično klasiko *The Cloud upon the Sanctuary*¹⁸ nemškega mistika in teozofa iz 18. st., Carla von Eckhartshausna, ki namiguje na skrivno »bratovščino izvoljenih«, t. j. adeptov oziroma govori o t. i. notranji Cerkvi, v nasprotju z zunanjo, »zidano« Cerkvijo. Branje te knjige je za Crowleya pomenilo odločilen preobrat. Mladi Alexander Edward Crowley, ki je do tedaj svojo prihodnost nekako megleno videl v karieri diplomata (po lastnih besedah ga je privlačilo zlasti spletkarjenje in možnost potovanj) je svoje življenje uzrl v popolnoma novi luči. Mladi mož se je odločil, da bo svoje življenje posvetil okultnim in mističnim aspektom religije. V tem času je tudi spremenil ime. Ime »Aleister« je keltska oblika imena Alexander; ime je Crowley spremenil zato, ker je bral, da mora biti ime, ki naj zagotovi slavo – in slave si je želel z vso svojo bitjo! - sestavljeno iz dveh daktilov in spondeja. Ime »Aleister« je temu ustrezalo, poleg tega pa je bilo keltsko, in v tistih časih je imelo vse, kar je dišalo po Keltih, med mistično in poetično orientiranimi mladeniči romantičen prizvok. Crowley je opustil študij na Cambridgeu in v kratkem času spoznal ljudi, ki so ga vpeljali v Zlato zoro. Tak je bil začetek njegove kariere, ki je ime »Aleister Crowley« spremenila v sinonim za okultno.

---

¹⁷ *The Book of Black Magic and of Pacts*, 1898.

¹⁸ »Oblak nad svetiščem«, izvorno *Die Wolke über dem Heiligtum*, 1802.

B. OD ZLATE ZORE DO KNJIGE ZAKONA

Zlata zora¹⁹ je bil okultni red – takrat verjetno edini te vrste v Evropi. Okultni redovi z relativno podobno usmeritvijo so sicer obstajali, npr. Hermetic Brotherhood of Luxor in Ordo Templi Orientis, pa tudi drugi, vendar se nobeden od njih ni mogel kosati z vplivom Zlate zore, ki so ga leta 1884 ustanovili Dr. William Wynn Westcott, dr. William Robert Woodmann in Samuel Liddell »McGregor« Mathers. Woodmann in Westcott sta pripadala Societas Rosicruciana, ki je bila konstituirana kot t.i. »fringe masonic body«, to se pravi ezoterični red v pravni navezavi na prostozidarstvo. Woodmann in Westcott sta prek nekega rožnokrižarskega dokumenta navezala stik z neko »Fraulein« (gospodično) Anno Sprengel, ki je obema podelila iniciacijo in priznala pravno nasledstvo Zlate zore, domnevno izvirajoče iz avtentičnega rožnokrižarskega reda. Že v sami Zlati zori so bili mnogi prepričani, da je Fraulein Anna Sprengel izmišljena, in tudi danes se večina akademikov, ki se ukvarjajo z Zlato zoro, nagiba k temu mnenju. Konec koncev pa to ni bilo tako bistveno: red je bil pravno in formalno utemeljen, to pa je v tradiciji, kot je zahodni ezoterizem, kjer iniciatorno nasledstvo igra ključno vlogo, bistvenega pomena.

Če sta bila za formalni nastanek reda zaslužna predvsem Westcott in Woodmann, potem je bil Mathers gonilna in idejna sila reda. Samuel Liddell »McGregor« Mathers (1854 - 1918) je

---

¹⁹ Polno ime reda je bilo *The Hermetic Order of the Golden Dawn*.

bil angleški posebnež, ki je imel v življenju dve veliki ljubezni: magijo in vojaško umetnost. Bil je brez rednih dohodkov, poročen z Moino Mathers, sestro slavnega filozofa Henrija Bergsona (katerega je Mathers skušal spreobrniti k veri v magijo, a zaman!), nekadilec in vegetarijanec ter ljubitelj škotske oziroma keltske folklore.²⁰ Živel je deloma v Londonu in deloma v Parizu v najetih stanovanjih ter dneve preživeljal v Britanskem Muzeju in Bibliotheke d'Arsenal v prebiranju starodavnih okultnih in magičnih spisov. (Znal je okoli deset jezikov, med njimi tudi latinsko in hebrejsko!) O njem obstoji mnogo zanimivih anekdot, npr. ta, kako je Mathers igral šah z grškimi in egipčanskimi bogovi in pa tista o magični vojni med njim in Crowleyem. Čeprav sta se kasneje s Crowleyem sporekla in ga je Crowley v romanu Mesečevo dete²¹ orisal izrazito negativno, mu je njegov »odpadli učenec« priznaval določeno veličino in genialnost.

Srž učenja Zlate zore je bila okultna oziroma hermetična kabala, povezana s hermetizmom, novim platonizmom in antično teurgijo (to se pravi antično »visoko magijo«, kakor in kolikor so le-to razumeli in interpretirali v viktorijanski Angliji). Zlata zora je obujala tudi evropsko alkimistično, rožnokrižarsko in magično tradicijo. Magnum opus - pojem, sicer vzet iz alkimije - je pomenil postopen vzpon po Drevesu življenja, ki je bilo

---

²⁰ Avtentičnost oziroma upravičenost klanskega imena »McGregor«, ki ga je dodajal k svojemu imenu kot potrditev izvora svojega rodu s škotskega višavja, je po mnenju biografov močno sporna.

²¹ *The Moonchild*, 1923.

pojmovano kot hkratni glif ali shema Absolutnega v njegovi manifestaciji, Makro- in Mikrokozmosa (torej vesoljstva in človeka). Tako je (ali naj bi) človek iz nevednega in neodrešenega bitja postal razsvetljeni adept. Magnum opus oziroma vzpon po Drevesu življenja je bil vezan na stopnje. Te so odgovarjale sefiram na Drevesu življenja, in so vodile od prve stopnje, imenovane *Zelator* (1=10, odgovarjajoča Malkuthu) prek stopenj *Theoricus* (Yesod, 2=9), *Practicus* (Hod, 3=8), *Philosophus* (Netzach, 4=7) do stopnje adeptovstva, imenovane *Adeptus minor* (5=6, vezana na Tipharet). Adeptovstvo, ki so ga dosegli le redki je pomenilo vstop v notranji red, imenovan Red Zlatega in Rožnega križa. Adeptovstvo je bilo povezano z zelo izdelanim ritualom, ki se je nanašal na legendo o Christianu Rosenkreutzu, in je na simbolni ravni pomenilo odkritje človekovega Srca ali Sebstva (v terminologiji Carla Gustav Junga) oziroma *Neshamacha* (v ezoterični psihologiji judovske kabale). V Zlati zori so ta človekov »višji jaz« - imenovali *Genius* in tudi *Augoides*.²² Stopnje adeptovstva so obsegale stopnje *Adeptus minor* (Tiphareth, 5=6), *Adeptus major* (Geburah, 6=5) in *Adeptus exemptus* (Chesed, 7=4). Nad tem je bila meja in nad njo vrhnje stopnje: *Magister Templi* (Binah, 8=3) in *Magus* (Chokmah, 9=2). Stopnja *Magusa* je na notranji, mistični ravni pomenila restoracijo Adama Kadmona: notranje uresničenje Človeka, poboženje, notranjo nesmrtnost. V sistemu Zlate zore je bil

---

²² Oba koncepta imata izvor v grškem oziroma helenističnem poznoantičnem ezoterizmu.

Magus enak inkarniranemu Bogu.²³ Teoretično je obstajala še zadnja stopnja, stopnja *Ipsissimusa* (10=1), ki pa je pomenila popolno združitev z Absolutnim oziroma absorbcijo v Absolutno in prenehanje obstoja kot določeni posameznik s specifično osebnostjo. Stopnje so bile ritualno obeležene, rituale pa je po vzoru prostožidarskih, rožno-križarskih in v obliki navezavi na grške in egipčanske misterije spisal v tem pogledu genialni Mathers.

Seveda so člani Zlate zore Veliko delo oziroma stopnje jemali zelo različno. Za nekatere so bile to zgolj zanimive ceremonije, katerih ni spremljalo globlje doživljanje, za druge – denimo za Crowleya – pa so dejansko pomenile notranjo preobrazbo.

Zlata zora je v 90-ih letih 19. st. imela pet templjev, enega v Parizu ter štiri v Angliji in na Škotskem. V red je vstopilo mnogo znanih intelektualcev, literatov in umetnikov, saj je v dobi fin de siecla okultizem doživljal svoj veliki moment, in je bil pogosta tema ali vsaj navdih za delo poetov in pisateljev nove romantike in simbolizma. Med znanimi osebnostmi v Zlati zori velja omeniti irskega pesnika Williama Butlerja Yeatsa, pisatelje Arthurja Machena, Gustava Meyrinka in Arthurja Conana Doylea; okultistko in mecenko Annie Horniman; enega prvih raziskovalcev zahodne ezoterične tradicije Arthurja Edwarda Waitea ter Allana Benneta, ki je bil eden prvih Evropejcev, ki je vstopil v budistično *sangho* (meniški red) in je

---

²³ Logiko oziroma interpretativni sistem, ki stoji za tem, podrobneje pojasnujem pri razlagi Crowleyeve filozofije, ki v veliki meri sloni na učenju in simbolni shemi Zlate zore.

kasneje odigral pomembno vlogo pri širjenju budizma na Zahodu.

Mladi Aleister Crowley je bil prepričan, da je v Zlati zori našel tisto Skrivno bratovščino, o kateri je bral v knjigi Karla von Eckhartshausna. Kot piše v svojih Izpovedih, je svoj pristopni ritual doživel kot resnično iniciacijo, kot novo rojstvo.²⁴ Marljivo je delal in se je hitro vzpel po stopnjah. Crowley je imel v tem času predvsem dva magična učitelja. Prvi je bil Mathers osebno, ki je uvidel izjemno nadarjenost mladega Crowleya za magijo ter je pričel v njem gledati svojega naslednika.²⁵ Drug učitelj je bil Allan Bennet (1872 - 1923). Bolehal je za težko obliko astme, zaradi česar je užival celo paleto drog, od morfija do kloroforma. Čeprav le nekaj let starejši od Crowleya, je bil neprimerno bolj izkušen v teoriji in praksi zahodne magije. Crowley, ki je po očetu podedoval veliko premoženje, ga je povabil v svoje prostorno londonsko stanovanje, in tam sta na lastno pest eksperimentirala z višjimi oblikami ceremonialne magije, zlasti s tehnikami, opisanimi v Malem Salomonovem ključu in pa s sistemom, ki je opisan v Knjigi Svete Magije Abramelina Maga. Crowley, ki je kmalu odkril pomembnost tega grimorija, je kupil manjšo graščino Boleskine ob jezeru Loch Ness na Škotskem. Graščina je ustrezala zahtevam, opisanim v knjigi, in Crowley se je nameril,

---

²⁴ Crowley 1929: 176.

²⁵ Podobno kot je ob približno istem času Sigmund Freud videl svojega naslednika v Carlu Gustavu Jungu. Oba, tako Crowley kot Jung, sta presegla svoja učitelja, se z njima sprla in stopila po svoji lastni poti.

da bi tam opravil zahteven, šest mesecev trajajoč ritual imenovan »Izklic in Konverzacija (pogovor) s Sv. Angelom Varuhom«. Ritual je igral in še igra veliko, pravzaprav osrednjo vlogo v njegovem poznejšem magičnem sistemu.

V začetku 20. st. pa so se v redu Zlate zore pričeli notranji spori. Razlogov je bilo več. Glavni povod za nezadovoljstvo je bila avtokratična politika Mathersa, pa tudi notranji spor v Zlati zori. Del Zlate zore se je namreč bolj kot k magiji nagibal k misticizmu. Na čelu mistične frakcije je stal že omenjeni Arthur Edward Waite, ki ga Crowley ni maral od samega začetka (čeprav je bil, paradoksalno, ravno Waite tisti, ki ga je uvedel v okultizem!) in ga je imel za »pretencioznega dolgočasneža«. Nadvse rad je kritiziral njegova dela, pisana v čudaškem, sofisticiranem in dolgočasnem slogu (medtem ko je Crowley imel kar nekaj talenta za pisanje!). Ena takih besednih iger na račun Waitovega pisanja se je denimo glasila »waite while you read« in podobno. K mistični frakciji je spadal tudi irski pesnik William Butler Yeats, katerega mladi Crowley ravno tako ni maral, zlasti zaradi njegovega poudarjanja morale, ki jo je Crowley imel za zakrinkano krščanstvo, in pa zaradi prepričanja, da mu Yeats zavida pesniško nadarjenost – Crowley se je namreč smatral za največjega angleškega pesnika po Shakespearju! Verjetno pa je bilo ravno obratno: Crowley se je pred Yeatsom, ki je dejansko bil velik pesnik, čutil inferiornega, in je svojo lastno nepriznano mržnjo doživljal kot zavist s strani Yeatsa.

Crowley je prekinil Ritual Izklica Sv. Angela Varuha in se v sporu glede reda Zlate zore postavil na stran Mathersa, ki ga je v

tem času na hitro iniciiral v adepta – stopnja 5=6, ustrežajoča sefiri Tiphareth. Iz te, pravzaprav politično motivirane iniciacije je razvidno, da je potrebno stopnje in nazive v Zlati zori in tudi drugih iniciatorskih redovih jemati z veliko rezervo. Nekaj je naziv, in nekaj povsem drugega je notranje mistično stanje. Crowley sam se je dobro zavedal – kot piše v svojih Izpovedih – da je bila njegova iniciacija politično in pragmatično motivirana in da ji ni ustrezala notranja duhovna izkušnja. Zato je imel iniciacijo in pripadajoči naziv *Adeptus Minor* zgolj za formalnost, in je hrepenel po resnični notranji izkušnji, ki bo opravičila njegovo adeptovstvo oziroma mu ga notranje-mistično podelila.

Na tem mestu je potrebno povedati, kako globoko in iskreno je bil Crowley predan Zlati zori. Medtem ko so mnogi v Zlati zori videli le popestritev siceršnjega spleena, je Crowley dejansko verjel, da je našel red, ki poseduje ključne starodavnega znanja – znanja, ki je bilo nekdanje v domeni egipčanskih in grških misterijev, ki je kasneje prešlo na hermetike in gnostike ter je nato, ob začetku srednjega veka, poniknilo v podzemlje. Prav tako je bil prepričan, da so voditelji reda – zlasti sam McGregor Mathers, katerega je Crowley na začetku zelo občudoval – v stiku s skrivnimi mojstri, s tako imenovano Veliko belo bratovščino oziroma skupnostjo adeptov, ki so dosegli nesmrtnost in ki iz duhovnega sveta vodijo dogajanje na svetu. Spor in spletke, ki jih je imel priložnost opazovati, so ga močno razočarali. Tako se je, delno zaradi razočaranja, delno pa tudi zaradi želje po pustolovščinah, napatil na potovanja po svetu in na plezalne vzpone.

Najprej se je napotil v Mehiko, plezat s prijateljem in učiteljem Oscarjem Eckensteinom. Oscar Eckenstein mu je svetoval, naj za nekaj časa prekine svoje magične študije in se posveti mojstrenju uma, namreč koncentraciji in vizualizaciji. Crowley je nasvet poslušal in bil kasneje zanj izredno hvaležen.²⁶ Po plezalnih vzponih v Mehiki se je odpravil na Ceylon, obiskat svojega prijatelja Allana Benneta, ki se je oprijel budizma. Skupaj z njim je prakticiral budistične mentalne vaje in kasneje v Indiji pranayamo, dhyano in dharano. Vadba radža joge je nanj napravila tak vtis, da je prilagojeno obliko radže joge vključil v prvi del svojega magnum opusa, *Liber ABA* (prvi del, naslovljen »*Mysticism*«, je pravzaprav Crowleyeva interpretacija radža joge). V Indiji se je Crowley srečal tudi s tantrom, ki je bila tedaj na Zahodu zelo slabo poznana in je bila pravzaprav sinonim za črno magijo najslabše vrste in neke vrste simbol domnevne religiozne degradacije Indije.²⁷ Med Zahodnjaki je tantri ugled deloma povrnili šele Sir William Woodrooff, znan pod psevdonimom Arthur Avalon, čigar izjemno pronicljive in eruditske študije o tantri so postale in ostale klasične.

V času med leti 1900 in 1905 je bil Crowley član dveh ekspedicij, ki sta poskušali osvojiti Chogo-Ri (K2) in Kanjindjengo. Prva ekspedicija, imenovana Crowley-Eckenstein expedition, je bila pravzaprav zelo pomembna, čeprav njen pomen v alpinističnih analih često tajijo, zaradi slovesa, ki ga je kasneje Crowley užival. Ekspedicija je bila s formalnega vidika

---

²⁶ Crowley 1929: 213-214.

²⁷ Prim. Urban 2006: 92-95.

sicer neuspešna, saj plezalci niso osvojili vrha K2. Vendar pa je odprava postavila rekord v najdaljšem bivanju na do tedaj najvišji nadmorski višini. Pokazala je, da so vzponi na sedem- in osemtisočake mogoči kljub redkemu zraku in pomanjkanju kisika. Vzpon na Kanjindjengo je vodil Crowley osebno. Tudi ta vzpon je bil neuspešen, saj se je član odprave smrtno ponesrečil, kar je bila delno tudi posledica Crowleyevega napačnega vodstva, zlasti njegove arogance in podcenjevanja soplezalcev. Naj bo tako ali drugače, Crowley je bil ob svojem času dejansko eden najboljših plezalcev in posledično precej poznan britanski in tuji javnosti.

Leta 1903 se je Crowley poročil z Rose Kelly, sestro svojega prijatelja Geralda Kellya, v t. i. »marriage of convenience«: Rose je hotel osvoboditi družinske tiranije in ji omogočiti, da zaživi svobodno življenje z ljubimcem, ki ji je bil všeč. Ta poteza je bila povsem v skladu s Crowleyevimi pogledi na zakon, erotiko, spolnost in ljubezen. Toda Rose in Crowley sta se – povsem nenadejano in nepričakovano – v kratkem času zaljubila. Crowley je bil na tem, da opusti kariero maga in se oprime družinskega življenja angleškega gentlemana – nato pa se je med skupnim preživljanjem počitnic v Kairu zgodilo nekaj izrednega.

Crowley je opravljal neki manjši magični ritual, da bi izklical silfe,²⁸ s katerimi je želel razvedriti svojo ženo Rose. Le-ta pa se je pričela nenavadno obnašati in je venomer ponavljala, da ima

---

²⁸ Silfi – elementarna bitja zraka (v evropski magični oziroma okultni tradiciji).

za Crowleya neko pomembno sporočilo. Na vprašanje, kdo ima to pomembno sporočilo, je Rose venomer ponavljala »oni«. Crowley, ki o magični nadarjenosti žensk ni imel dobrega mnenja, je želel, da mu Rose pove, kdo so ti »oni«. Šla sta v Egipčanski muzej v Kairu in Rose mu je pokazala egipčansko stelo, na kateri je bil upodobljen Hoor-paar-kraat.²⁹ (Danes je to znamenita »Stela razodetja« ali »Stele of Revealing«.) Ekspонат je nosil številko 666, število apokaliptične Zveri, s katero se je Crowley že lep čas identificiral, in to je Crowleya naposled prepričalo, da se vrši nekaj pomembnega. Nato je prišlo do dogodka, ki je docela spremenil Crowleyevo življenje in imel neizmeren vpliv na današnji okultizem. V treh zaporednih nočeh aprila 1904 je neznano bitje z imenom »Aiwass« Crowleyu narekovalo Knjigo zakona, imenovano **Liber AL** ali **Liber Legis**. («Knjiga Zakona».)³⁰ Gre za močno alegoričen, v privzdignjenem, ekstatičnem slogu pisan tekst, ki sestoji iz treh delov in ki oznanja nastop novega eona, eona Horsa, ki bo nadomestil eon Ozirisa (katerega simbol je žrtvovani, umrli in ponovno vstali bog – Oziris, Dioniz in Kristus). Horsa prispodablja »zmagoviti in okronani otrok«, simbol nastopa novega eona pa so vojne, revolucije, itd. Prerok novega eona je Aleister Crowley, imenovan Zver 666 ali To Mega Therion. Tekst je postal najpomembnejši oziroma osrednji sveti tekst magične religije, ki jo je Crowley ustanovil, namreč religije Theleme. Naj bo tako ali drugače, sam tekst je bil tako

---

²⁹ Ra-Hoor-Khuit, op. izd.

³⁰ Crowley 1929: 392-395.

nenavaden, bizaren, bogokleten in mestoma tako v popolnem nasprotju z vsem, kar je Crowley do tedaj mislil in verjel, da je trajalo lep čas, preden ga je sam »prerok« sprejel. Ko pa se je Crowley naposled sprijaznil, da je poklican za preroka novega eona, so verzi Knjige Zakona dobili osrednje mesto v njegovi magični filozofiji.

Na tem mestu se mi zdi smiselno pripomniti to, kar je vsem resnim okultistom in tudi vsem resnim poznavalcem Crowleya, ki niso okultisti, jasno: t. i. *Knjiga Zakona ni Crowleyevo zavestno avtorsko delo!* Crowley je ni sam sestavil, delo ni plod njegovih misli, in je na prejemnika samega, t. j. Crowleya, spočetka delovalo zastrašujoče. Crowley je bil ob prejemu Knjige Zakona zaprepaden in zgrožen – preteči je moralo kar nekaj let, da je sprejel njeno učenje. Knjigo Zakona je mogoče označiti kot primer avtomatičnega pisanja ali še bolje, kot primer medijstva. Kot tudi sicer, je tudi v tem pogledu podobnost med Crowleyem in Jungom velika. Poznavalcem življenja in dela Carla G. Junga je znano, da je Jung leta 1916 doživel obdobje, ko so se na njegovem domu v Küssnachtu pričeli dogajati paranormalni fenomeni. Pritisk je postajal vse večji in domala nevzdržen, dokler ni Jung sedel za pisalno mizo in spisal *Sedem pridig mrtvim*.³¹ *Sedem pridig mrtvim* – tako kot Crowleyeva Knjiga zakona – ni bilo Jungovo avtorsko delo. Ni prihajalo iz Jungove osebnosti, pač pa od nekod izven. Seveda pa si je Jung ta nenavadni fenomen razložil drugače kot Crowley, pač v skladu s svojim interpretacijskim sistemom.

---

³¹ *Septem sermones ad mortuom*, prim. Jung 1989: 203-205.

Jung je imel Sedem pridig mrtvim za spontani izraz kolektivnega nezavednega, ki je zaradi določenih osebnih in tudi širših kulturno-zgodovinskih razlogov (morijska prva svetovna vojna) izbruhnil na plano, kot izbruhne lava iz vulkanskega žrela. Pridigam je sicer pripisoval velik osebni pomen, nikdar pa jih ni smatral – tako kot Crowley Knjigo Zakona – za religiozno razodetje oziroma kot nekaj, kar mora oznaniti svetu.

Crowley je glede avtorstva Knjige Zakona ostajal pošten. Venomer je trdil, da avtorstvo ni njegovo. Avtor je bil skrivnostni Aiwass, ki ga je Crowley (glede na barvo glasu) opisal kot moža v srednjih tridesetih letih, dostojanstvenega in vzvišenega, z določeno reminiscenco na Babilon ali Asirijo. Prav tako je bil Crowley v dvomih, ali je Aiwass njegov Angel Varuh (se pravi, *Genius* oziroma *Augoides* oziroma posebljeni Višji jaz oziroma Sebstvo). Vsekakor pa je bil prepričan, da je prejel nekaj izjemnega, kar mora oznaniti ljudem. Od začetka prve svetovne vojne dalje pa do smrti je Crowleyjevo življenje in delovanje vodilo temeljno poslanstvo: izpolnjevati Knjigo Zakona na osebni ravni, to je – slediti svoji Resnični Volji; in pa oznanjati Knjigo Zakona vsem, ki so bili za njegovo oznanjevanje dovzetni. Sliši se neverjetno, toda Crowley je sebe smatral enakovrednega Budi, Jezusu in Mohamedu. Bil je namreč Zver 666, služabnik Hoor-paar-kraat-a, kar pomeni: prerok novega eona, katerega credo je povzet v naslednji maksimi: *Odkrij in izpolnuj svojo Resnično Voljo in to ti bodi Zakon!*

Slika A: Aleister Crowley v času vstopa v Zlato Zoro v značilno boemski pozi.

C. PREROK NOVEGA EONA

Po dogodkih v Kairu se je Crowley – ki v sebi dejansko ni mogel sprejeti Knjige Zakona – najprej podal na že omenjeno ekspedicijo na Kanchindjengo, nato pa skupaj z Rose in novorojeno hčerko, ki jo je v zanj tipični maniri poimenoval Nuit Ma Aathoor Hecate Sappho Jezabel Lilith, odšel na dolgo potovanje prek Indije, Burme in divjih predelov južne Kitajske do Hongkonga, kjer sta se Rose in Nuit vrnila z ladjo v Anglijo, sam pa je še enkrat obšel planet: prek Japonske do Vancouvra in nazaj v Anglijo. Po vrnitvi v Anglijo je uspešno izvedel Operacijo Izklica Sv. Angela Varuha, ki jo je notranje izvajal ves čas med potjo okoli sveta. Uspešno končana operacija je bila torej dokončno potrdilo njegovega adeptovstva, po katerem je hrepenel že od leta 1900, torej od Mathersove politično motivirane iniciacije.

Rose je Crowley zaradi njenih na novo odkritih magičnih sposobnosti zelo cenil in jo je posvetil kot svojo »Škrlatno žensko« (kar je pravzaprav Crowleyeva varianta arhetipske institucije »soror mysticae«, t. j. mistične sestre). Žal pa je tudi Rose imela svojo senco: vse bolj se je vdajala alkoholizmu in Crowley, ki v primeru žensk ni bil posebej potrpežljiv, je nad njo sčasoma obupal, čeprav je bila Rose formalno še vedno njegova »Škrlatna ženska«. Prva hčer je umrla zaradi trebušnega tifusa, a kmalu se mu je rodila druga, Lola Zaza, ki ga je preživela. V letih pred prvo svetovno vojno je Crowley skupaj z angleškim častnikom J. F. C. Fullerjem, ki je postal njegova desna roka, nadaljeval s sistematičnim raziskovanjem magičnih praks in v ta namen pričel izdajati dvoletnik *Equinox*, ki je bil

posvečen »znanstvenemu iluminizmu«, katerega moto je bil »metoda znanosti, namen religije« (*»The method of science, the aim of religion«*). Ta čas je bil za Crowleya izjemno ploden tudi kar se tiče literarne ustvarjalnosti: spisal je veliko poezije, proznih del (tudi pornografskih) ter različnih esejev, ki naglašajo različne teme, od klasične in okultne filozofije prek analize religij, magičnih ritualov do družbeno-kritičnih spisov in analiz izkustev pod vplivom hašiša.

Crowleyeva ideja je bila briljantna in je briljantna še vedno: eksperimentalno preučiti vse dotedanje magično znanje, ga preveriti z osebno izkušnjo in interpretirati v luči novih znanstvenih dognanj, zlasti psihologije, primerjalne religiologije in novoveške filozofije. Z drugimi besedami, Crowley je našel svoje poslanstvo, ki je bilo v tem, da obnovi starodavno vedo, imenovano Magika (Magick), jo očisti praznoverja, preveri na podlagi osebne izkustva ter jo razloži na racionalnih osnovah, v kolikor se jo na racionalnih osnovah razložiti da. Temu delu je ostal predan vse življenje.

Viktor Frankl, veliki psiholog in psihiater, ustanovitelj tretje dunajske psihoanalitične šole, je nekdaj zapisal, da v današnjem času vprašanje morale ni več razmerje med altruizmom in egoizmom, pač pa vprašanje, ali je posameznikovo življenje smiselno ali ne, torej ali je uperjeno na nekaj/nekoga izven sebe ali pa je uperjeno zgolj nase. Če to drži, potem je bilo Crowleyevo življenje izjemno smiselno.

Glavne postaje na njegovi nadaljnji življenjski poti so bile naslednje. Leta 1909 je s svojim učencem, pesnikom in ljubimcem Victorjem Neuburgom, v Sahari preizkušal sistem

enohianske magije.³² V izjemno nevarnem ritualu je Crowley ob prisotnosti Victorja Neuburga uspešno prečkal »Brezno« (Abyss) ter postal *Magister Templi*.³³ Crowley je Čuvarja praga, s katerim se je moral soočiti, poimenoval *Choronozon*, in ga opisal kot posebjeno Temo Kaosa.³⁴ Kakorkoli že, dogodki v Sahari so na obeh pustili neizbrisen pečat. Neuburg je v naslednjih letih postopno opustil druženje s Crowleyem, se posvetil pisanju ter do svoje smrti živel mirno in odmaknjeno življenje. Kar pa se tiče Crowleya, so bili tisti, ki so ga intimneje poznali, složni v tem, da se je iz puščave vrnil kot drug človek – čeprav nihče ni vedel točno povedati, v čem je sprememba.

Prvo svetovno vojno je preživel v ZDA in postal *Magus*. Kot že povedano, so ti nazivi sami po sebi pravzaprav zgolj formalnost – *flatus voces* ali »prazna imena«, bi dejali srednjeveški nominalisti. Dejansko gre za mistična stanja, in nihče razen dotične osebe same – ali Boga – ne more presoditi, ali je nekdo zares »Magus«. Seveda pa je v področju mistike – še posebno Crowleyeve mistike, ki je bila izjemno eklektična in vseskozi prepletena z magičnimi praksami – mogoča tudi zabloda oziroma napačna interpretacija. Pravzaprav je stvar delikatna. Po definiciji je *Magus* enak Bogu – doseči stopnjo *Magusa* v sistemu Zlate zore ali v Crowleyevem sistemu pomeni približno to, kar v kabali pomeni realizacija Adama Kadmona ali v hermetizmu realizacija Anthroposa. Oba koncepta je mogoče primerjati s tem, kar ezoterični islam opisuje z izrazom »*al insan*

---

³² Gre za magični sistem iz 16. st., plod dela elizabetinskega maga dr. Johna Deeja in njegovega sodelavca in medija Edwarda Kellya.

³³ Crowley 1929: 631-632.

³⁴ Crowley 1929: 623.

al kamil« (»Veliki človek«) ali kar ezoterični taoizem imenuje »*shen jen*« (»Transcendentalni človek«). Povedano po krščansko (če si smem dopustiti to primerjavo), gre za povrnitev oziroma restitucijo stanja pred Padcem, ali, bolje, doseg novega stanja, stanja Človeka (namerno pisano z veliko!), ki v različnih ezoteričnih sistemih nosi različne simbolne oznake. Med Človekom (namerno pisano z veliko!) in Bogom pa ni razlike, saj Corpus Hermeticum pravi: »Človek je umrljivi Bog, Bog je neumrljivi človek«. ³⁵ Res pa je, da v blodnjaku mistične subjektivnosti ni nikogar oziroma ni nikakršnega merila, po katerem bi nekdo lahko presojal duhovno stanje. V krščanski mistiki je zadeva neprimerno lažja, saj zvestoba Cerкви in verskim resnicam (kot tudi presoja duhovnega učitelja, »starca« ali spovednika) tvori neko oporo, po kateri se lahko ločuje pristna svetost od lažne. V primeru magične poti pa tega merila ni. Crowley se torej lahko proglasi za *Magusa*, in dejansko ne obstaja nobeno merilo za presojo avtentičnosti te trditve, razen seveda subjektivnega uvida in občutka. Tak način uresničevanja Človeka je po eni strani neskončno lažji kot tradicionalni, saj je mogoče v sveto pot od človeka k Človeku vplesti vse individualne značilnosti in nihče ne pozna samega sebe bolje kot človek sam; poleg tega je v eksistencialistični maksimi (ki je pri Crowleyu izrazita in o kateri bo še govora) neka poštenost. Današnji človek, ki premore inteligenco in uvid, dejansko slej ko prej pride do odrešujočega, a tudi težkega spoznanja, da odgovarja le sebi in zase. Po drugi strani pa je v primeri s tradicionalnimi svetimi potmi (kot so npr. hoja za Kristusom; različne oblike sufijskih poti; joge in budistične poti) nevarnost

---

³⁵ Trismegist 2003: 61.

zablode tu veliko večja. Crowley je dejansko hodil po britvi in tudi sicer je pot, ki jo je utrl (Thelema) vratolomna in ni za vsakogar.

Po končani vojni je Crowley v Cefaluju na Siciliji ustanovil opatijo Theleme. Do tega časa je ne samo popolnoma izčrpal svoja finančna sredstva in bil odvisen od donacij učencev, pač pa tudi docela sprejel svoje poslanstvo kot prerok novega eona, eona Horusa oziroma »eona zmagovitega in okronanega Otroka«, katerega beseda je »Thelema«, kar pomeni »Volja«. V Cefaluju je Crowley sklenil uresničiti svojo utopično vizijo Theleme. Skupnost, v kateri so bivali on, njegova tedanja Škrlatna ženska Leah Hirsig, in njegovi učenci ter učenke, je bila zamišljena kot realizacija *Collegium ad Spiritum Sanctum*, torej »Kolegija Svetega Duha«. Ime izvira iz znane rožnokrižarske legende iz začetka 17. st., po kateri naj bi bratje skrivnega rožnokrižarskega reda tvorili kolegij, kjer so preučevali okultne oziroma hermetične vede, t. j. alkimijo, astrologijo in magijo. Kakorkoli že, »Kolegij Svetega Duha« se je precej razlikoval od običajnih predstav, povezanih s Sv. Duhom, kot tudi od samega rožnokrižarskega ideala kot takega. Opatija Theleme je bila dejansko bolj podobna istoimenski opatiji iz del Françoisa Rabelaisa, renesančnega pisca groteskno komičnih spisov. Rabelaisova Thelema je namreč neke vrste antiteza samostanu: v Rabelaisovi Thelemi, ki je sicer strukturirana podobno kot samostan, ni drugega pravila, kot ta, da vsak dela to, kar mu je ljubo: vstaja se po poldnevu, uživajo se slastne jedi, vino teče v potokih, itd. Crowley je ime »Thelema« dejansko in tudi namerno prevzel od Rabelaisa, seveda pa je besedo Thelema (»Volja«) interpretiral v skladu s svojo okultno eksistencialistično filozofijo. »Volja« oziroma

»Resnična Volja« je Crowleyu namreč pomenila najglobljo človekovo poklicanost, avtentičnost, človekov »osebni Tao«, če se lahko tako izrazim. Crowleyeva »Resnična Volja« vključuje libertinizem in hedonizem le kontingentno in nikakor ne a priori: libertinizem vključuje ravno toliko kot asketizem, pač glede na to, kaj specifičnemu človeku pomaga pri iskanju svojega resničnega *Sebstva*. Glede na povedano v opatiji ni bilo fiksnega urnika razen tega, ki so ga narekovale praktične potrebe skupnega bivanja. Kakorkoli že, načeloma so Crowley ter zlasti učenke in učenci preučevali Crowleyeva dela; prakticirali obredno in spolno magijo; vadili radža-jogo ter preučevali zahodno in vzhodno ezoterično tradicijo.

Med vraževernimi Sicilijanci so se pričele širiti govorice, da se v opatiji vršijo orgije (kar je bilo povsem res, in resničnost je bila verjetno nepredstavljivo pestrejša od govoric samih, kar je sicer v podobnih primerih redkost!), da prebivalci slavijo črno mašo in žrtvujejo otroke. To pa je bila – vsaj v primeru žrtvovanja otrok – gola izmišljotina, v primeru žrtvovanja živali pa vsaj groteskno pretiravanje.

(Kristjani – zlasti tisti fundamentalistično in »karizmatično« naravnani in pa tisti, ki jim je okultizem (kdove zakaj?) moteč trn v peti, še dandanes Crowleyu očitajo »satanizem« in »satanistične obrede« (kot se radi izražajo), med temi »satanističnimi obredi« pa je zlasti na tapeti žrtvovanje otrok. Zanimivo, po svoje zabavno, a hkrati žalostno je, da so v take stvari uverjeni tudi sicer trezni in inteligentni ljudje, ki jih ni izpridila popačena religija. Nihče od teh ljudi pa se nikdar ne potruji, da bi poizvedel, kaj je Crowley dejansko učil in prakticiral. Kdorkoli bi to storil, bi na svoje presenečenje odkril,

da tako njegova praksa kot učenje nimata nikakršne zveze s satanizmom v smislu čaščenja poosebljenega zla!)

Svoje je prispeval britanski tisk, ki je v Crowleyu našel svojo priljubljeno kost za glodanje. Tisk je Crowleya med drugim proglasil za »najbolj izprijenega človeka na svetu« (»the wickedest man on the world«). Crowley takim označbam ni oporekal – publiciteta, četudi slaba (in slednja morda še bolj!) mu je prišla prav pri pridobivanju novih učencev. Ko je eden izmed njegovih učencev umrl zaradi pitja okužene vode iz lokalnega izvirka, je bila mera polna – Mussolini je Crowleya izgnal iz Italije. Ta se je zatekel v francosko Tunizijo. Brez finančnih sredstev, močno odvisen od heroina in kokaina, nepriljubljen tako v domovini kot tudi v drugih evropskih državah, zapuščen od učencev in povrhu soočen z osebno duhovno krizo je bil Crowley povsem obupan. V tem temnem času mu je stala ob strani Leah Hirsig (imenovana Alostrael ali »Maternica Boga«, ljubkovalno pa tudi »Ape« ali »Opica«), ki je bila ena redkih Crowleyevih žensk, ki se ni niti zapila niti končala v psihiatričnem azilu, pač pa je bila v oporo »Veliki Zveri« sami, se kasneje od nje ločila, se preselila v ZDA ter kasneje stopila po svoji lastni mistični poti. Crowley v svojih Izpovedih priznava,³⁶ da mu je bila Leah v veliko oporo in pomoč in z njeno pomočjo si je sčasoma opomogel.

Potrebno je spregovoriti tudi o Crowleyevem odnosu do reda *Ordo Templi Orientis*, oziroma O.T.O. (»Red Vzhodnega Templja« ali »Red Templja Vzhoda«), ki je danes ključni nosilec Crowleyeve misli in učenja (Theleme). Po razpadu Zlate zore je Crowley ustanovil svoj magični red, imenovan *Argentum*

---

³⁶ Crowley 1929: 897.

Astrum ali *Astrum Argentinum* (Red Srebrne Zvezde). Okultna filozofija tega reda in sistem stopenj sta bila precej podobna tistima iz Zlate zore, vendar je bil način dela drugačen, veliko bolj individualen, in članstvo nikoli ni bilo množično.³⁷

Nastanek reda O.T.O. je povezan zlasti z dvema osebama. To sta bila Carl Kellner (1850 - 1905) in Theodor Reuss (1855 – 1923). Carl Kellner je bil bogat poslovnež in prostozidar, ki je gojil zelo raznovrstna okultna zanimanja, od prostozidarstva prek alkimije pa do joge. Domnevno naj bi potoval v Indijo, kjer naj bi bil iniciiran v eno od tantričnih *vamacara* (t. i. left hand-path) tradicij; toda verjetneje je, da je v stik s tantričnimi učenji prišel v Evropi, preko potujočih sufijskih mojstrov in indijskih gurujev. Tudi Reuss se je zanimal za okultne vede in je bil precej dobro seznanjen z evropsko prostozidarsko in okultno sceno poznega 19. st. Moža sta pričela sodelovati v 90-ih letih 19. st.³⁸ V tem času je nastal red Ordo Templi Orientis: Red

---

³⁷ Med zgodnjimi člani tega reda je bil tudi genialni angleški slikar in zelo samosvoj čarovnik Austin Osman Spare (1886-1956). Spare domnevno ni preстал prehoda čez Brezno in zato ga je Crowley označil kot »Črnega brata«, torej maga, ki je zaostal na poti in je motiviran s sebičnimi tendencami. Kakorkoli že, Spare je razvil svojo unikatno teorijo magije, ki temelji na delovanju nezavednega ter na njegovi zmožnosti kreacije in re-kreacije resničnosti. V današnjih okulturnih krogih je Spareova teorija magije zelo cenjena in mnogi mu priznavajo vpliv, enakovreden Crowleyevemu.

³⁸ Z njima je nekaj časa sodeloval tudi Rudolf Steiner, vpliven teozof, ki se je kasneje od teozofije ločil (zaradi pretiranega poudarka teozofije na vzhodnih religijah) in ustanovil ravno tako vplivno ezoterično gibanje ali šolo, imenovano antropozofija, s poudarkom na ezoteričnem krščanstvu. Steinerjeve ideje so bile in so še vedno zelo vplivne: je idejni ustanovitelj waldorfske

Templja Vzhoda ali Red Vzhodnih Templjarjev. Red je bil formalno pravno utemeljen z listino Williama W. Westcotta in Johna Yarkerja in podobno kot Zlata zora konstituiran kot »fringe masonic body«, torej okultni red v pravni navezavi na prostozidarstvo. Prav tako kot Zlata zora je bil red organiziran po stopnjah, jedro njegovega učenja pa je tvorila eklektična mešanica prostozidarskih, rožnokrižarskih in vzhodnih, zlasti tantričnih naukov. Red je izdajal svoje glasilo *Oriflamme*.

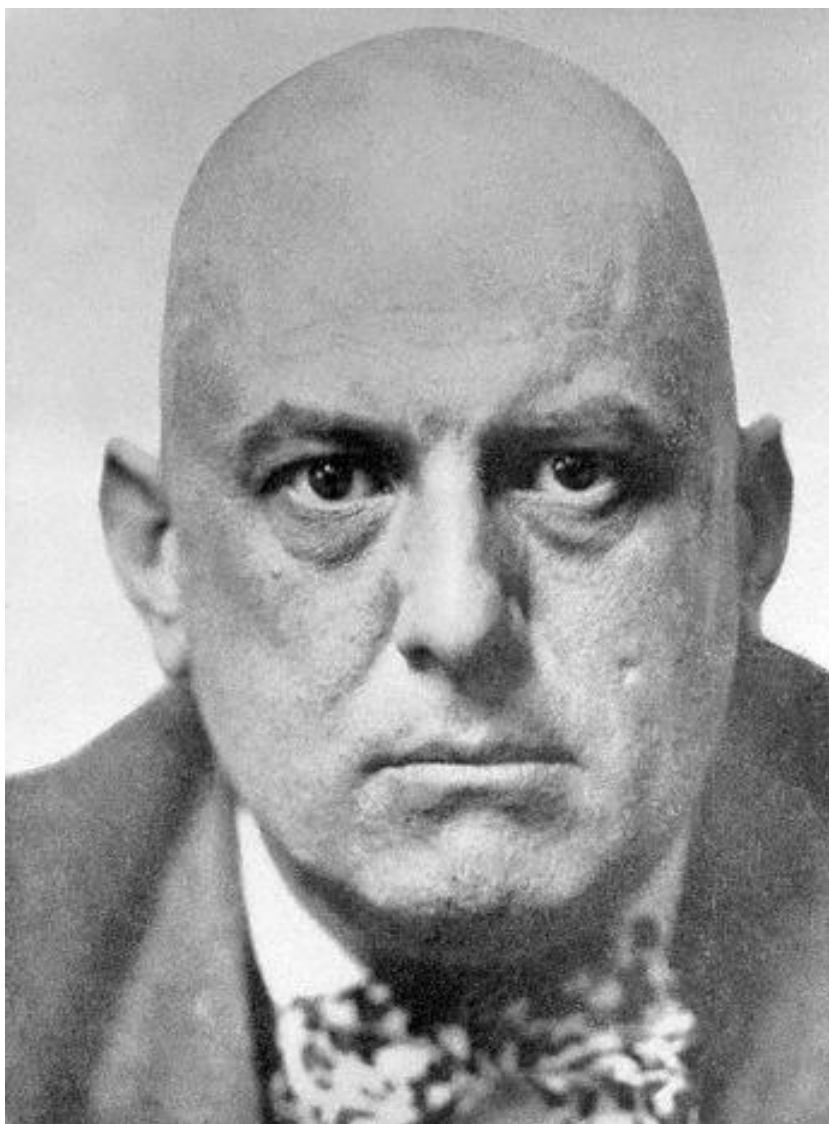
Crowley je vedel za O.T.O., vendar se mu ta red ni zdel pretirano pomemben – nanj je gledal kot na precej obskuren magičen red. V času po prvi svetovni vojni, po svoji vrnitvi v Anglijo, je Crowley izdal knjigo neke vrste magičnih aforizmov, imenovano »Knjiga laži« (Book of Lies falsely called Breaks). Nekega dne je Crowleya obiskal sam Reuss, vodja O.T.O., in mu dejal, da mora biti iniciiran v red, saj ve za njihovo osrednjo skrivnost. Crowley se je branil, saj z O.T.O. pred tem dejansko ni imel nobenega stika. Reuss je brez besed vzel s knjižne police »Knjigo laži« in pokazal na določeno stran. Tedaj je Crowley doumel – samodejno in ne da bi se tega jasno zavedal, je odkril strogo varovano skrivnost O.T.O., namreč tehniko spolne magije, in jo alegorično opisal v svoji knjigi – ne da bi sploh vedel za pomen alegorije! Povedano v jeziku parapsihologije, šlo je – ali naj bi šlo – za primer sinhronosti in medijskega fenomena. Vedenje, v O.T.O. strogo varovano, se je ob naključno pomenljivem času izrazilo preko Crowleya, ne da bi se on sam tega zavedal. (Na podoben način sta npr. Leibniz in Pascal sinhrono odkrila verjetnostni račun.)

---

izobrazbe, mnoge od antropozofskih idej pa so vplivale tudi na alternativno zdravljenje, arhitekturo in ekologijo.

Theodor Reuss in Karl Germer sta namreč ob koncu 19. st. iz Indije na Zahod prinesla tehnike tantrične spolne magije in tovrstna oblika magije je bila osrednja skrivnost O.T.O. Crowley je pridobil visoko funkcijo v O.T.O. in je kmalu pričel gledati na ta red kot na idealno orodje za širjenje Theleme. Za O.T.O. je spisal rituale in red je bil (kljub nezadovoljstvu in posledičnemu odcepu nekaterih članov) kmalu odločno pod vplivom Crowleyeve magične filozofije.

Crowley je zatem sam prevzel tehnike spolne magije, ki se jih je naučil v O.T.O., deloma pa jih je prevzel iz indijske tantr. (S spolno magijo je Crowley sicer občasno eksperimentiral že pred stikom z O.T.O.) Vendar je treba povedati, da je Crowley o tantri ni vedel pretirano veliko; in to, kar je vedel, so bile večinoma orientalistične predstave. V tistem času je bila tantra namreč najbolj neznana veja indijske religioznosti, in na Zahodu so nanjo gledali kot na gnusno in degradirano prakso. Tudi študij tantr je bil v povojih. Pravzaprav je bil edini, ki se je resno lotil študija tantr in ki je do tantr pokazal simpatičen odnos, združen z neobičajno globokim razumevanjem in uvidom, Sir William Woodroff, ki je pisal pod psevdonimom Arthur Avalon. Njegovi prevodi tantričnih del in študije o sami tantri so postale klasične. V naslednjih desetletjih je Crowley bolj in bolj favoriziral spolno magijo – navsezadnje je le-ta postala skoraj edina magična tehnika, ki se je je Crowley posluževal. Crowley je do spolne magije gojil izjemno spoštovanje in je bil prepričan v njeno učinkovitost.

Slika B. – dobro znan foto portret Aleistra Crowleya kot Magusa z predirnimi očmi in golo obrito glavo (v 20-ih letih 20.st., ko je bil njegov sloves na višku).

D. OD IZGONA IZ ITALIJE DO SMRTI

Čas po izgonu iz Italije je Crowley preživel v Tuniziji, Franciji, Nemčiji in naposled – od 30-ih dalje – v domači Angliji. Ko je bil l. 1927 naposled izgnan tudi iz Francije, je odšel v Nemčijo. Berlin je bil v tem času namreč mesto, ki bi lahko s Parizom tekmoval za častni naslov »mesta boemov«. Crowley je tako veliko časa preživel v Berlinu, kjer je imel (kljub temu, da je bil že v letih) veliko število ljubimk in ljubimcev, s katerimi je redno prakticiral spolno magijo. Poročil se je s plemkinjo iz Nikaragve, Mario de Miramar, ki pa je kmalu težko duševno zbolela. Kot že povedano, je spolnost oziroma ritualizirana oblika spolnosti (spolna magija) igrala vedno večjo vlogo tako v njegovem življenju kot tudi v njegovi filozofiji. Ta čas je bil zaznamovan z nenehnim iskanjem finančnih sredstev na najrazličnejše, včasih prav bizarne načine. Tako je Crowley npr. na Portugalskem zaigral samomor, v upanju, da se bo zaradi poročila o njegovi smrti dvignila prodaja njegovih knjig. Poskus, nedvomno izviren, žal ni imel uspeha. Zatem se je Crowley lotil tožarjenja. V tožbi proti nekemu časopisu, ki ga je blatil, mu je uspelo priboriti manjši znesek. To je spodbudilo njegove upe in tožil je igralco in bivšo prijateljico Nino Hammet, ki ga je v svoji avtobiografiji »obdolžila« črne magije. Tožbo je izgubil na celi črti in posledično je javno bankrotiral. Na pragu sodne palače pa ga je pričakala nepoznana ženska, Patricia McAlpine, in se ponudila, da mu rodi sina – čemur se Crowley pač ni mogel upreti. Tako je bil rojen njegov edini (priznani) sin Aleister Atatürk, ki pa ga je v celoti vzgajala Patricia McAlpine.

Kljub bankrotu Crowley ni spremenil svojega razmeroma luksuznega načina življenja, ki so mu ga omogočali premožnejši učenci in učenke. Naraščala je njegova odvisnost od heroina in kokaina. To je Crowleya zelo bolelo, saj je imel odvisnost za znamenje šibkosti volje, slednja pa je v njegovi magični filozofiji igrala zelo pomembno, pravzaprav osrednjo vlogo. Kljub temu so k njemu z vseh koncev sveta prihajali učenci, da bi se učili Magike. Eden njegovih zelo vplivnih učencev je bil Israel Regardie (1907 - 1985), ki je kasneje postal psihoterapevt Reichove šole in pomemben avtor okultnih del; med drugim je uredil in izdal skrivni material okultnega reda Zlate Zore. Drug vpliven učenec je bil Gerald Yorke. Glede na vpliv v okultnem svetu (ali bolje, na »okultni sceni«) pa je bil poleg Regardieja najpomembnejši učenec Crowleyevega poznega obdobja nedvomno nedavno preminuli Kenneth Grant.³⁹ Ta skrivnostni mag, avtor mračnih knjig, ki so milo rečeno nenavadne tudi z vidika okultizma, se je pri Crowleyu učil le nekaj mesecev, v času ko je bil Crowley že star in onemogel. Crowley je Granta zelo cenil, in ga je smatral za svojega naslednika – medtem ko sta se z Regardiem sporekla.⁴⁰

Zadnja leta je Crowley preživel v domači Angliji in pogosto menjal prebivališča. Do smrti je bil mentalno, fizično in celo

---

³⁹ Kenneth Grant (1924-2011) je bil zadnji okultist, ki je Crowleya poznal osebno. V zahodno okultno tradicijo je vpeljal mnoge nove teme, tako npr. vzpostavitev stika z bitji iz drugih galaksij preko okultnih tehnik. Njegova zasluga je tudi, da je Austin Osman Spare postal poznan širši javnosti.

⁴⁰ Čeprav je bil spor med Crowleyem in Regardiem resen in se moža za časa življenja nista nikdar pobotala, je Israel Regardie kasneje priznal: *»Vse, kar sem, dolgujem temu možu (namreč Crowleyu)«*.

spolno aktiven, in to kljub bolezni in težki odvisnosti od opiatov. V letih pred smrtjo se je razvilo plodno sodelovanje in tudi iskreno prijateljstvo (vendar brez elementov spolnosti – navsezadnje se je Crowley bližal sedemdesetim!) med njim in starejšo damo lady Friedo Harris. To je bil povod za nastanek Crowleyeve verzije tarota in dela *Book of Thoth*. Kot že povedano, je za ostarelega Crowleya v letih pred smrtjo nekaj časa skrbel tudi tedaj dvajsetletni Kenneth Grant, v zameno za magični pouk. Grant v svojem delu *Remembering Aleister Crowley* opisuje, kako pronicljiv je bil Crowleyev duh, zlasti pa piše o tem, kako težavni so bili preizkusi, ki jih je Crowley zahteval od učenca.

Veliki mag je umrl leta 1947 za posledicami astme in pljučnega emfizema (verjetno zaradi odpovedi srca). V zvezi z njegovo smrtjo obstoji znamenita anekdota, ki dobro ponazarja Crowleyevega duha. Malo pred smrtjo naj bi se Crowleyev osebni zdravnik, neki dr. Thompson, odločil, da mu ne bo več predpisoval enormnih doz heroína, ki jih je Crowley zahteval. Crowley mu je dejal: *»Če mi ne boš predpisal heroína, ki ga nujno potrebujem, bom od bolečin umrl, in prisežem, da boš umrl v roku enega dneva za menoj!«* Zdravnik je držal svojo besedo in je Crowleyu prenehal izdajati heroin. Crowley je umrl in zdravnik mu je sledil prej kot v štiriindvajsetih urah. Temu dogodku često pravijo *»Crowleyeva zadnja kletev«*.

Slika C: Aleister Crowley pred drugo svetovno vojno

Slika D: Ostareli Aleister Crowley v letih pred smrtjo

III. MAGIČNA FILOZOFIJA ALEISTRA CROWLEYA

A. OKULTNE PARADIGME

Zaradi boljšega razumevanja se moram sedaj malce odmakniti od samega Crowleya oziroma njegove misli in se posvetiti konceptu »*magične*« oziroma »*okultne paradigme*«. Izraz paradigma se uporablja zlasti v znanosti, a tudi v filozofiji, včasih tudi v umetnosti ali v drugih simbolnih sistemih. Pomeni *sklop medsebojno povezanih prepričanj, teorij, hipotez, metod in tehnik, slonečih na določenih apriornih predpostavkah; tak sklop označuje neko obdobje v razvoju bodisi znanosti bodisi filozofije itd.*⁴¹ V astronomiji, denimo, je vse do Kopernika in še lep čas po njem vladala geocentrična paradigma – se pravi sklop predpostavk in na njih slonečih idej, teorij, hipotez itd., ki so se vse nanašale na temeljno predpostavko, da v središču kozmosa stoji zemlja kot nepremična sfera. Kopernik, Galilei in nasledniki so porušili temeljne predpostavke in padla je celotna zgradba – geocentrično paradigmo je zamenjala heliocentrična. Podobno je bila Newtonova paradigma v veljavi vse do relativnostne teorije Einsteina. V filozofiji, denimo, je prišlo do velikega paradigmatkega preobrata v času od 17. do konca 18. st., ki sta ga izvršila predvsem Descartes in Kant s tem, da sta kot izhodiščno točko vsake nadaljnje filozofije postavila subjekt.

---

⁴¹ Kuhn 1998: 21-22.

Podobno je mogoče govoriti o paradigmah v kontekstu okultne filozofije. Seveda se pri izrazih »okultna filozofija« in »okultna paradigma« pojavi nekaj težav. Da bi bil pojem dobro razumljen, se zdi smotrno pojasniti koncepte ezoteričen, ezoterizem, Zahodna ezoterična tradicija, okultizem in okultna filozofija.

Beseda »ezoteričen« se kot pridevnik pojavi v antiki, v sodobno rabo pa pride v 19. st., tako kot samostalnik in tudi kot pridevnik, v pomenu skrivnega odrešilnega znanja, rezerviranega za elito. V sodobni akademski rabi se izraz razume kot strokovni konstrukt, ki ima dva medsebojno različna pomena. Prvi pomen je tipološki. V kontekstu religijskih študij se besedi »ezoteričen« in »ezoterizem« nanašata na določen tip religiozne aktivnosti, ki jo karakterizirajo določene strukturne poteze. Pojem je povezan s skrivnostnostjo in pomeni prakse v različnih religioznih kontekstih, ki vsebujejo odrešilno znanje, dostopno eliti, ne glede na kulturni ali zgodovinski okvir. Zelo podobno pojmovanje izraza je »notranja skrivnost religij«. Tako razumevanje je predvsem pogosto med tradicionalisti in akademiki t. i. religionistične paradigme (Mircea Eliade, Henry Corbin, Carl G. Jung). Tak pristop promovira ezoterično ali notranjo dimenzijo religije kot njeno resnično jedro, v nasprotju z eksoterično dimenzijo, izraženo v institucijah in dogmah.

»Zahodna ezoterična tradicija« je akademski koncept za lažje razumevanje določenih religiozno-filozofskih struj, ki so bile in so še navzoče v sredozemskem in evropskem prostoru v času od pozne antike pa do danes. Obseg zahodnega ezoterizma je sicer predmet debate, vendar obstaja nek splošni konsenz glede struj,

ki sodijo vanj. Te struje so: renesančni prepород hermetizma in okultne filozofije v novoplatonskem kontekstu in njen kasnejši razvoj; alkimija in rožnokrižarstvo; krščanska kabala in njen nadaljnji razvoj; teozofski in iluministični tokovi; mesmerizem in spiritualizem ter prepород okultizma v 19. in 20. st. vse do gibanja new-age. Če se v kontekstu študija upošteva tudi antiko, potem v Zahodno ezoterično tradicijo sodijo tudi antični gnosticizem, hermetizem in novi platonizem ter odmevi teh struj v srednjem veku, ki so pripeljali do renesančne okultne sinteze.⁴²

Glede na akademsko pozicijo je okultizem specifična in jasno prepoznavna smer v zahodni ezoterični tradiciji, smer, ki se pojavi v drugi polovici 19. st. z Eliphasom Levijem (1810 - 1875) in nekoliko kasneje s Heleno Petrovno Blavatsko (1831 - 1891), zanj pa so značilni združitev zahodnih ezoteričnih struj (kabale, ceremonialne magije, hermetične alkimije, novega platonizma, tarota, astrologije, itd.) v novo celoto (katere hrbtenica je običajno okultna kabala), nadalje poskus znanstvene oziroma vsaj sistematične in metodične razlage okultnih fenomenov in delovanja magije ter povezava z vzhodnimi (zlasti indijskimi) ezoteričnimi oziroma okultnimi idejami.⁴³

Nekoliko drugačen pa je pojem okultne filozofije. Gre za posebno obliko filozofije, katere predmet so okultni vidiki stvarnosti. O okultni filozofiji kot o specifični obliki filozofije je

---

⁴² Glede razlage konceptov ezoteričen, ezoterizem in Zahodna ezoterična tradicija glej Faivre 1992: xi-xxii; Goodrick-Clarke 2008:3-14 in zlasti Hanegraaff 2006: 336-338.

⁴³ Prim. Hanegraaff 2006: 888.

mogoče eksplicitno govoriti od renesanse dalje. Misel določenih antičnih mislecev – npr. novoplatonika Jambliha – ima sicer razmeroma jasne poteze okultne filozofije, toda sama ideja in tudi ime se pojavi v renesansi. Od renesanse dalje je (vsaj v Evropi) na nek način mogoče govoriti o kontinuiteti okultne filozofije, in posledično tudi o paradigmah okultne filozofije. Vendar pa je - če se smem na tem mestu poslužiti antropološke terminologije - *pojem okultne paradigme emska in ne etska*⁴⁴ *oznaka*. Dosleden akademski pristop bi pokazal, da je v primeru okultne filozofije in posledično okultnih paradigem mogoče govoriti o umetno ustvarjeni tradiciji. Po drugi strani pa je res, da akademija, ki gradi na fenomenološki predpostavki, nikakor ne more zajeti vseh aspektov ezoterizma oziroma okultizma. Naj bo tako ali drugače, pojem »okultna paradigma« je torej na prvem mestu interna, insiderska (povedano v diskurzu antropologije: emska) kategorija, ki ima svojo težo predvsem med samimi okultisti, tako teoretiki kot praktiki. Gre za to, da je v primeru razpravljanja o okultnih paradigmah potrebno pristati na dejanskost okultne filozofije in na njen interni diskurz. Ko človek pristane na tako izhodišče, se stvari pokažejo povsem drugačne, kot če človek stoji na akademskem izhodišču. Izraz

---

⁴⁴ Etsko in emsko: izraza izvirata iz fonetskega in fonemskega in sta del diskurza antropologije kot vede. Emsko pomeni insidersko, notranje-kulturno razumevanje. (Npr. način, kako določena kulturna skupina – najsi so to čarovniki ali avstralski staroselci – razume samo sebe ali elemente lastne kulture.) Etsko pomeni razumevanje istega fenomena, vendar s strani antropologa-akademika. Izraza se uporabljata predvsem v kulturni antropologiji in sorodnih vedah.

»umetno ustvarjena tradicija« postane brezpredmeten, kajti z internega (emskega) vidika okultne filozofije se pokaže, da je okultna filozofija pravzaprav stara toliko kot človeška misel oziroma še veliko starejša, če s »človeško mislijo« menimo logos, in njen »začetek« postavimo na obale Male Azije 5./6. st. pr. n. št. Ena od ključnih značilnosti (vsaj starejše) okultne filozofije je namreč ta, da bolj kot jezik logosa za izražanje resnic uporablja jezik mita, alegorije in zlasti simbola. Tako je z interne, insiderske, emske perspektive mogoče reči, da je okultna filozofija daleč najstarejša oblika filozofije, ali bolje, človeške misli oziroma razlage in obvladovanja sveta. Še več: povedano nekoliko posplošeno, je magija - upoštevajoč občo prisotnost šamanizma in arhaičnih magičnih praks v vseh kulturah sveta vsaj od neolitika dalje - najstarejša znanost. Vendar je prvo obdobje, ko okultna filozofija eksplicitno uporabi jezik logosa, pravzaprav šele renesansa z osebnostmi, kot so bile Marsilio Ficino (1433 - 1499), Johannes Trithemius (1462 - 1516), Heinrich Cornelius Agrippa iz Nettesheima (1486 - 1535) in Theophrastus Bombastus iz Hohenheima - Paracelsus (1493 - 1541). Prav tako iz časa renesanse izvirajo prvi poskusi njene samo-določitve in samo-refleksije.

Če se za izhodišče zahodne okultne misli vzame čas, ki sovpada s časovnim kontekstom zahodne ezoterične tradicije (čeprav okultna filozofija kot taka dobi svoj jasno formuliran izraz šele v renesansi) so prepoznavne štiri velike paradigme. Prva paradigma je **objektivistična** in zajema čas od hermetičnih, novo-platonskih, gnostičnih in drugih helenističnih ezoteričnih in tudi eksplicitno magičnih spisov (torej čas od pozne antike

oziroma čas nekako od začetka našega štetja) pa do 18./19.st., torej nekako do uveljavitve mesmerizma. Svoj klasičen izraz je dobila objektivistična paradigma v renesansi, zlasti v delu Heinricha Corneliusa Agrippe iz Nettesheima *De Philosophia Occulta Libri Tres* iz l. 1533. Objektivistična paradigma priznava objektivni obstoj različnih nadčutnih ravni Resničnosti ter objektivni obstoj nadčutnih bitij.

Druga paradigma se je vzpostavila v 18. in 19. st., klasični izraz pa ji je dal francoski mag Eliphas Levi (Alphonse Louis Constant) v delu *Dogme et Ritual de la Haute Magique* (Dogma in ritual visoke magije) iz l. 1855/56. Njegovo paradigmo bi lahko imenovali **energetska**. Pomeni prenos težišča iz statične percepcije k dinamični percepciji – *ključno postane vprašanje, kako magija deluje oziroma kaj je medij in/ali vzrok delovanja magije*. Eliphas Levi sicer ni zanikal, da obstajajo druge ravni resničnosti in duhovna bitja, vendar so bila zanj duhovna bitja le različne modifikacije tako imenovanega *Velikega kozmičnega agensa* ali AZOTHA, imenovanega tudi »astralna luč« ali »astralna svetloba«. Eliphas Levi je, skratka, predpostavljal, da v kozmosu obstoji neka nad-sila (v tem je njegov koncept podoben indijskemu pojmu prane), ki lahko privzema tudi poosebljene oblike. To silo so (ali naj bi) stari modreci imenovali *anima mundi* (»duša sveta«), *alkahest* (»univerzalno topilo«) ali *AZOTH*; če je sila koncentrirana, poosebljena in uporabljena za destruktivne namene, se javlja v obliki demonov; če je koncentrirana, poosebljena in uporabljana za dobrohotne namene, se javlja v obliki dobrohotnih božanstev ali angelov. *Vednost in moč maga je v tem, da spozna in pridobi oblast nad*

velikim kozmičnim agensom ali astralno svetlobo. Eliphas Levi se je tudi že nagibal k psihološki oziroma subjektivistični razlagi magije, saj velik poudarek prideva osebnosti maga, zlasti njegovi *volji* in *imaginaciji*, ki služita za obvladovanje in usmerjanje astralne svetlobe.⁴⁵

Prvi, ki je magijo interpretiral docela ***psihološko in moderno***, pa je bil Aleister Crowley. Klasični hermetični rek »*Kakor zgoraj, tako spodaj*« je Crowley interpretiral »*kakor znotraj, tako zunaj*«. Transcedentalnost, ki je bila v objektivistični paradigmi pojmovana objektivno (astralni in inteligibilni svet naj bi obstajala in bila poseljena z bitji neodvisno od osebnosti maga), je v Crowleyevi paradigmi pojmovana ***psihološko***. Vsi »svetovi«, bodisi trije krščanski svetovi (Nebesa zgoraj, Zemlja v sredini in Pekel spodaj); trije klasični svetovi Agripove okultne filozofije (čutno-zaznavni svet, astralni svet in inteligibilni svet) oziroma štirje svetovi kabale (Atziluth, Briaiah, Yetzirah in Assiah) obstojijo samo z ozirom na subjekt oziroma v zavesti subjekta. Gre za neke vrste okultni solipsizem in neizmerno razširjenje pojma duševnosti. Duševnost, ki je v klasični psihologiji pojmovana zgolj kot vednost o ego-kompleksu, se razširi do neskončnosti: v duševnosti je vse, kar je lahko navzoče v zavesti. Transcedentalnost ni več mišljena kot transcedentalnost z ozirom na subjekt, pač pa kot transcedentalnost z ozirom na ego – subjekt je namreč neskončno več kot ego in če bi Crowley lahko karkoli očital

---

⁴⁵ Glede Levijevega pojmovanja okultne filozofije oziroma »visoke magije«, kot se izraža sam, glej Levi 2001.

zahodni filozofiji, bi ji lahko očital krčenje subjekta na ego. Pot proti Bogu ni pot navzgor, v transcendenco, pač pa je pot navznoter, saj je edino transcendenca tista, ki presega zavest ega. Ego z razponom svoje zavesti namreč določi pojavnost oziroma »svet« (kozmos). Pot navznoter rezultira v širjenju zavesti, saj človek spoznava neznane dimenzije samega sebe; tako se torej tudi širi subjektova zavest o drugih dimenzijah Resničnosti, saj so te druge dimenzije Resničnosti v resnici območja njegove notranjosti. Do podobnih spoznaj so precej neodvisno prišli Carl Gustav Jung, ki je ogromno neznano področje psihičnega, ki obkroža majcen ego-kompleks, kakor neznanski ocean obkroža majcen atol, poimenoval »kolektivno nezavedno«, nekdanje bogove, boginje, demone, angele, itd. pa je poimenoval bodisi arhetipi bodisi od ega odcepljeni in poosebljeni kompleksi; in pa Aurobindo Ghose (t. j. Šri Aurobindo). Ta paradigma je v okultizmu še dandanes najbolj pogosta in najbolj splošno sprejeta, največjo zaslugo za to pa imata Aleister Crowley in Carl G. Jung.

Obstaja še četrta paradigma, ki pridobiva na popularnosti. To je ***postmoderna ali pragmatična paradigma***. Ta magična paradigma ne vključuje koncepta duhovnega vzpona oziroma transformacije človeka, ki je ključen v vseh treh ostalih paradigmah. Okultizem oziroma magija je v postmoderni paradigmi – katere začetnik, vsaj po današnjih standardih, je Crowleyev sodobnik Austin Osman Spare – odločno eklektična, pragmatična, subjektivna, inovativna in nedogmatična; stremi predvsem za praktičnimi rezultati in briljantno odseva

relativističnega duha postmoderne.⁴⁶ Na to kaže že sama maksima magije kaosa (chaos magic): »Nič ni resnično, vse je dovoljeno!« Ta maksima se pripisuje islamski ločini Izmailcev oziroma Hasanu ibn Sabi. Svet, kakor ga poznamo, je konstruiran svet (tu se vidi vpliv Crowleyeve psihološke paradigme!), in zato ni ničesar, čemur bi lahko nalepili oznako »absolutno«; prav tako ni ničesar, kar je nesporno resnično, nesporno lepo ali nesporno dobro. *Vse je relativno – in magija je umetnost, kako to relativnost obrniti sebi v prid in jo izkoristiti.* Za konec razdelka o okultnih paradigmah se mi zdi smiselno dodati še to, da paradigme niso v tako strogem časovnem sosledju, kot bi kdo utegnil sklepati iz mojega prikaza. Elementi energetske paradigme so navzoči v srednjeveških in renesančnih magičnih teorijah, npr. v teoriji o zvezdnih žarkih (znano je npr. delo Al Kindija *De Radiis Stellarum*),⁴⁷ v Paracelsusovi teoriji o moči in delovanju »Gestirna« ali »Astruma«, se pravi neke vrste zvezdne energije ali »*sopare zvezd*« (kot se izraža sam Paracelsus, prim. npr. *Volumen Paramirum*; enako *Philosophia Sagax: Astronomia Magna oder Scharfsinnige Philosophie* itd.),⁴⁸ v teorijah Agrippe o kozmičnem duhu (spiritus mundi) in

---

⁴⁶ Za uvod v Spareov pogled na magijo glej odlično knjigo: Gavin H. Semple: *Zos-kia: The Introductory Essay on the Art and Sorcery of Austin Osman Spare*, Fulgur 1995. Sicer v branje priporočam zbrana dela Austina Osmana Spare-a.

⁴⁷ »O zvezdnih žarkih«.

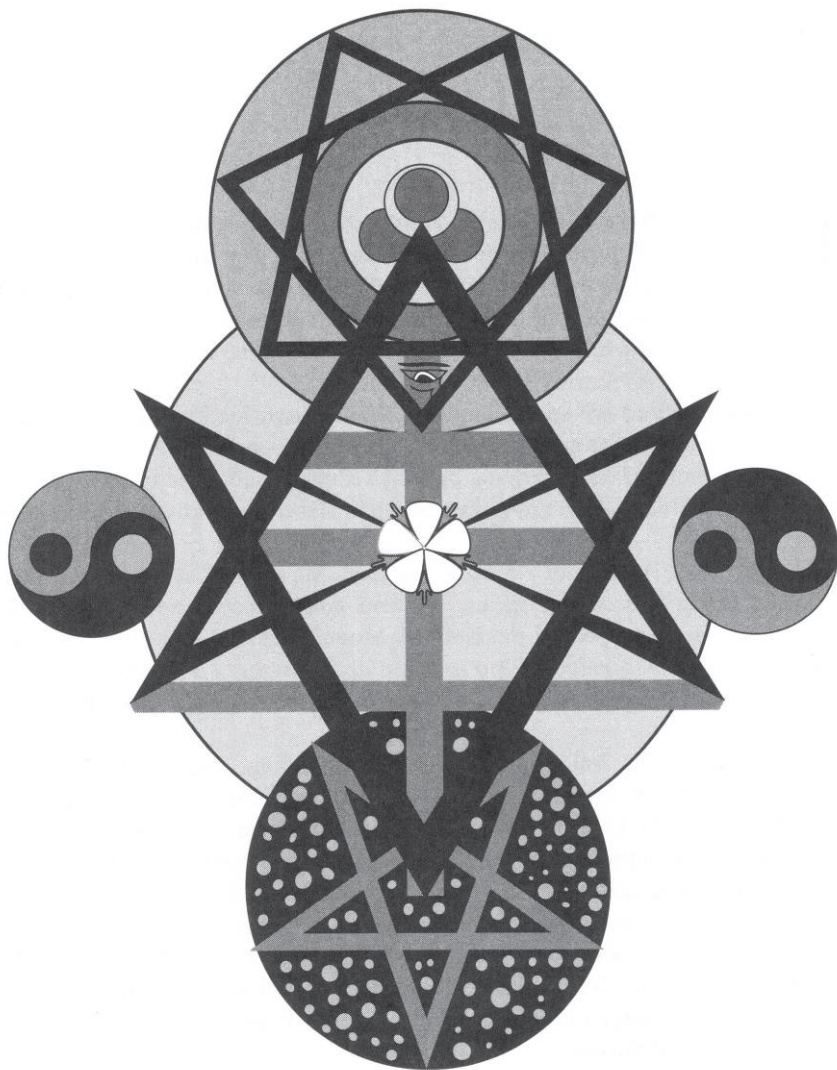
⁴⁸ *Volumen Paramirum – »Nadčudežni spis«*; *Philosophia Sagax: Astronomia Magna oder Scharfsinnige Philosophie – »Filozofija modrih: Velika astronomija ali Ostroumna filozofija«*.

kozmični duši (anima mundi), ki prevajata delovanje višjega v nižje (npr. delovanje Boga na angele, od teh na planete in planetarne dajmone, in od tam na sublunarni svet, prim. npr. Agrippa *De Philosophia Occulta Libri Tres*) Enako velja za psihološko paradigmo: nauk o korespondenci med makrokozmosom in mikrokozmosom je navzoč že v hermetičnih spisih, prav tako v kabali, posebej pa so ga razvili renesančni hermetiki (zlasti Marsilio Ficino) in pa – na bolj samosvoj način – Paracelsus. Ficino, zlasti pa Paracelsus, sta pisala o *odločilni vlogi imaginacije (usmerjene domišljije) in volje*. Morda je edino povsem pragmatični pristop magije kaosa nekaj zares novega, vendar pa ima tudi magija kaosa v sebi mnogo tradicionalnih elementov. Na nek način je bila magija, vzeta sama zase, vedno pragmatična; rek »Nič ni resnično, vse je dovoljeno!« pa je tako ali tako star, pa naj bo njegov avtor Hasan ibn Saba osebno ali pa kdo drug.

Pri okultnih oziroma magičnih paradigmah gre torej predvsem za ključni poudarek, za prenos koordinatnega izhodišča na novo raven, ki je bila poprej sicer že slutena in tudi omenjana, nihče pa ni zapopadel njenega polnega potenciala.

Paracelzusova dela je zaradi številnih neologizmov in zanj specifičnega besedotvorja težko sloveniti.

*Slika E: Naprsnik Mojstra Theriona
(vir: Magika, Ibis 2013)*

B. OKULTNA KABALA

Ezoterične šole oziroma struje kot tudi različne oblike okultnih filozofij bi lahko označili kot »svete simbolne sisteme«. Sveti simbolni sistem je tako v religiji kot v okultni filozofiji neke vrste shema, struktura, ogródje oziroma zemljevid. Od ostalih simbolnih sistemov (npr. kulinarike, umetnosti ali kulture nasploh) se sveti simbolni sistemi loči po svoji soteriološki funkciji. Sveti simbolni sistem izraža to, kar se sicer da le doživeti, skozi simbole, simbolne sheme, glife, včasih tudi skozi mite in prispodobe. Crowleyeva magična filozofija se kot osrednjega simbolnega sistema poslužuje t. i. **okultne kabale**. Okultna kabala se je v 19. st. predvsem po zaslugi Eliphasa Levija - razvila iz t. i. krščanske kabale 16., 17. in 18. st. Krščanska kabala seveda temelji na judovskem teozofskem nauku, na ezoterični srži po-eksilskega judovstva. Morda ne bo odveč, če na kratko opišem glavne razvojne postaje kabale in njen nauk. Pri tem se opiram zlasti na dela Gershoma Scholema in Arthurja Edwarda Waita, z ozirom na krščansko kabalo pa tudi na izvorna dela (Cornelius Agrippa, Johannes Reuchlin) pa tudi na akademske študije (Frances A. Yates, Antoine Faivre, Allison P. Coudert itd.). Pri opisu okultne kabale se opiram zlasti na dela Dion Fortune in Israela Regardie-a.

Sicer je o esenih pisal že Jožef Flavij, vendar pa sta šele odkritje in analiza spisov iz Kumrana pokazala, kako močno prisoten je bil judovski ezoterizem v času življenja Jezusa iz Nazareta. Ta judovski ezoterizem (ki je odigral pomembno in pravzaprav

pogubno vlogo v dveh judovskih uporih) je po judovski diaspori privzel številne oblike. Gershom Sholem v svojih študijah o kabali kot predhodnike prave kabale pojmuje zgodnje judovske gnostične tendence (podane v z delu Sepher Yetzirah, ki je nastalo v času pozne antike) in mistiko Merkave (prav tako čas pozne antike); ter tudi mistične aspekte judovstva v srednji Evropi srednjega veka, zlasti t. i. gaonstvo aškenazijskih pokrajin. Kabala kot specifičen in koherenten judovski teozofski nauk⁴⁹ pa se je razvila v 12. in 13. st. v Safedu (Španija in južna Francija). Ključni osebi, povezani z nastankom kabale, sta bili Abraham Abulafia (1240 – ok. 1300), predstavnik t. i. preroške kabale, in Moses de Leon (1250 - 1305), predstavnik teozofske kabale in pisec najpomembnejšega kabalističnega dela Sefer ha-Zohar (»Knjiga Sijaja«). V srednjem veku je bila kabala izrazito skriven nauk in tudi znotraj judovstva ni imela širših razsežnosti. Širše dimenzije in praktično vse-judovski značaj je dobila šele v 16. st., po izgonu Judov iz Španije. V majhnem mestecu Safed v Palestini sta ob koncu 16. st. delovala dva velika učenjaka in kabalista, Moses Cordovero (1522-1570) in Isaak Luria (1534-1572), imenovan »Ari« ali »lev«. V tem času je nastala tudi **krščanska kabala**, ki je sovpadala s splošno fascinacijo nad okultnim v renesansi. Med prvimi, ki so se navduševali nad judovsko kabalo, so bili Pico della Mirandola (1463-1494), Johannes Reuchlin (1455-1522), Francesco Giorgi

---

⁴⁹ Teozofija pomeni »modrost o Bogu«; gre za gnostično mistiko oziroma za mistiko z ezoteričnimi tendencami v abrahamitskih verstvih: judovstvu, islamu in krščanstvu. Izraz je potrebno ločiti od moderne teozofije Helene Petrovne Blavatske s konca 19. st.

(1467-1540) in Heinrich Cornelius Agrippa iz Nettesheima. V kabali so videli sijajen izraz »philosophie perennis«, večne filozofije, zlasti pa so skušali judovsko kabalo uskladiti s krščanskimi verskimi resnicami in s tem položili temelje krščanski kabali. Krščansko kabalo so v 17. in 18. st. razvijali Viljem Postel (1510 - 1581), Athanasius Kircher (1602 – 1680), Christian Knorr von Rosenroth (1636 - 1689), Francisa Mercurius van Helmont (1614 - 1699), Friedrich Christopher Oetinger (1702 - 1782) in drugi. Krščanska kabala se je v 19. st. razvila v **okultno** ali **hermetično kabalo**. Če je krščanska kabala pomenila spoj kabalistične misli s krščansko mistiko in novim platonizmom, je okultna kabala pomenila očiščenje kabale od vseh judovskih in krščanskih primesi; koncentracijo na Drevo življenja kot temeljno simbolno shemo, ter obenem povezavo kabale s korespondencami iz tarota, astrologije ter kasneje tudi grških in egipčanskih božanstev. Na takšen način je bila kabala pojmovana v Zlati zori in je imela ključno vlogo pri oblikovanju Crowleyeve magične filozofije.

Temeljna simbolna shema judovske, krščanske in okultne kabale je **Drevo življenja**. Drevo življenja je polisemantičen (večpomenski) simbol in ga je mogoče tako hkrati kot tudi posebej razumeti kot: **a.) graf intra-teističnih (notranje-Boštvenih) procesov; b.) graf Kozmosa; c.) graf Človeka**. Gre torej za izraz temeljne doktrine ezoterizma kot takega, da triada Bog – Kozmos – Človek sovpada, ki jo je mogoče najti v (novem) platonizmu, hermetizmu, islamskem ezoterizmu ter prav tako v vzhodnih ezoteričnih učenjih (zlasti v tantrizmu).

Sama shema Drevesa življenja sestoji iz treh stebrov, na katerih so nanizane sefire. Stebre bi bilo mogoče označiti kot moduse Božje (ali kozmične ali človeške) dinamike, torej splošne načine Božjega delovanja (ki mu odgovarja delovanje kozmosa in človeka). Sefire so v izvorni judovski kabali pravzaprav sorodne gnostičnim eonom in označujejo aspekte, obraze ali izkazovanja Boštva. Gre za oblike Božje manifestacije navzven (razmerje Absolutnega oziroma Boga v odnosu do stvarstvu, v nasprotju z odnosom Boga oziroma Absolutnega v odnosu do sebe). Na makrokozmični/mikrokozmični ravni je sefire mogoče razumeti kot mistične topose (t. j. nadčutna območja kozmosa) oziroma (na ravni človeka) kot stanja zavesti.

Naj se sedaj lotim same strukture Drevesa. Pri tem se ne sme pozabiti, da je moj govor do neke mere zavajajoč – *bralec naj ima venomer v mislih, da gre za ezoterični simbol in da je treba pomen razbrati med vrsticami!* Upam, da bodo priloženi diagrami vsaj nekoliko v pomoč. V okultni kabali je desni steber »moški«; predstavlja Milost (Chesed) in pogosto je enačen s stebrom Jachin iz Salomonovega templja. Levi steber je »ženski«; predstavlja Strogost (Din) in je enačen s stebrom, imenovanim Boaz. Milost in Strogost sta v okviru kabale temeljna principa Božjega delovanja v svetu. Gre za arhetipsko matrico polarnosti, ki se kaže tudi v drugih religioznih, filozofskih in ezoteričnih sistemih: v stari kitajski filozofiji kot polariteta yina in yanga; v Indiji oziroma natančneje v tantrizmu kot polariteta Šive in Šakti oziroma Zavesti in Sile (ter na mikrokozmični ravni kot delovanje solarne, aktivne pingale in lunarne, pasivne ide); v misli Empedoklesa kot ljubezen in

sovráštvu; v alkimiji kot kozmična principa Žvepla in Živega srebra ali Sonca in Lune itd. Srednji steber je steber Življenja, ki ima ponovno ustreznice v drugih ezoteričnih sistemih: Tao-a kot ravnotežju med yinom in yangom; susumna, ki usklajuje pingalo in ido v tantrični ezoterični antropologiji; v alkimistični soli ali arzeniku, ki stojita med žveplom in živim srebrom oziroma usklajujeta ta dva principa itd.

Celotno drevo ponazarja **Adama Kadmona** ali **kozmičnega Človeka**. Adam Kadmon je manifestacija nad-bitnostnega in nad-zapopadljivega Boštva, ki se v okultni kabali imenuje **Ain Soph**. Ain Soph dobesedno pomeni »Brezmejno«; v okultni kabali je izraz soroden hermetični oznaki za Absolutno: Hen to pan, torej: »Eno in Vse«. Gre za doktrino nad-bitnostnega in nad-zapopadljivega/nad-umskega Boštva oziroma Absolutnega, ki je sorodna apofatični doktrini vzhodno-krščanske mistične teologije.⁵⁰ Vzporednice takega pojmovanja Absolutnega oziroma Boštva so tudi v budizmu (doktrina *neti-neti*: niti to, niti ono) in v vedanti (*nirguna brahman* – Absolutno brez vseh atributov). V procesu emanacije (izhajanja) iz »brezna« Ain Sopha izidejo sefire – Obrazi ali Aspekti Boštva, ki tvorijo Adama Kadmona, torej manifestirani (pojavn) vidik Boštva. Prva od sefir je **Keter** ali »najvišja Krona«; v shemi Drevesa je nameščena na vrhu stebra Življenja. Druga sefira je **Chokmah** ali Modrost; na shemi je nameščena na vrhu desnega, moškega stebra. Tretja sefira je **Binah** ali »Inteligenca«, ki stoji na vrhu ženskega, levega stebra. Sledijo sefire **Chesed** ali »Milost« na

---

⁵⁰ Prim. Loski 2008.

desnem stebru; **Geburah** ali »Moč« na levem stebru (imenovana včasih tudi **Din** ali »Strogost« ali **Pachad** ali »Groza«) ter **Tiphareth** ali »Harmonija« (imenovana tudi **Rahmanin** ali »Sočutje«) na srednjem stebru. Naslednjo triado tvorijo **Netzach** ali »Zmaga« na desnem stebru, **Hod** ali »Slava« na levem stebru ter **Yesod** ali »Temelj« na srednjem stebru. Deseterico sefir zaključuje **Malkuth** ali »Kraljestvo« na srednjem stebru, navpično pod Keterom.

Kot že povedano, je na Drevo mogoče gledati najmanj na tri načine. Prvi način je **intra-teistični**. Sefire so pojmovane kot Obrazi oziroma Aspekti Absolutnega, kot samo-razodevanje Absolutnega navzven. Kabalistični pogled na Boštvo je tako dinamičen: sefire pomenijo skrivno »notranje življenje« Boštva in so v pomensko sorodne gnostičnemu nauku o eonih ter celo vzhodno-krščanskemu mističnemu nauku o Božjih Močeh.⁵¹ Drug pogled je **kozmični**. Okultna kabala je privzela lurianski nauk o štirih svetovih. Ti so: Atziluth ali svet Božjih Imen, kjer se sefire kažejo kot čisti Aspekti Boštva; Briah ali svet Kreacije, kjer se sefire kažejo kot desetero angelskih princev, Yetzirah ali svet Formacije, kjer se sefire kažejo kot desetero angelskih redov, in Assiah ali čutno-zaznavni svet, kjer se sefire kažejo kot planetarne sfere. Gre torej za nauk o emanaciji, ki je soroden Plotinovemu: svet izhaja iz Enega (Ain Soph), in se v procesu izhajanja pomnogoteri ter zgoščuje.

Najbolj zanimiv je tretji način pogleda na Drevo, namreč **drevo kot graf mikrokozmosa (človeka)**. Okultisti poznega 19. st. so

---

⁵¹ Grško »dynamis« ali »energeia«; prim Loski 2008.

principe okultne kabale povezali s principi hermetizma, tantre in tarota. Tako so sefire pojmovane podobno kot čakre, kot ravni zavesti, enak ali vsaj podoben pomen pa imajo planetarne sfere v kontekstu hermetične in gnostične kozmologije. Najnižja sefira (Malkuth) predstavlja materialno telo. Le-to je v klasični judovski kabali znano kot Gupt. Prva triada predstavlja nagonski del človeka. Ta je v klasični kabali imenovan Nefesh. Druga triada ponazarja duhovni del človeka. Le-to je v klasični judovski kabali poznano kot Ruach, izraz, ki sicer pomeni »dih«, a je pomensko soroden pojmu »duše«. Najvišja triada pa ponazarja božanski del človeka.⁵²

Vsak človek je torej Adam Kadmon »in potentia«, kar pomeni: bogoliki oziroma božansko bitje v možnosti. Ta nauk je splošno ezoteričen: za hermetizem je mogoče reči, da govori o človeku kot o Anthroposu (arhetipskem ali božanskem oziroma »notranjem« človeku) »in potentia«; krščanska mistična antropologija sloni na Tertulijanovem reku »Bog je postal človek, da bi mi postali bogovi«, tudi na Vzhodu je Buda

---

⁵² V judovski kabali poznano kot Neschamach, Chiah in Yechidah. Razlaga teh kompleksnih ezoteričnih pojmov je težka. Neschamach pomeni neke vrste višjo dušo, neke vrste osebno bogolikost, ki jo človek dobi po Milosti. Morda je pojem pomensko soroden hermetičnemu *nousu* – na kar kaže tudi nauk, da nekateri ljudje Neschamach posedujejo, drugi ne. Podobno namreč pravi Corpus Hermeticum, da so nekateri deležni *nousa*, drugi ne. Yechidah je morda še najlažje razložiti zaradi referenčne podobnosti z drugimi ezoteričnimi sistemi. Pomeni Absolutno v človeku, Božjo iskro v vsakem posamezniku – ustreza torej *pneumi* gnostikov, *puruši* samkhye, *atmanu* vedante in »dragulju v lotosu« tantričnega budizma.

oziroma *jivan-mukta* ne samo enak bogovom, pač pa je nad njimi: je absolutni Človek.

Judovska kabala je poznala specifično pot, ki je vodila k notranji (mistični) restituciji Adama Kadmona. To je bila pot *devakut* (pobožnosti) in *kavane* (mistične namere oziroma mistične molitve). Posebnost – toda logični nasledek – kabalističnega nauka o mistični poti kot restituciji Adama Kadmona je bil nauk o hkratnem odreševanju sveta. Kabalist preko odreševanja lastne duše odrešuje tudi kozmos. Ideja se zdi megalomanska, vendar je razumljiva: če velja identiteta mikrokozmos = makrokozmos v smeri kreacije, velja ta identiteta tudi v drugi smeri, torej v smeri restitucije. Gre za mistični solipsizem: celotni svet, vse njegove subtilne ravni, so z nekega vidika pravzaprav stanja osebne zavesti. Osebno poboženje je torej poboženje sveta.

V okultni kabali in še posebej v redu Zlate zore so za restitucijo Adama Kadmona uporabljali izraz »Veliko delo«. Izraz in pojem Velikega dela (Magnum opus) je sicer vezan na alkimijo, vendar je v navezavi na okultni kabalo dobil poseben pomen. V alkimiji Veliko delo pomeni dovršitev Kamna modrih. Kamen modrih pa ima v alkimiji vsaj dva pomena. Pri prvem pomenu gre za skrivnostno, a *realno substanco* (!), ki je plod Velikega dela v laboratoriju. Drug pomen Kamna modrih se nanaša na notranjost alkimista. Gre za izpopolnitev njegove duše, preobrazbo človeka v resničnega, bogolikega človeka (ali »Človeka« - namerno pisano z veliko!), v »živi Kamen modrih«. Zaradi načela sinhronosti, ki je zapisano na Smaragdni plošči (»Kar je višje, je enako nižjemu, in kar je nižje, je enako višjemu«), Kamna modrih kot substance ni mogoče ločiti od

notranjega stanja alkimista. Magnum opus je en sam, čeprav ima dva vidika, zunanjega in notranjega.

Dvojnost alkimističnega dela je lepo razvidna na grafiki iz Amfiteatra večne modrosti Heinricha Khunratha,⁵³ kjer sta na grafiki prikazana laboratorij, kjer se vrši preobrazba kovin, in oratorij, kjer se vrši notranja preobrazba. Oratorij in laboratorij pa se dopolnjujeta; med njima teče nenehna povezava, kajti tako kot »nižje ustreza višjemu«, tudi »notranje ustreza zunanjemu«. V 19. st. je prišlo do umetnega ločevanja alkimije bodisi na zgolj kemični bodisi na zgolj duhovni pol. Kemiki in zgodovinarji znanosti so v alkimiji videli zgolj predhodnico kemije; vraževerno obliko proto-kemije. Nasprotno so mnogi ezoteriki 19. st. alkimijo imeli za mistično prakso, zakrinkano v kemično izrazje.

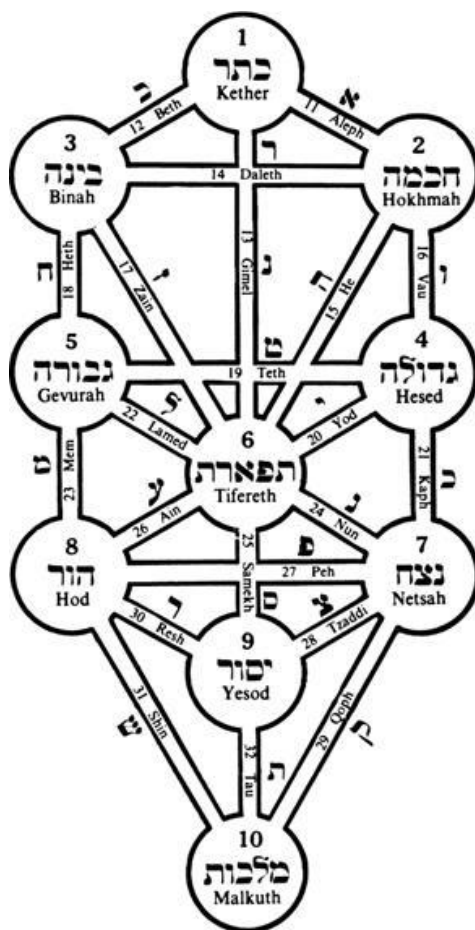
K temu zadnjemu poenostavljenemu razumevanju, ki ga je uveljavila zlasti angleška avtorica Mary Ann Atwood so se nagibali tudi člani Zlate zore. Alkimistični koncept Velikega dela so imeli za zgolj mistični proces, hkrati pa so ga vezali na Drevo življenja. Ker med stopnjami alkimističnega Velikega dela in med mistično potjo dejansko obstajajo neke določene podobnosti,⁵⁴ je v Zlati zori Veliko delo postalo sinonim za iniciatorni in mistični prehod iz Teme v Luč, iz učenca v

---

⁵³ *Amphitheatrum Sapientiae Aeternae*, 1595 in 1609.

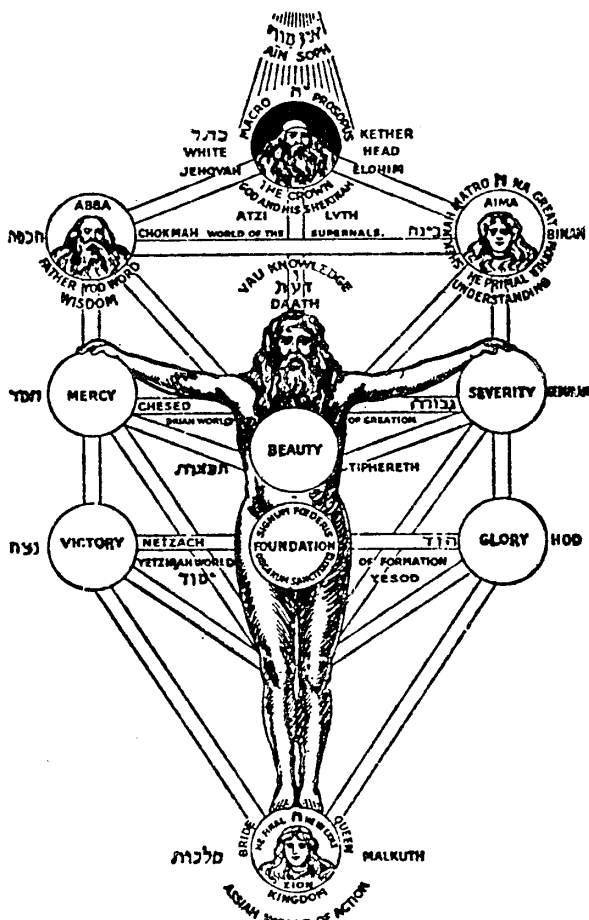
⁵⁴ Vprašanje pa je, koliko je avtentično alkimistično Veliko delo mogoče enačiti z Velikim delom, kakor je bil ta razumljen v Zlati zori. Alkimija kot taka namreč tvori povsem samostojno tradicijo, ki se je šele v 16. st. pričela povezovati s kabalo in magijo. Izraz »Veliko delo« tako lahko v različnih ezoteričnih simbolnih sistemih in različnim posameznikom pomeni marsikaj.

Adepta, iz človeka v Adama Kadmona. Kot že povedano, je Drevo življenja služilo kot shema duševnosti in kot zemljevid poti hkrati. Veliko delo (kakor seveda pojmovano v Zlati zori) je imelo štiri poglavitne stopnje. Prva je bila sam začetek velikega dela, ki jo je označevala prva stopnja: Neofit 1=10, in je bila vezana na sefiro Malkuth. Druga stopnja – in z njo prehod v notranji red - je bila vezana na sefiro Tiphareth in je pomenila odkritje resničnega Sebstva. Stopnja 5=6 je pomenila začetek adeptovstva. Najvišja stopnja, ustrezajoča Chokmi, je bila Magus (2=9). Teoretično pa je za Magusom obstajala še ena stopnja, Ipsissimus, toda ta je pomenila popolno poenotenje z Božanskim. Na Veliko delo znotraj okultne kabale je torej mogoče gledati kot na postopno realizacijo Adama Kadmona, Izvornega Človeka, vendar očiščeno judovskih primesi in obogateno z nauki hermetizma (in hermetične alkimije), tarota, ceremonialne magije, itd.

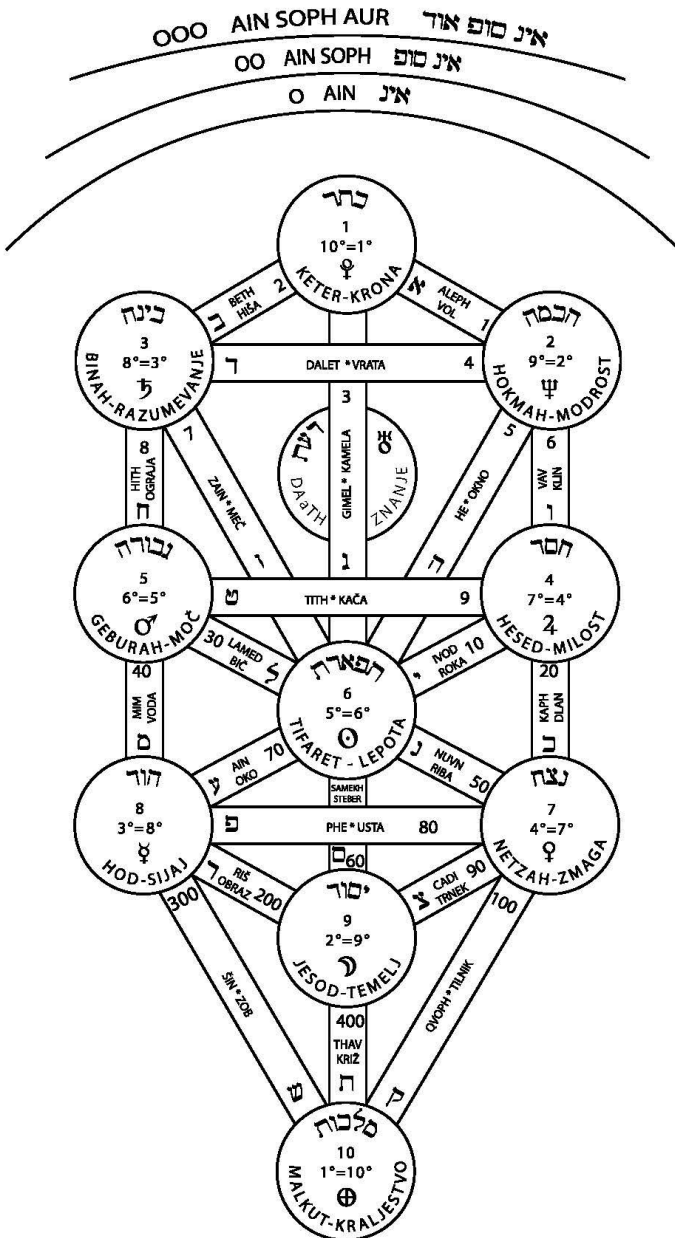

Slika F: Drevo življenja je simbolna shema, ki - odvisno od vidika - ponazarja: 1.) Absolutnega (Boštva) v njegovi samo-manifestaciji; 2.) Makrokozmosa; 3) Mikrokozmosa (človeka). Tvorijo ga trije stebri: desni ali moški steber, imenovan tudi »Jachin«, ki simbolizira Milost; levi ali ženski steber, imenovan tudi »Boaz«, ki simbolizira Strogost; srednji steber, imenovan »steber Življenja«. Sefire so - glede na vidik - bodisi Aspekti Boštva bodisi ravni Kozmosa bodisi stanja zavesti. Najvišja sefira je Keter (Krona). Na vrhu stebra Milosti je Chokmah (Modrost) in na vrhu stebra Strogosti Binah (Inteligenca). Pod njima sta sefiri Chesed (Milost) in Geburah/Din (Moč/Strogost), ki se uravnotežita v Tipharethu (Lepota/Harmonija). Spodaj sta sefiri Netzach (Zmaga) in Hod (Slava), ki se uravnotežita v Yesodu (Temelji). Malkuth (Kraljestvo) simbolizira čutno-zaznavni svet.

Slika G: Drevo življenja med drugim simbolizira tudi človeka. (Adam Kadmon – kozmični Človek oziroma »arhetipski« človek, ki kot *možnost* počiva v vsakem od nas.) Malkuth predstavlja **Gupt** ali **telo**. Sefire od Yesoda do Cheseda oziroma do imaginarne sefire Daath predstavljajo **Ruach**, človekovo **duševnost** (um, čustva in voljo – namerno pisano z malo!). Sefira Tiphareth, katere simbol je Salomonov pečat (heksagram), predstavlja **dušo** ali **Sebstvo** (resnično Bistvo posameznika ali »notranjega človeka«, v nasprotju z osebnostjo oziroma egom, kateri tvori »zunanjega človeka«). Sefira Daath predstavlja mejo običajne človeške zaznave in volje, torej Brezno, ki loči človeka od Človeka, Adama od Kristusa. Onkraj Brezna je **Razumevanje** (Neshamah) in **Volja** (Chayah). Prečkati brezno pomeni uresničiti Človeka – Adama Kadmona, oziroma v jeziku Crowleya: postati Magus. Keter je identičen z **Yechido**.

Slika H: Drevo Življenja s korespondencami Sefir in Poti
 (vir: Tahutijeva Knjiga, Ibis 2011)

C. CROWLEYEVA FILOZOFIJA KOT

»MAGIČNI EKSISTENCIALIZEM«

Sedaj lahko preidem konkretno na Crowleyevo **okultno oziroma magično filozofijo**. Za iztočnico, ki bo služila kot opora za interpretacijo njegove filozofije, navajam odlomek iz Crowleyevega ključnega dela, **Liber ABA (Book Four)**. Liber ABA, ki je nastajalo postopno, od leta 1911 do 1930, ko je bilo končno izdano pri angleški založbi Mandrake Press. Liber ABA je Crowleyev magnum opus: to, kar je v primeru Platona Država, v primeru Aristotela Metafizika, v primeru Tomaža Akvinskega Teološka suma, v primeru Kanta Kritika čistega uma, v primeru Marxa Kapital in v primeru Nietzscheja Tako je govoril Zaratustra, je v Crowleyevem primeru Liber ABA. Crowleyeve publikacije so razvrščene po sistemu »librov« (knjig). Libri so razvrščeni v razrede A, B, C, D in E. Libri v statusu A so pojmovani kot navdihnjeni in v njih se ne sme spremeniti niti stila črk. (To velja zlasti za tista dela, pri katerih je zaradi magičnih razlogov pomemben tudi sam rokopis. To velja denimo za osrednjo Crowleyevo sveto knjigo, Liber AL oziroma Liber Legis t. j. Knjigo Zakona. V praktično vseh izdajah so poleg običajnega tiskanega teksta podane tudi faksimile rokopisa iz leta 1904, ko je v treh zaporednih nočeh v Egiptu Aiwass Crowleyu narekoval to knjigo.) Libri v razredu B so pojmovana kot običajna strokovna dela, plod običajnega

navdiha, znanja in intelektualnega uvida. Razred C tvorijo dela, katerih narava je zgolj spodbudna oziroma usmerjajoča. Razred D tvorijo uradni rituali reda Argentum Astrum in razred E sestoji iz javnih manifestov, pamfletov, itd.

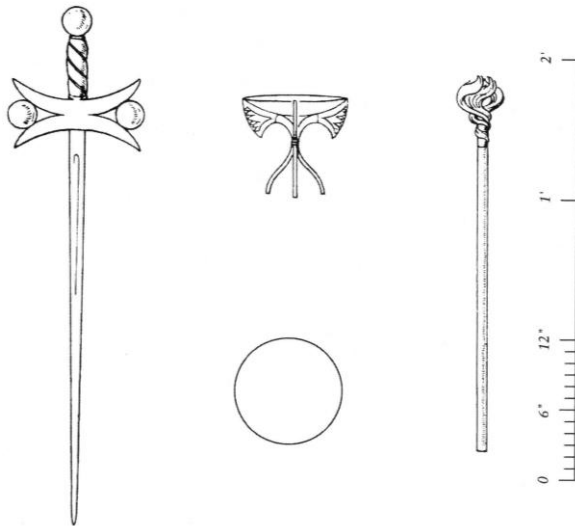
Kot že povedano, je poleg izdaj Equinox, ki so za globlje razumevanje Crowleyeve filozofije nepogrešljivo čtivo, Crowleyevo najpomembnejše delo o magiki torej »Liber ABA« ali »Book 4« (Book four). V tem delu so z veliko jasnostjo, filozofsko globino ter poetično in sugestivno močjo obrazložena temeljna Crowleyeva stališča glede mysticizma ter magike. Dejansko je Liber ABA najboljše delo za vpogled v Crowleyevo filozofijo. Sestoji iz štirih delov: Prvi del je podnaslovljen »Misticizem« in se ukvarja s primerjalno religiologijo in pa z dokaj splošno razlago radža joge (opazen je vpliv Patanjaliya in Swamija Vivekanande). Drugi del se imenuje »Magika – Elementarna teorija« in v tem delu so prek alegorične podobe maga podani bistveni koncepti Crowleyevega pojmovanja magike. Tretji del se imenuje »Magika v teoriji in praksi« in sestoji (simbolično!) iz dvaindvajsetih poglavij. Gre za dokaj podrobno razlago delovanja magije, podano predvsem s stališč psihologije. Četrti, zadnji del, tvori *Knjiga zakona s komentarji*. Kot iztočnico podajam torej Crowleyev opis maga in njegovih rekvizitov, ki je predvsem alegoričen. Služil bo kot izhodišče za razlago Crowleyeve filozofije.

»Mag deluje v Templju: v Univerzumu, ki je (naj bo zapomnjeno!) konterminozno z njim samim. V tem Templju je na tleh zarisan Krog za omejitev njegovega dela. Krog je zaščiten z božanskimi imeni, na vplive katerih se (Mag) zanaša, da odžene sovražne misli. Znotraj Kroga stoji oltar, trdna baza, na kateri deluje, temelj vsega. Na Oltarju so Palica, Čaša, Meč in Pentakel, ki predstavljajo njegovo Voljo, njegovo Razumevanje, Njegov Razum in nižje dele njegovega bitja, odnosno. Na Oltarju je prav tako posodica z Oljem, obkrožena z Bičem, Bodalom in Verigami, medtem ko nad oltarjem visi Luč. Mag nosi Krono, eno samo Haljo, Lameno (prsno ploščo), v roki nosi Knjigo izklicevanj in Zvonec.

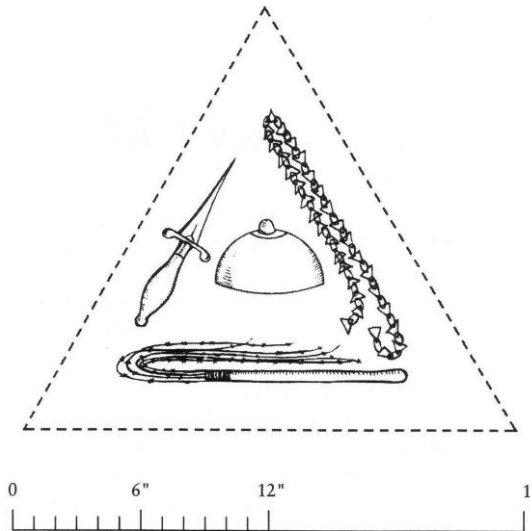
Olje posvečuje vse, česar se z njim (Mag) dotakne; je njegova aspiracija, njegovo stremljenje, vsa dejanja opravljena v skladu z njim so sveta. Bič ga muči, Bodalo ga rani, Verige ga vežejo. Zaradi učinka teh treh njegovo stremljenje ostaja čisto, in je zmožno posvetiti vse ostalo. Nosi Krono, da potrdi svoje gospostvo, svoje božanstvo; Ogrinjalo, da ponazori Tišino, in Lameno, da oznaja svoje Delo. Knjiga Magičnih izklicevanj je njegov Magični dnevnik, njegova karma. Na Vzhodu gori Magični Ogenj, ki naposled použije vse.«⁵⁵

---

⁵⁵ Crowley 1997: 48.

*Slika I: Palica, Kupa, Meč in Disk ali Pantakel (narisani po skali)
(vir: Magika, Ibis 2013)*

*Slika J: Bič, Bodalo in veriga s stekleničko za Sveto Olje
(vir: Magika, Ibis 2013)*

Crowleyeva ekspozicija je briljantna. Crowley predочи arhetipsko podobo Maga (kot vzeto iz Goethejevega Fausta ali srednjeevropske – tudi naše lastne – folklorne tradicije!), vendar pa vse predstave, ki so vezane na to podobo, označujejo višji smisel. Tako kot nekdanj Origen ter mistiki nasploh, ki v Svetih spisih prepoznajo več pomenskih plasti, tako tudi podoba Maga sestoji iz več pomenskih plasti. Prva plast je dobesedna – Mag, ki se ukvarja z ritualno magijo, dejansko potrebuje vse pripomočke, ki jih našteva Crowley. V tem pogledu se magija – vsaj tradicionalna magija – ni spremenila. Toda obenem delo Maga ni zgolj preprosto izklicevanje demonov ali angelov. Za arhetipsko podobo se namreč skriva oni drugi, globlji simbolni pomen, in magija se kaže kot veliko več od zgolj »črne in prepovedane umetnosti«. Preden pa pričnem z analizo posameznih simbolov, moram podati nekaj splošnejših stvari v zvezi s Crowleyevo magično filozofijo.

Ključni simbolni sistem, na katerega se nanaša Crowleyeva Magika, je okultna kabala Zlate zore. Toliko prostora sem namenil razlagi okultne kabale zato, ker jo je Crowley privzel in dopolnil. Izvirni Crowleyev doprinos je nemogoče razumeti brez poznavanja temeljev okultne kabale. Crowleyu je Drevo življenja pomenilo predvsem simbolno shemo ali graf mikrokozmosa, kajti glede na psihološko paradigmo je Crowley Kozmos pojmoval kot navzoč v človeku. S tega vidika je Crowleyeva filozofija solipsistična: človek je obenem tudi Bog »in potentia« (v potencialu); in na ta način je triada Človek –

Kozmos – Bog povezana. Smoter človeka je po Crowleyu postati »Magus«, kajti Magus simbolično ustreza Adamu Kadmonu kabale. Vendar pa se Crowleyeva filozofija od tiste v Zlati zori razlikuje v neki zelo pomembni točki. Ključna razlika je v Crowleyevi ideji **»Resnične Volje«**.

Kot sem v uvodu zapisal, ni v primeru Crowleya nič bolj stereotipiziranega in popačenega kot njegova magična filozofija, še posebej popačeno pa ljudje – tudi nekateri akademiki – razumejo njegov nauk o »Resnični Volji«. Za ilustracijo navajam besedilo iz akademskega zbornika 'Verstva, Sekte, Novodobna gibanja': *»Aleister Crowley (1875-1947) se je v svojem divje razgibanem življenju in svojem nauku končno »obesil« na pobožanstvenje razuzdane, predvsem biološko razumljene sle po življenju, ki se hoče izživeti v brezmejni pohoti. Ta želja po življenju je zanj temeljni princip vesoljstva, božanska praenergija, ki živi v vsem, ki je v vsaki resničnosti kot njeno najbolj notranje jedro. Čimbolj človek to energijo doživlja, tem bolj se čuti eno z njo in se sam počuti kot popoln, božanski. Potem lahko suvereno naredi vse, kar hoče; nič in nihče ga ne more pri tem ovirati; je onstran dobrega in hudega. Tako naj bi Crowley dejal: »Delaj, kar hočeš, bodi zakon!«.*⁵⁶ Vsakemu, ki Crowleyevo filozofijo (njegovo zasebno življenje pustimo ob strani) pozna pobljže, taka interpretacija ni samo zmotna in zavajajoča, temveč dejansko groteskno absurdna. Je

---

⁵⁶ Wenich 1996: 137.

očitna laž v službi neke ideologije, v tem primeru moralistično-krščanske. Naj ne bom narobe razumljen: krščanstvo mi je bilo in mi je še vedno v velik navdih. Tudi ne mislim opravičevati Crowleya. Gre zgolj za resnico, ali za najboljši približek resnici. Če že v čem vidim poslanstvo antropološkega ali filozofskega študija okultnih ved, vidim to poslanstvo v razumevanju in posledičnem razbijanju stereotipov: takih in drugačnih. Ker je to, kar je bilo zgoraj povedano o Crowleyu, absurden stereotip, bom poskusil razložiti, kaj je Crowleyu dejansko pomenil pojem Resnične Volje. Pri tem izhajam iz njegovih lastnih spisov in iz osebnega širšega poznavanja religijske in ezoterične tematike.

Najprej je treba povedati, da je za razumevanje Crowleyeve filozofije potrebno razlikovati med »voljo« in »Voljo«. Slednja distinkcija je pomensko zelo blizu Jungovi distinkciji ego in Sebstvo; ali distinkciji joge, ki loči med *citto* (duševnostjo) oziroma *ahamkaro* (empiričnim jazom) na eni strani ter *Purušo* (Sebstvom; ki pa ni identičen z duševnostjo oziroma jazom!) oziroma *Atmanom* (Duhom oziroma božanskim bistvom človeka). Gre namreč za to, da volja (pisana z malo) pomeni stremljenje človeka, ki deluje iz ega, oziroma stremljenje človeka, ki deluje po svojih trenutnih vzgibih. Z nekoliko drugačne, a za Crowleyev primer zelo umestne perspektive je mogoče reči, da volja (pisana z malo) ustreza eksistencialističnemu konceptu ne-avtentičnosti. Kot že povedano, pri Crowleyu – kot v mnogih ezoteričnih strujah – resnično spoznanje samega sebe pomeni spoznanje sebe kot

bogolikega/božanskega. Človek, ki živi iz volje, živi iz ega, kar pomeni, da živi ne-avtentično, saj v svoje delovanje vnaša egoistične tendence, ki so nujno v sporu z delovanjem Kozmosa, saj izvirajo iz nevednosti. Crowley pravi, da ima vsak človek svoj tir, ki ga Crowley primerja s tirom planeta: *»Vsak človek in vsaka ženska je zvezda«*.⁵⁷ Delovati iz Resnične Volje – kar pomeni delovati iz Vednosti – pomeni, da človek ujame svoj tir; medtem ko delovati iz volje – kar pomeni delovati iz egoističnih tendenc – pomeni oddaljiti se od določenemu človeku lastnega tira. Crowley z ozirom na to zapiše: *»Človek čigar zavestna volja je v nasprotju z Resnično Voljo, izgublja svojo moč. Ne more upati na to, da bo učinkovito vplival na svoje okolje«*.⁵⁸ Odkriti resnično Voljo torej pomeni postati avtentičen, hkrati pa to pomeni ujeti svoj tir in delovati pravilno v absolutnem smislu: *»Človek, ki udejanja svojo resnično Voljo, ima vso inercijo univerzuma na svoji strani«*.⁵⁹ Resnična Volja je namreč Božansko, kakor se le-to izraža skozi človeka.

Crowleyev koncept Resnične Volje je lahko pomensko soroden krščanskemu konceptu Božje Volje (kakorkoli paradoksalno utegne to zveneti!) in kitajskemu pojmu Tao-a. V krščanstvu, denimo, je človeška volja (volja, namerno z malo) često v opoziciji do Božje Volje (Volja, z veliko). Spoznati Božjo Voljo znotraj pomenskega polja krčanske mistične teologije pomeni

---

⁵⁷ Crowley 1997: 128.

⁵⁸ Crowley 1997: 128.

⁵⁹ Crowley 1997: 128.

spoznati svojo najglobljo avtentičnost. Glede na krščansko mistično teologijo je vzrok grehu (ki je pojmovan predvsem kot stanje in manj kot dejanje!) samovolja, torej odmik od Božje volje. Padec in izgon iz Edena je povzročila samovolja, in samovolja ohranja stanje Padca. Jezus iz Nazareta je za krščansko mistično teologijo človek, ki je izpolnjeval božjo voljo v absolutnem smislu, in zato je pojmovan kot Bogo-človek.⁶⁰ Bogočloveškost ali poboženje (Grško: »theopoesis« oziroma »theosis«) – ki je cilj vsakega kristjana – pa pomeni najglobljo avtentičnost človeka. **Svetnik je tako absolutno avtentični človek, ali, povedano drugače, je Človek - namerno pisano z veliko!**

Pomensko soroden koncept je »Tao«. Tao je mistični koncept, ki pomeni Absolutno, vendar v njegovi dinamični obliki. Živeti Tao ali »slediti Tao-u« pomeni živeti absolutno avtentično, zato se človek, ki udejanja Tao, ali bolje, skozi kogar se udejanja Tao, imenuje »Veliki človek«: Šen ren.

Naj uporabim še neko drugo primerjavo. Če je Jung uporabil statični koncept Sebstva, da bi izrazil človekovo notranjo bogolikost, kakor se le-ta izraža skozi medij duševnosti,⁶¹ je Crowley uporabil dinamični koncept Volje. Zato Resnična Volja nikakor ne pomeni nebrzdanega libertinizma, čeprav lahko tudi to. Vse je namreč odvisno od posameznega človeka. Nekomu

---

⁶⁰ Prim. Loski 2008.

⁶¹ Prim. zlasti Jung 1969a, 1969b.

namreč pri iskanju in kasneje uresničevanju resnične Volje pomaga libertinizem; toda to nikakor ni pravilo. Nekomu drugemu lahko pomaga stroga askeza. Če nekdo prepozna krščansko mistično pot kot pot svoje Resnične Volje, potem je upravičen in dolžan slediti tej poti; če pa nekdo prepozna kot tako budizem ali scientizem ali zgolj svojo osebno pot, velja povsem enako. Oznaka »nebrzdani libertinizem« bi se torej veliko bolj podala besedi »volja«, torej volji tistih, ki (še) niso našli svoje resnične Volje. Resnična Volja je namreč onkraj ega, in lahko pride v navzkrižje z egom. Resnična Volja je, tako kot Tao ali Božja Volja, namreč sveta.

Če bi torej moral najti oznako za Crowleyevo filozofijo, bi bila najbolj prikladna oznaka **»magični eksistencializem«**. Eksistencializem je več vrst, kajti eksistencialistična filozofija je vsaka filozofija, ki ne izvira iz akademskega in sterilnega modrovanja, pač pa iz žive izkušnje življenja in iz razmisleka o njem. Obstaja religiozni eksistencializem, katerega predstavniki so npr. Soren Kierkegard, Rudolf Bultmann in Paul Tillich (ter v nekem oziru tudi Carl Gustav Jung), pred njimi pa npr. Gotama Sidharta, Sokrat in Jezus iz Nazareta. Obstaja, nadalje, ateistični eksistencializem Nietzscheja, Heideggerja, Camusa in Sartra. Bistvo eksistencializma je v tem, da se človek, povedano po Heideggerjevo, zave sebe kot avtonomne tu-bitu oziroma biti-v-svetu. Ko uvidi, da je vržen v svet, se odpravi iskat avtentično bivanje. Odgovoren ni nikomur drugemu kot samemu sebi, toda ta odgovornost je ultimativna in zavezujoča. Crowley se s

svojim naukom o »volji«, ki pomeni neavtentično bivanje, in »Resnični Volji«, ki pomeni absolutno avtentično bivanje, tako pridružuje eksistencialistom. Vendar pa je v njegovi filozofiji nek presežek. Človek v Crowleyevi filozofiji sicer je »bitje za smrt«, vendar pa lahko to danost preseže. Če odkrije »Resnično Voljo«, ga ta utegne voditi do Velikega dela, in s tem do realizacije božanskega potenciala v človeku, čigar dinamični aspekt je »Resnična Volja«.

D. VELIKO DELO IN NJEGOVE STOPNJE

Veliko delo, kakor ga razume Crowley, v svojem bistvu sestoji iz tega, da človek prepozna, najde, udejani in sledi svoji Resnični Volji. Kabalistično Drevo življenja je simbolna shema, neke vrste zemljevid človekove duševnosti, ki je v pomoč pri tem podvigu. Drevo življenja je temeljna shema v Crowleyevem sistemu, in je pojmovana predvsem kot graf Mikrokozmosa (Človeka). Kakorkoli že, Crowley je ta klasični kabalistični simbol interpretiral nekoliko samosvoje.

V Crowleyevem sistemu igrajo ključno vlogo *Nuit*, *Hadit* in *Ra-Hoor-Khuit*. *Nuit*, egipčanska boginja neba, v Crowleyevem sistemu pomeni »neskončni prostor« oziroma bolje, »neskončno«. ⁶² Na nek način ustreza Ain Soph-u kabale. Drug ključen pojem je *Hadit*, ki pomeni »neskončno majhno«. ⁶³ Gre torej za nekoliko drugačno ubeseditev lurianske doktrine o »tzimtzumu« ali »vkrčenju Boštva«. Po doktrini Izaka Lurie in lurianske kabale se Absolutno oziroma »Brezmejno« (Ain Soph) »vkrči« vase. V »Brezmejnem« (Ain Soph-u) tako nastane prvobitna točka, iz katere izidejo svetovja v obliki Adama Kadmona. Vzporednica tej prvobitni točki v Crowleyevem sistemu je Hadit ali »neskončno majhno«. Crowleyevi koncepti so pomensko sorodni z pojmi iz indijske tantre, hermetizma,

---

⁶² Crowley 1997: 137.

⁶³ Crowley 1997: 137.

novoplatonizma in celo mističnega krščanstva. Nuit kot »brezmejni prostor« bi tako ustrezala hermetičnemu pojmu Hen to Pan (Eno in Vse), Plotinovemu pojmu Enega ter apofatični doktrini Absolutnega (nirvane/brahmana) indijskih in budističnih filozofskih sistemov. Hadit kot »neskončno majhno«, ki je »vseprisotno«, namreč ustreza imanentnemu Absolutnemu, torej navzočnosti Absolutnega v vsakem bitju oziroma vsakem delcu kozmosa. Nuit in Hadit povezuje Ra-Hoor-Khuit ali »vseobča Enost«. Neskončno veliko in neskončno majhno sta tako povezani v presežni Enosti, ki je onkraj manifestacije (pojavnne oblike).

Za razlago manifestacije univerzuma in človeka (ki sta identična, saj velja korespondenca makrokozmos = mikrokozmos!) se Crowley torej posluži sheme Drevesa življenja. Iz prvobitne, zavest presegajoče Enosti (=Nuit) izide diada (dvojnost), ki ustreza sefiri Chokmah in številki 2. Crowley prvobitno diado (dvojnost) imenuje *Beseda* ali *Kaos*.⁶⁴ Naslednja sefira, Binah, ustvari triado (2+1), poimenovana je *Babalon* in ustreza številu 3. Kot bo razvidno iz spodaj obrazložene Crowleyeve simbolike, je Chokmah oziroma diada izenačena s *Palico*, ki *predstavlja Voljo*: diada namreč pomeni daljico, ki tvori ravno Palico.⁶⁵ Triada tvori ploskev (v evklidski geometriji morajo površini zadostovati tri točke v ravnini) in je

---

⁶⁴ Crowley 1997: 138.

⁶⁵ Crowley 1997: 62-72.

povezana s Čašo (simbolično: bodisi trikotnik, ki ga tvori triada, bodisi gladina pijače v čaši, ki jo tvori ploskev, katero vzpostavljajo tri točke), ki pomeni Razumevanje.⁶⁶

Vrhnje tri sefire (presežno Enost Nuit, Hadit in Ra-Hoor-Khuit, torej Chokmah – Kaos in Binah – Babalon ter vez med njima) tvorijo božansko oziroma nadčloveško Voljo in Razumevanje in so (če si Drevo življenja predstavljamo kot simbolni graf mikrokozmosa oziroma kot simbolni graf stanj zavesti) od preostalih sefir ločene z »Breznom« (Abyss). Brezno je simbolna, toda hkrati tudi realna (se pravi, potencialno empirična) meja, ki loči običajno človeško zavest od božanske zavesti oziroma zavesti Magusa. Pri Crowleyevi filozofiji gre torej za solipsizem, ki vzporeja makro- in mikrokozmos: makrokozmos je vsebovan v mikrokozmosu »in potentia«. Z drugimi besedami (kot je bilo že povedano): resničnost vzpostavlja zavest o resničnosti. To pomeni, da je resničnost odvisna od človekove zavesti: običajni zavesti ega – torej zavesti običajnega človeka – ustreza zavest Kozmosa, kakršnega običajni človek oziroma običajni ljudje doživljajo/doživljamo. Na ta način je torej Drevo življenja shema Boga, Kozmosa in Človeka, saj v poslednjem smislu vse troje sovpade.

Pod Breznom se prične običajna človeška zavest in posledično tudi ravni Kozmosa, dostopne običajni človeški zavesti. Sefira Chesed ustreza številu 4; njena narava je očetovska (moška) in predstavlja Usmiljenje in Avtoriteto.⁶⁷ Sledi Geburah ali Din, ki

---

⁶⁶ Crowley 1997: 73-79.

⁶⁷ Crowley 1997: 138.

ustreza številu 5 ter Energiji in Pravičnosti. Štiri in pet se uravnovežita v Tipharethu, ki mu ustreza število 6 in čigar narava je Lepota in Harmonija.⁶⁸ Tiphareth ima posebno mesto ne samo v Crowleyevi magični filozofiji, pač pa v okultni kabali nasploh, kot bo obrazloženo spodaj. Zanimivo je, da Crowley sefire pojmuje kot polarizirane, tako da sta v Chesedu navzoča tako Usmiljenje kot Avtoriteta, in v Geburi Energija in Pravičnost.

Sledijo sefire Netzach, ki predstavlja moški tip ženske, Amazonko. Pripadajoče število je 7. Hod predstavlja ženski tip moškega in ustrezajoče število je 8. Netzach in Hod se ponovno uravnovežita v Yesodu (9), ki predstavlja Spremembo in Stalnost.⁶⁹ Število 10 odgovarja Malkuthu, najnižji sefiri oziroma »inverzni Kroni«, ki simbolizira materialni (čutnozaznavni) svet.⁷⁰

Veliko delo pomeni torej vzpon po Drevesu življenja, toda v obratnem vrstnem redu, kot je opisano zgoraj. Gornji opis predstavlja emanacijo: prehod iz Enega v Mnogotero oziroma prehod Vsega iz Nepojavnosti v Pojavnost. Vzpon po Drevesu pa je emanaciji inverzen: gre za prehod iz zavesti Mnogoterega v zavest Enega, za prehod od človeka k Človeku. Tako pojmovano Veliko delo ima v nauku Aleistra Crowleya tri poglobitve faze, ki jim ustrezajo korespondenčne sefire (kot

---

⁶⁸ Crowley 1997: 138.

⁶⁹ Crowley 1997: 138.

⁷⁰ Crowley 1997: 138.

stanja zavesti) in stopnje v okultnem/magičnem redu (najprej Zlata zora, potem Argentum Astrum, naposled in danes O.T.O.). Veliko delo v Crowleyevem sistemu ima tri pglavitne faze in je vezano na okultno kabalo oziroma boljše, na Crowleyevo razumevanje okultne kabale, ki je predvsem mikrokozmično oziroma intra-psihično. Kot predstavnik psihološke paradigme v okultni filozofiji Crowley Drevesa življenja ne razume prvenstveno kot diagram notranje-Boštvenih procesov, ali kot makrokozmični diagram; zanj je Drevo življenja predvsem diagram Človeka. Sefire na Drevesu življenja predstavljajo stopnje zavesti in so nekako analogne tantričnemu sistemu čakrer. V svoji knjigi 777, pa tudi v Liber ABA, je Crowley podal sistem korespondenc (so-ujemanj) med kabalističnim, hermetičnim in indijskim pojmovanjem o človeku. Tako kabalistične sefire odgovarjajo hermetičnim planetarnim sferam in, kot že rečeno, tantričnim čakram. Gre za »ovoje« duše (kakor so se izražali hermetiki) oziroma ravni zavesti, s katerimi je obdano najbolj notranje jedro duše, ki v različnih ezoteričnih sistemih nosi različna imena.

Prva faza Velikega dela je sama odločitev za veliko delo. Neofit se zavestno posveti realizaciji Magusa (Človeka) in opusti tiste dejavnosti, ki ga pri tej nalogi ovirajo. Z drugimi besedami, Neofit se odpravi po poti iskanja svoje Resnične Volje in pri tem izbira ter spodbuja tiste dejavnosti, početja in prakse (*ne glede na njihovo družbeno sprejemljivost!*), ki ga vodijo v smeri Resnične Volje. To se utegne zdeti škandalozno, toda potrebno je upoštevati, da je Resnična Volja, ki je pomensko sorodna Tao-u oziroma Božji Volji, človekova absolutna osebna Pot – ni

namreč zakona nad resnično Voljo. Ker pa je Resnična Volja Absolutna, in pomeni torej hkrati kozmično in Božjo voljo, je o nemoralnosti nesmiselno govoriti, saj absolutnemu (v tem primeru absolutni Volji), ki moralo pravzaprav vzpostavlja, ni mogoče očitati nemoralnosti!

Osrednja in najpomembnejša stopnja v Crowleyevi okultni filozofiji oziroma magiki je odkritje Resnične Volje. V jeziku analitične (Jungove) psihologije ritual ustreza prenosu težišča volje iz ega na Sebstvo; v krščanskem besednjaku bi odgovarjal odkritju Božje Volje. (Ki je identična z Voljo človeškega Sebstva, saj je Sebstvo božji Obraz v človeku, njegova Podoba oziroma On sam, torej Božansko v človeku, seveda izraženo preko medija psihe.) Na Jungov pojem Sebstva bi lahko gledali kot na statični aspekt Božanskega v človeku, na Crowleyev pojem Resnične Volje pa kot na dinamični aspekt Božanskega v človeku. Vsako dejanje pred odkritjem resnične Volje je nujno egoistično in zato v nekem smislu zlo ali vsaj nepravilno; vsako dejanje, ki pa je usklajeno z Voljo, pa je nujno pravilno, saj je odkritje resnične Volje identično odkritju Božje Volje (za tistega, ki priznava obstoj Boga, kakorkoli že si Boga utegne razlagati.). Kadar je dejanje identično z Božjo Voljo oziroma usklajeno z njo, je nujno pravilno, saj je Božja Volja po definiciji nezmotljiva.

Crowleyevo zapopadenje problema greha je dejansko genialno. Namesto da se zadeve lotil s togega vidika morale, kot se je zadeve lotil Kant, se je Crowley zadeve lotil veliko bolj adekvatno. Principi dobrega in zlega niso fiksni, pač pa so relativni; absolutna morala ne obstaja, z enim samim ozirom:

odkritje resnične Volje. Kar prispeva k odkritju resnične Volje, je moralno dejanje, saj odkritje Resnične Volje odgovarja (na simbolni ravni) odkritju božanske iskre v človeku oziroma Sebstva. Moralne prepovedi in zapovedi, ki so uveljavljene v določeni družbi, so same po sebi relativne – absolutna morala ne obstaja, oziroma: edino absolutno moralno ravnanje je tisto, ki izvira iz resnične Volje. Tako dejanje je namreč tudi sad vednosti (gnoze), ki jo resnična Volja implicira.

Vednost o tem, da je edino resnično moralno dejanje tisto, ki izvira iz božanskega Uvida in iz usklajenosti volje z Voljo oziroma iz resnične Volje, niti ni tako novo; v takih ali drugačnih oblikah so isto stvar učili ezoterični učitelji preteklih dob. Niti ni novo pojmovanje Velikega dela kot dogajanja, ki se odvija v človeku samem in ki pomeni prenos težišča z ega na Sebstvo oziroma z volje na Voljo. Novost, ki jo je uvedel Crowley, je njegov skrajni relativizem z ozirom na Veliko delo. Religije, katerih najgloblja srž je prav Veliko delo (imenovano Hoja za Kristusom v krščanstvu in plemenita osmera pot v budizmu), so navadno za uresničitev Velikega dela terjale skrajno toge in rigorozne zahteve. Morda na samem začetku – v času življenja Bude ali Kristusa – temu ni bilo tako, toda kasneje so zadeve okostenele. Crowley je to okostenelost povsem razbil. Če je bil poprej Tempelj (kraj Velikega dela) skoraj izključno samostan ali ašram ali morda puščavska votlina, je Crowleyu Tempelj celotni svet, Krog omejitve pa je ustrezen zahtevam, ki jih Veliko delo nalaga specifičnemu posamezniku. Veliko delo namreč pri dveh ljudeh ne poteka enako, pač pa terja specifične posebnosti pri enem in specifične posebnosti pri drugem.

Potrebno se je omejiti – toda omejitev oziroma magični Krog nekoga je lahko post, medtem ko je omejitev drugega ravno gurmanstvo. Enako velja za spolnost: asketizem je prav tako opravičljiv kot promiskuiteta, pod pogojem, da služi Velikemu delu. V tem je genialnost Aleistra Crowleya. Če povem še preprosteje: v gornjem, citiranem odlomku Crowley govori o Templju in magičnem Krogu. Tempelj Crowley primerja s celotnim Univerzumom, kar pomeni, da je področje iskanja in udejanja Resnične Volje celotni svet. Kot že tolikokrat povedano: ni pravil in vse je dovoljeno, le da vodi k odkritju Resnične Volje. Toda v Templju je na tleh zarisan tudi magični Krog. To pomeni, da se je potem, ko je očitno, kaj prispeva k kristalizaciji Resnične Volje, potrebno omejiti – in to strogo omejiti!

Odkritje Resnične Volje – in s tem Sebstva - je Crowley povezal z magičnim ritualom, ki je opisan v Knjigi Svete Magije Abramelina Maga. Knjiga Svete Magije Abramelina Maga je grimorij iz 15. st.⁷¹ Bistvo grimorija je kompleksen, osemnajst mesecev trajajoč ritual, z imenom »*Izklic Sv. Angela Varuha*«. Knjigo je v angleščino prvi prevedel Samuel Liddell McGregor Mathers in določeni člani Zlate Zore so se zavedali njenega pomena, toda nihče ni tega grimorija vzel tako zares kot Crowley, ki je iz rituala, opisanega v knjigi, naredil osrednji ritual svoje magike. Rituala je zapleten, (18 mesecev je Crowley skrčil na 6 mesecev) za izvedbo so potrebni posebni pogoji: samotna hiša s prostori obrnjenimi proti severovzhodu,

---

⁷¹ Najstarejše ohranjene kopije izvirajo iz 17. st.

predhodni post in samo-posvečanje, itd. Izjemen pomen rituala je razviden tudi iz tega, da je Crowley vsako magično dejanje pred ritualom smatral za črnomagijsko. Tega nekomu, ki pozna osnove Crowleyeve magične teorije, ni težko razumeti: vsak magični akt pred odkritjem Resnične Volje je a priori sebičen in neveden, saj je mag še vedno ujet v ego, je namreč služabnik volje (in ne Resnične Volje!), to pa implicira tudi nevednost. Magija, ki sta ji povod nevednost in sebičnost (pa čeprav žlahtna sebičnost!) pa se križa z zakoni kozmosa – ne more biti uspešna in prej ali slej povzroči škodo.

Z vidika analitične (jungovske) psihologije Ritual ustreza vzpostavitvi vezi s Sebstvom oziroma vzpostavitvi vezi ego-Sebstvo; težišče se z ega prenese na Sebstvo in ego postane orodje Sebstva. Gre, skratka, za »tvoja in ne moja volja se zgodi«. Ego namreč ustreza volji (namerno pisano z malo), Sebstvo pa Volji (namerni pisano z veliko). Ta Volja je človekovo najgloblje Poslanstvo, njegova Sva-Dharma (povedano v jeziku hinduizma). Gledano z mistične perspektive, vsak človek, ki izpolnjuje svojo voljo (pisano z malo), greši – ujet je v spone Adamovega padca. Tako je, kot je dejal Luter, vsak človek a priori grešnik. Volja (pisano z malo) namreč implicira ego, ego implicira bariero med človekom in Bogom (v obliki Sebstva kot človeku imanentnega Boštva), ta bariera pa implicira nevednost – in vsako dejanje, ki je porojeno iz nevednosti, je v mističnem smislu grešno, saj je odklik od Božje Volje. S spoznanjem svoje prave Volje človek, analogno, spozna tudi Božjo Voljo, saj je oboje identično. Tako se Adeptus Minor

vzdigne nad greh (v mističnem in ne v moralnem smislu) in upravičeno nosi ime Adeptus.

Zanimiv je še en aspekt omenjenega rituala. S tem, ko človek vzpostavi kontakt s svojim Angelom Varuhom, se namreč obred Izklica še ne konča. V naslednji stopnji rituala se mora mag soočiti s štirimi knezi pekla, ki imajo pod seboj dvanajst markizov pekla, ti pa pod seboj neštete legije demonov. To pa v spomin priključuje Jungova razmišljanja o arhetipu pozitivnega Sebstva (ki ga v krščanstvu uteleša Kristus) in arhetipu negativnega Sebstva (ki ga v krščanstvu uteleša Satan oziroma Antikrist). Z drugimi besedami, kolikor bolj drevo zraste v višino, proti Soncu, toliko bolj v globino segajo njegove korenine. Odkritju božanskega bistva odgovarja tudi soočenje s kolektivno Senco, ki se javlja v obliki štirih oziroma dvanajsterih knezov pekla. (Številke so simbolične, važen je njihov pomen: števili štiri in dvanajst asociirata na Sebstvo.) Šele ko je mag uspešno zvezal teh štiri oziroma dvanajst knezov pekla, je uspešno zaključil obred. Povedano drugače: po Svetlobi pride soočenje s Temo, in šele ko je Tema nadvladana, je doseženo pravo adeptovstvo. Do podobnih spoznaj je prišel tudi Jung, ko je imel Kristusa in Antikrista za dva aspekta (svetli in temni aspekt) Sebstva, torej središča človeške (nezavedne) duševnosti.⁷²

---

⁷² Morda je v tem pogledu mogoče potegniti vzporednico z alkimističnimi grafikami iz traktata imenovanega *Rosarium philosophorum*. (Natisnjeno in izdano v Baslu leta 1550.) Adept stoji na zmaju, ki predstavlja ukročene sile Kaosa – kar bi v ritualu Izklica Sv. Angela Varuha odgovarjalo knezom pekla.

Glede na simbolni sistem okultne kabale je z doseženim adeptovstvom osvojena zavest Tipharetha, srca Drevesa Življenja. *Adept je človek, ki je spoznal sebe & svojo resnično Voljo. Ve, kaj hoče, oziroma – z drugimi besedami – pozna svojo mero in svojo vlogo v teatru Življenja. Nič več ni prepuščen temu, kar so v antiki dejali »heimarmene«, namreč Usodi, psihološko razumljeni kot mešanica nagonskih impulzov, verovanj, kolektivnih idej, podzavestnih vzgibov in drugih vplivov (kakršno je življenje velikega števila ljudi). Vzdignjen je nad to. Je človek, ki živi avtentično v najbolj polnem pomenu te besede. Z drugimi besedami: lahko se imenuje Človek (namerno pisano z veliko).*

Z Izklicem in Konverzacijo Sv. Angela Varuha je tako dosežena stopnja 5=6 oziroma stopnja adeptovstva; človek dobi naziv »Adeptus Minor«. Potrebno je povedati, da je Crowley namreč kljub svojemu revolucionarnemu preinterpretiranju magije na osnovi psihologije vendarle ostajal tradicionalist. Njegov magični sistem je teleološki, t. j. smotrni in je pravzaprav ezoterična pot iskanja Sebstva. (Čeprav se pri tem seveda nikakor ne sme pozabiti na Crowleya – maga!) Magija po Crowleyu, se pravi tokovi, ki jih predstavljajo predvsem Austin Oman Spare, Kenneth Grant, Gerald Gardner in magi t. i. temne gnoze oziroma »krive poti« (»crooked path«) Chumbley, Schulke, itd. je vsaj večinoma ne-teleološka, kar pomeni, da je predvsem pragmatična in relativistična. V njej ni več klasičnega vzorca prehoda iz človeka k Človeku, pač pa je gnoza zaradi gnoze (kot larpurlartizem ob fin de sieclu); spoznanje zaradi

spoznanja in magični akt zaradi magičnega akta: v tej obliki je magija bolj obrt in umetnost kot pa duhovna pot. Crowleyeva magika pa pozna jasno načrtano pot, in čeprav je ta pot – ki jo predstavlja Krog, načrtan na tleh templja, namreč samo-omejitev – izjemno eksistencialistično orientirana (pot ima nešteto variant in variacij), je vendarle pot, Veliko delo, ki ima jasno prepoznavne faze.

Te faze je Crowley vezal na stopnje v hermetičnem redu Zlate zore, z manjšimi popravki. (Osnova je seveda okultna kabala, pri čemer so sefira pojmovane kot stopnje zavesti, magične stopnje pa so zunanji izraz doseženih notranjih stopenj.) Prva stopnja je 1=10, kar odgovarja Neophytu Zlate zore oziroma Probationerju pri Crowleyu. Ta stopnja odgovarja Malkuthu. Sledi 2=9, Theoricus, Yesod. Nato: 3=8, Practicus, Hod; in nato 4=7, Philosophus, Netzach. Na tem mestu pa nastopi prvi »kvalitativni preskok«. Stopnji 5=6, Adeptusu Minor-ju namreč odgovarja sefira Tiphareth, ta sefira – Srce Drevesa življenja – pa se povezuje z resnično Voljo. Za doseg stopnje 5=6 je potrebno opraviti Ritual Izklca in konverzacije s Svetim Angelom Varuhom.

Pot pa z odkritjem Resnične Volje še ni končana. Človeškost je sedaj sicer udejanjena v vsem svojem potencialu in človek je dejansko svoboden – lahko se poloti česarkoli se hoče, saj pozna svoj pravi »raison d'etre«. Če pa želi nadaljevati z Velikim delom, oziroma: če njegova Resnična Volja vodi naprej po poti, ki jo terja Veliko Delo, na adepta čakajo nova neosvojena

KLJUČNA SKALA	STOPNJE REDA		DELI DUŠE	ASTROLOŠKI IN ELEMENTARNI ATRIBUTI	SEFIRE IN POTI
1	10° = 1°	Ipsissimus	Jehidah	Pluton ♃	Keter
2	9° = 2°	Magus	Hiah	Neptun ♆	Hokmah
3	8° = 3°	Magister Templi	Nešamah	Saturn ♄	Binah
4	7° = 4°	Adeptus Exemptus	} Ruah	Jupiter ♃	Hesed
5	6° = 5°	Adeptus Major		Mars ♂	Gevurah
6	5° = 6°	Adeptus Minor		Sonce ☉	Tifaret
7	4° = 7°	Philosophus		Venera ♀	Netsah
8	3° = 8°	Practicus		Merkur ☿	Hod
9	2° = 9°	Zelator		Luna ☾	Jesod
10	1° = 10°	Neophyte	Nefeš	Elementi. ⊕ Zemlja	Malkut
11				△ Zrak	ALeF
12				♃ Merkur	BeIT
13				☾ Luna	GiMeL
14				♀ Venera	DaLeT
15				≈ Vodnar	HeH
16				♋ Bik	VaV
17				♊ Dvojčka	ZaIN
18				♋ Rak	HeIT
19				♌ Lev	TeIT
20				♃ Devica	JVD
21				♃ Jupiter	KaPh
22				♃ Tehtnica	LaMeD
23				♊ Voda	MeIM
24				♏ Škorpion	NUN
25				♐ Strelec	SaMeKh
26				♏ Kozorog	AoIN
27				♂ Mars	PeH
28				♋ Oven	TsaDI
29				♋ Ribi	QoF
30				☉ Sonce	ReIŠ
31				△ Ogenj	ŠIN
32				♄ Saturn	TaV
32 bis				♄ Zemlja	TaV
31 bis				☉ Duh	ŠIN

Slika K: Tabela stopenj reda A::A:: in ostali kabalistični atributi
(vir:Magika, Ibis 2013)

področja. S spoznanjem prave Volje je človek postal Človek, toda njegov um je še vedno ujet v nasprotje med subjektom in objektom. Da pa bi tudi njegov um, tako kot njegovo Srce, odgovarjal umu božanskega Adama Kadmona, je potreben prehod čez Brezno. Zapopadenje Adepta, čeprav pozna svojo Resnično Voljo, je namreč še vedno neizbežno umsko, ujetu v dihotomijo med subjektom in objektom oziroma: zanj veljajo zakonitosti, ki jih je opisal Kant v knjigi Kritika čistega uma. Adept je podvržen prostorsko časovnemu zoru in pa umskim kategorijam. Na tej točki se lahko ustavi – lahko pa napreduje naprej, proti širši gnozi, proti božanski zavesti. Toda na tej poti mora skozi brezno, ki loči običajno človeško zaznavo od nadumske zaznave Binaha in Chokmaha. Potem, ko je aspirant dosegel adeptovstvo, mora – če želi postati Mag in *spoznavati z umom Boga* – položiti na oltar samega sebe oziroma svoje adeptovstvo. Izrazov za to veliko in poslednjo žrtev je veliko. Crowley najraje govori o skoku v Brezno, kjer na adepta čaka Chornozon, demon posebljene Destrukcije. Če adept pride na ono stran, postane »Otrok Brezna« (»Babe of the Abyss«) se prebudi v Mestu Piramid. Mesto Piramid teoretično obsega dve stopnji: stopnjo Magistra Templi (3=8), čigar Uvid je identičen Božanskemu Uvidu, in stopnjo Magusa, 2=9, ki predstavlja Božjo Voljo samo, polno delujočo Božjo Moč (v nekem obdobju zgodovine). Ali, s Crowleyevimi besedami: Magus je Beseda eona. S tem izrazom Crowley zavedno ali nezavedno potegne jasno vzporednico s krščansko doktrino o Logosu in lastno okultno/magično filozofijo, tako da je uporabljanje

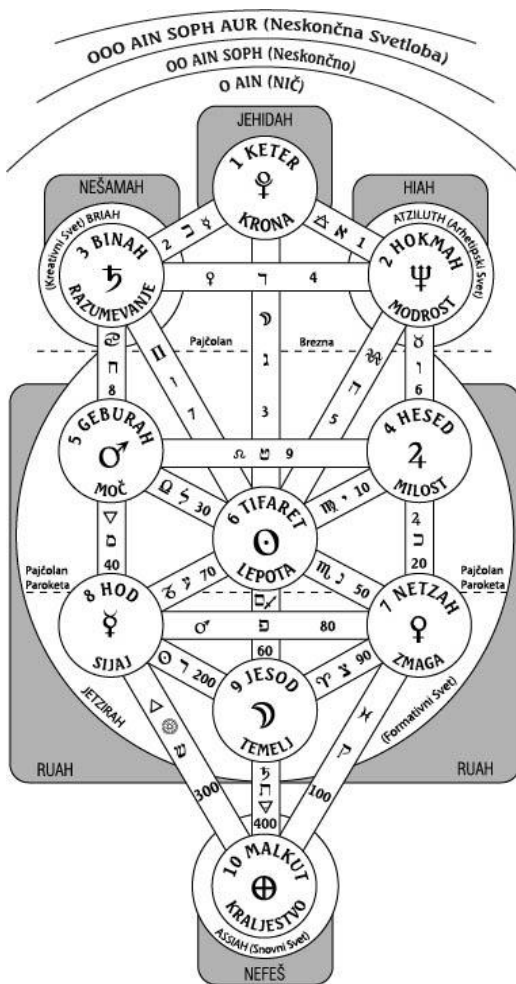
krščanske terminologije pri pojasnjevanju njegove misli navsezadnje povsem na mestu.

Na tem mestu je morda mogoče potegniti še eno vzporednico, in sicer z mislijo indijskega filozofa, jogija in mistika Aurobinda Ghoseja (Šri Aurobinda, 1872 - 1950), ki je bil pravzaprav Crowleyev sodobnik, čeprav se osebno nista poznala. Šri Aurobindo je svoj izjemno kompleksen sistem integralne joge razvil sicer na klasični misli Upanišad, t. j. vedante, toda na njegovo misel je imela zelo močan vpliv tantrična filozofija in filozofija bhakti, pa tudi sočasni evropski filozofski tokovi (zlasti misel Nietzscheja in nauk o evoluciji). Povedano zelo posplošeno gre v misli Šri Aurobinda (ki tako kot Crowley nikakor ni bil samo teoretik, pač pa predvsem praktik) za evolucijo človeka proti Božanskemu, kar pomeni (če uporabim svojo lastno terminologijo) za prehod od človeka proti Človeku. Eden njegovih ključnih konceptov je koncept naduma (angleško *supermind* ali *overmind*). Nadum pomeni posebno vrsto dožemanja in zaznave, ki je višja od umske, in pomeni pravzaprav Božansko zavest ali Božansko zrenje; s tem, ko pa je v človeku uresničen nadumski način zaznave, je dosežen tudi kvalitativni preskok v višjo vrsto. Aurobindov koncept naduma je mogoče primerjati s Crowleyevim pojmovanjem zavesti Binaha kot Božanskega Uvida in Chokme kot Božanske Volje.

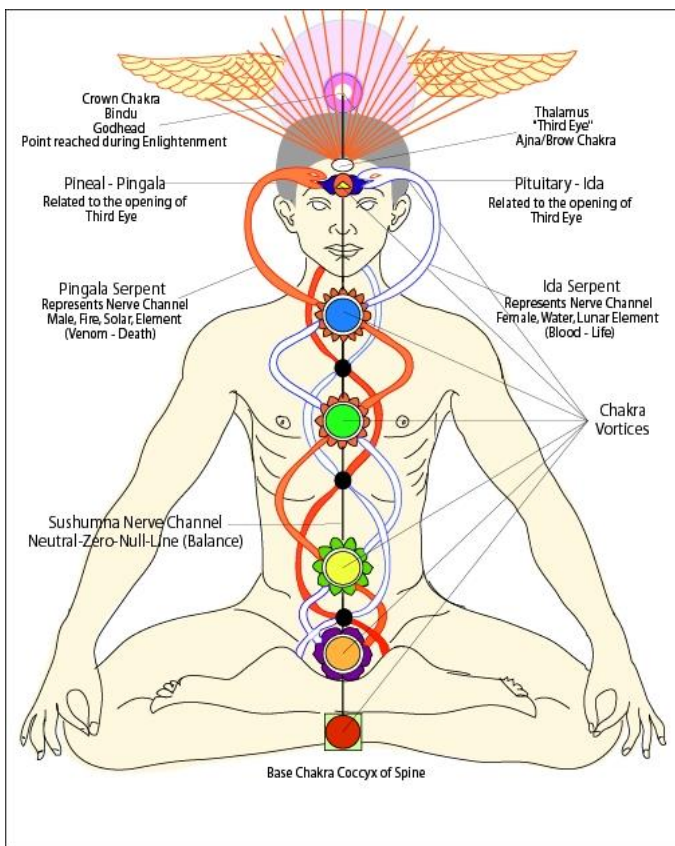
Crowley sam je prehod čez Brezno doživel v alžirski puščavi (Sahari) leta 1909 s svojim učencem in ljubimcem Viktorjem Neuburgom. Razen Crowleyevih in Neuburgovih poročil, kaj se je dejansko dogajalo v Sahari leta 1909, nimamo drugih poročil

– njuna poročila pa so povsem subjektivna. Kakorkoli že, ljudje, ki so poznali tako Crowleya kot Neuburga – tesni prijatelji, pa tudi drugi – so bili enotnega menja, da sta se iz puščave vrnila spremenjena, čeprav ni bilo mogoče eksaktno povedati, v čem točno je sprememba. Neuburg je kmalu po epizodi zapustil Crowleya in pričel živeti odmaknjeno življenje; dogodek je zaznamoval njegovo življenje v tolikšni meri, da si od njega ni nikdar več opomogel. Crowley, ki je bil osebnostno neprimerno močnejši, je nadaljeval s svojim ekscentričnim življenjskim stilom, toda bolj kot kdajkoli prej so pri njem stopile na plan libertinistične tendence. Po Crowleyevi lastni pripovedi sta se on in Neuburg v puščavi srečala s Choroazonom, demonom Brezna, ki poseblja destruktivni kaos, in Crowley je srečno prečkal Brezno ter prišel v »Mesto piramid«.

Mesto Piramid je Crowleyeva metafora za tiste, ki so dosegli drugi breg. Mesto Piramid je neke vrste nad-časovni in nad-prostorska domovina, ni kraj niti ni čas, pač pa je stanje, vendar stanje, katerega posebnost je, da presega prostorsko-časovne dimenzije in v Mestu Piramid združuje vse tiste, ki so tja prispeli. Je magična dežela, kot Kolhida Argonatov, kot Nebeški Jeruzalem kristjanov, kot kraljestvo Shambala ali Agartha budistov, kot Tliljan-tlapaljan Aztekov. Mesto Piramid je dežela adeptov-magov. Njihov način zrenja ni več vezan na prostor in čas niti na umske kategorije; ne zrejo več »v zrcalu«, pač pa »iz obličja v obličje«. To je končna destinacija Velikega dela in tisti, ki so to delo opravili, se imenujejo »Tisti, ki so«; »Gospodarji vode in Lune«, »Tisti, ki so prečkali reko« ali »Tisti, ki hodijo po vodi.«

Slika L: Drevo kot shema Človeka in hkrati shema Velikega dela. Prva stopnja dela se začne s slovesom od običajnega življenja in s posvetitvijo Velikemu delu. Druga faza pomeni odkritje Sebstva (v Crowleyevi terminologiji posameznikovega Sv. Angela Varuha) in njegovega dinamičnega aspekta, Resnične Volje. Tretja faza pomeni preseganje človeka: skok v Brezno, ki pomeni popolno umrtje običajni človeški percepciji oziroma razumevanju ter hotenju. Brezno je tako mistično-psihološki kot metafizični koncept: meja med človekom in Človekom (Magusom). Onstran brezna je **Mesto Pyramid**, Crowleyeva metafora za nadčasovno metafizično stanje vseh tistih, ki so umrli človeku in uresničili Človeka. (vir: Magika, Ibis 2013; Drevo Življenja, s korespondencami Sefir, Poti in deli Duše.)

Slika M: Tantrična shema človeka. Podobnost z Drevesom življenja je očitna. Ključni koncepti tantrične mistične antropologije so trije kanali *ida*, *pingala* in *susumna* ter sedem čakera. Tako kot v primeru Drevesa življenja gre za diagram Boštva, Kozmosa in Človeka, saj v metafiziki ezoterizma triada sovпада. Najvišja Čakra, Sahasrara, ustreza Keteru. Čakra med obrvmi (ajna čakra), katere simbol sta dva lotosova lističa, ustreza Chokmi in Bini. Srčna čakra (anahata) ustreza Tipharethu. Spolna čakra (svadhisthana) ustreza Yesodu; korenska čakra (muladhara) ustreza Malkuthu. Sahasrara, tako kot Keter, pomeni zavest Enega oziroma nad-zavest, medtem ko muladhara pomeni zavest Mnogoterega (običajno človeško čutno zaznavo). Srčna čakra odgovarja odkritju Sebstva. Ida, levi in lunarni kanal (v beli barvi), ustreza levemu stebri Strogosti; pingala, desni in solarni kanal, ustreza desnemu stebri Milosti. Osrednji kanal – susumna – ustreza stebri življenja. Kundalini-Šakti simbolno ustreza alkimističnemu »ognju filozofov«: ko se kundalini vzpne do Sahasrara, to pomeni realizacijo Šive, kar na simbolni ravni odgovarja realizaciji Adama Kadmona.

E. CROWLEYEVA SIMBOLIKA

Po tem kratkem orisu Crowleyeve filozofije, ki je, kot se sam dobro zavedam, nepopoln, se lahko lotim analize Crowleyeve simbolike, opirajoč se pri tem na delo Liber ABA. Crowley zapiše: »/.../Mag deluje v **Templju**: v Univerzumu, ki je (*naj bo zapomnjeno!*) konterminozno z njim samim /.../«. ⁷³ Poprej sem pokazal, da je Crowleyev nauk vezan na okultno kabalo in na pojem Resnične Volje, ki je postavljena v opozicijo do volje (pisano z malo). Mag ali Magus je ezoterični simbol, ki odgovarja restituciji človeka, in je najvišji naziv v lestvici desetih stopenj, vezanih na Drevo življenja (obstaja sicer še en teoretično višji naziv, Ipssisimus, toda ta pomeni popolno poenotenje z Božanskim); hkrati pa je tudi naziv za tistega, ki se je polotil Velikega dela. Mag torej deluje v **Templju** ⁷⁴ (ki dejansko pomeni celotni Univerzum). Čeprav je odkritje in izpolnjevanje resnične Volje vezano na simbolni sistem okultne kabale, to ni povsem nujno. Za odkritje in izpolnjevanje resnične Volje je Magu (človeku) na voljo celoten Kozmos. Na tem mestu se bolj kot kjerkoli pokažejo eksistencialistični elementi v Crowleyevi filozofiji. Ljudje smo med seboj izjemno različni, in to, kar nekomu pripomore k odkritju Resnične Volje, krni razvoj le-te pri nekom drugem. Če podam nek precej preprost primer: človek, ki je bil vzgojen v sponah tradicionalne krščanske

---

⁷³ Crowley 1997: 48.

⁷⁴ Glej Crowley 1997: 49.

morale, bi denimo za prebuditev svoje resnične Volje – za odkritje svoje avtentičnosti moral preizkusiti »greh« v njegovih raznovrstnih pojavnih oblikah. Greh (pojmovan v moralističnem in ne mističnem smislu!) bi mu pokazal tisto plat življenja, ki je dotlej ni poznal, in tako prispeval k kristalizaciji avtentičnosti, iz česar bi se lahko rodila resnična Volja. Nasprotno pa bi človek, ki je bil denimo vzgojen v ateističnem in skrajno liberalnem duhu, potreboval uvid v krščansko mistiko; človek, ki je živel razpuščeno življenje, bi moral okusiti askezo, da bi dosegel enak cilj: spoznal »drugo plat medalje«, kar bi služilo h izkristalizaciji avtentičnosti. Zato je Tempelj, torej področje delovanja Maga, celoten Univerzum.

*Magični krog*⁷⁵ je kot splošno znan ne samo v evropski ceremonialni magiji, pač pa v mnogih kulturah širom sveta; kot »magični ris« je poznan tudi v naši avtohtoni slovenski magični tradiciji. Dejansko je magični krog mandala. V tradiciji ceremonialne magije je njegov pomen ta, da ščiti Maga pred škodljivimi vplivi oziroma zagotavlja »sveti prostor«, kamor sile Teme in Kaosa ne morejo. Vendar pa ima v Crowleyevi ekspoziaciji simbol magičnega kroga širši in filozofski pomen. Teoretično je področje Maga celotno vesoljstvo. To pomeni, da so pri iskanju in izpolnjevanju resnične Volje možne vse možnosti. Toda ko človek, ki se je nameril opraviti Veliko delo, katerega bistvo je v iskanju in uresničevanju Resnične Volje, spozna, kaj vodi k resnični Volji, se mora omejiti. Različni

---

⁷⁵ Glej Crowley 1997: 50-53.

ljudje namreč na različne načine odkrivajo in uresničujejo Resnično Voljo. Za nekoga je magični Krog (kar pomeni Krog omejitve) askeza; za drugega spolnost; za tretjega študij. Magični Krog je prostovoljna omejitev, ki jo zariše Mag v Templju, da bi uresničeval Veliko delo. Je torej modus posvetitve tistemu, kar najbolj gotovo in najhitreje pripelje k Resnični Volji; in je omejitev ali fokus, ki jo Resnična Volja terja od človeka. Crowley v nadaljnji razlagi npr. zapiše: *»Ko je Krog enkrat narejen in posvečen, ga Mag ne sme zapustiti, niti se ne sme nagibati navzven, sicer ga uničijo sovražne sile zunaj«*.⁷⁶ Krog torej na nek način predstavlja notranjo zaobljubo, ki je v marsičem sorodna krščanski meniški zaobljubi; razlika je le v tem, da se modus zaobljube razlikuje od posameznika do posameznika, pač glede na njegove/njene specifičnosti z ozirom na naravo Velikega dela. Lokacija magičnega kroga je v dinamični sferi interakcije med Magom, okoljem in resnično Voljo.

»Znotraj Kroga stoji oltar, trdna baza, na kateri deluje, temelj vsega. Na Oltarju so Palica, Čaša, Meč in Pentakel, ki predstavljajo njegovo Voljo, njegovo Razumevanje, Njegov Razum in nižje dele njegovega bitja, odnosno«.⁷⁷ Ta stavek je ključen za Crowleyevo magično simboliko, zato mu bom posvetil nekoliko več prostora. V razdelku o **oltarju**⁷⁸ Crowley

---

⁷⁶ Crowley 1997: 51.

⁷⁷ Crowley 1997: 48..

⁷⁸ Glej Crowley 1997: 55-57.

pravi: »*Oltar predstavlja solidno bazo njegovega dela, osredotočeno Voljo Maga; in zakon, pod katerim deluje*«. ⁷⁹

Veliko delo je torej pojmovano kot daritev. Kot je bilo povedano prej, Veliko delo obstoji v tem, da Mag odkrije resnično Voljo in nato uresniči sebe kot Maga. Na ta proces je mogoče gledati kot na izmenjavo življenja in umiranja, oziroma nenehnega umiranja in vnovičnega vstajenja. V tem kontekstu je ključna alkimistična maksima »*solve et coagula*«, pa tudi dva ključna principa (zlasti islamske in zahodne, latinske) alkimije: *živo srebro* in *žveplo*, ki odgovarjata pasivnemu in aktivnemu polu bodisi substance, bodisi procesa. Maksima »*solve et coagula*« pomeni »raztopi in strdi«. Na kemični ravni gre za postopno razpuščanje kovine z določeno specifično formo, kar je pojmovano kot »umiranje«. Vsaki razpustitvi (soluciji) pa sledi strditev (koagulacija). Tako postopno iz nežlahtne kovine prek menjave smrti in vnovičnih oživljanj nastaja žlahtna kovina. Če maksimo razumemo kot metaforo za notranji svet alkimista, pomeni postopno odmiranje samemu sebi (rigidnim formam in vzorcem ega) in tudi nenehno rojevanje v novo, žlahtnejše stanje in tudi način bivanja, neke vrste nenehno levitev. ⁸⁰

Tako je na Veliko delo v Crowleyevem smislu mogoče gledati, kot na nenehno daritev (žrtvovanje) samega sebe. Veliko delo je sveto delo, saj gre za prehod iz volje v (Resnično) Voljo, ali povedano jungovsko, za prenos težišča iz ega na Sebstvo. Da pa bi Mag lahko spoznal Voljo, mora umreti volja. Povedano po

---

⁷⁹ Crowley 1997: 55.

⁸⁰ Primerjaj npr. simbol uroboros, kot simbol hermetične umetnosti!

krščansko: *da bi človek postal Kristus, mora umreti Adam, »stari človek«.*

Kot že povedano, ima Veliko delo tri poglobitne faze. Prva faza traja, od običajnega življenja, do posvetitve Velikemu Delu. Začetek posvetitve velikemu delu odgovarja Malkuthu: človek stoji pred Drevesom, ni pa še pričel po njem plezati. Druga faza traja, od posvetitve samega sebe Velikemu delu, do odkritja Resnične Volje. Odkritje resnične Volje odgovarja sefiri Tiphareth in Ritualu Izklica Sv. Angela Varuha. Tretja faza traja, od odkritja Resnične Volje (ki je identična z Ritualom Izklica Sv. Angela Varuha), do skoka v t. i. Brezno (Abyss). Brezno je meja, ki loči običajno človeško zavest od božanske zavesti in je na Drevesu življenja shematizirana kot meja med srednjo triado (Tiphareth, Geburah, Chesed) in najvišjo triado: Binahom, Chokmahom in Keterjem in jo v Crowleyevem sistemu (namreč Brezno) običajno označuje imaginarna enajsta sefira *Daath*. Brezno loči človeško zavest od Božanske Zavesti, s tem pa predstavlja Brezno, ki ga mora človek preseči, če želi priti iz običajne človeške zavesti v božansko Zavest. Brezno pomeni popolno žrtvovanje vsega človeškega: človeške percepcije, razumevanja in Voljo, da bi se lahko rodila Božanska Percepcija, Božansko Razumevanje in Božanska Volja. Veliko delo je torej nenehno žrtvovanje, nenehno umiranje samemu sebi, da bi aspirant dosegel samega sebe: umiranje človeku, da bi postal Človek. Najprej Mag na oltarju daruje svoje posvetne težnje, da bi se povsem posvetil Velikemu delu. To je prva daritev. Nato Mag daruje vse tisto, kar ovira njegovo Resnično Voljo. To je druga daritev. In naposled daruje

sebe celega ter skoči v Brezno in žrtvuje svoj človeški način doživljanja ter hotenja, da bi se v njem rodil nad-človeški ali božanski način percepcije ter hotenja: Razumevanje namesto razumevanja in Volja namesto volje.

Oltar je človek v celoti, in na oltarju so navedeni rekviziti, ki imajo vsi po vrsti arhetipsko okultno tradicijo. Kakorkoli že, Crowley jih veže na Drevo življenja kot na model mikrokozmosa. Tako prvi rekvizit, *Palica*,⁸¹ odgovarja Chokmahu. Palica pomeni čisto in neokrnjeno Voljo in na notranje-Boštveni ravni Palica oziroma Volja odgovarja Božji stvariteljski Volji, ki se rodi z Keterja in ki ustvari svetovja.⁸² Z metafizičnega vidika je Crowley Chokmah vzporejal s *Kaosom*, kar pomeni z navzočnostjo vseh Možnosti, z neskončnim Potencialom. Kaos je hkrati tudi *prvobitna diada* (dvojnost), izhajajoča iz Enega. Kot že povedano, je Crowley tolmačil Drevo življenja predvsem mikrokozmično, mistično-psihološko. Chokmah odgovarja Magusu (stopnja 9=2) in Palica odgovarja čisti in neokrnjeni Volji maga, ki ni percipirana skozi Ruach (običajno človeško duševnost) in ni podvržena okoliščinam, pač pa je popolnoma neodvisna. Z drugimi besedami, Palica kot Volja v Chokmahu je sama božanska Volja, tista Volja, ki je ustvarila svetovja, in Volja maga, ki je postal Magus (ki v sebi nosi zavest Chokmaha) je torej povsem identična z Božjo Voljo. Povedano drugače: *Mag torej ni več tisti, ki izpolnjuje Božansko*

---

⁸¹ Glej Crowley 1997: 62-72.

⁸² Prim. Crowley 1997: 138.

Voljo – Mag je Volja Božanskega samega! Zakaj je tako, pojasni naslednji simbol, namreč **Čaša**.⁸³ Čaša odgovarja Binahu, ki se na makrokozmični ravni v Crowleyevem sistemu imenuje *Babalon* in ji ustreza število 3. Mistično-psihološko predstavlja Razumevanje oziroma Uvid (Gnozo). Sedaj lahko povežemo Uvid in Voljo. Crowley na nekem mestu pravi, da je želja vsakega dečka, da bi postal strojevodja. Toda pri večini dečkov je uvid pred željo in ko so v stanju, da bi lahko postali strojevodje, jih to ne zanima več, saj uvidijo, da so na svetu stvari, ki so veliko boljše kot biti strojevodja.⁸⁴ Želja je vedno povezana z uvidom. Simbol Boga je vsevidno Oko (All-seeing Eye). Simbol ponazarja božansko gnozo, njegov Uvid, in zato so božja pota nezmotljiva, saj je njegov Uvid absoluten. Človeški uvid je omejen, zato so naša ravnanja (naše želje), ki so porojene iz teh delnih uvidov, vedno slepe. Človek želi denimo spolnosti, bogastva, ugleda, izobrazbe. Toda z vidika globljega uvida so te želje puhle in prazne. Buda je priznal veljavo eni sami želji oziroma teženju oziroma volji: volji po odrešitvi. Toda z naraščajočim uvidom mora naposled tudi ta želja umreti, da človek lahko vstopi v nirvano. Z drugimi besedami: Uvid je povezan z Voljo v tem smislu, da pravilni Uvid oziroma pravilno Zapopadenje implicira tudi pravilno Voljo. Človek, ki ima uvid v neko situacijo, in le-to pravilno preceni, bo tudi ravnal pravilno. Ideja je pravzaprav Platonova oziroma Sokratova: pravilno vedenje implicira tudi pravilno ravnanje.

---

⁸³ Glej Crowley 1997: 73-79.

⁸⁴ Crowley 1997: 67.

Vendar – tako kot poprej z voljo oziroma Voljo – lahko ločimo med uvidom in Uvidom. Uvid (pisano z malo) je običajni uvid, se pravi uvid, ki ga daje diskurzivni razum. Uvid (pisano z veliko) pa je nad-razumski Uvid, je Zrenje v samo bistvo stvari. Nekaj takega je želel Platon ponazoriti v svojih delih, zlasti v priliki o votlini, in helenistični modreci – gnostiki, hermetiki, novoplatoniki – so govorili o *gnosis* v nasprotju z *episteme*. Episteme je uvid diskurzivnega uma, gnosis pa je Uvid, ki sega onkraj uma – je uvid v prave vzroke, ki stojijo za svetom, v katerem bivamo. Znan je rek iz Upanišad, ki pravi: »Kar je za nevedne dan, je za modreca noč; kar je za nevedne noč, je za modreca dan.« (Gre za to, da sta Uvid in Volja nekako premo sorazmerni: absolutni Uvid (ki je ponazorjen z Očesom v trikotniku – All-seeing Eye) implicira pravilno Voljo oziroma absolutno pravilno ravnanje (ali ne-ravnanje)).

Tako je Magusova Palica (Volja) dopolnjena s Čašo, ki je njegovo razumevanje oziroma Uvid. Mag deluje, se pravi udejanja Voljo, v skladu s svojim Uvidom, in višji ko je Uvid, bolj popolno je njegovo delovanje. Uvid Magistra Templja postane božanski, na njem pa sloni Božanska Volja Magusa.

Palica in Čaša pa imata še en pomen. Palica ponazarja falus, in čaša ponazarja vagino. Od svojega vstopa v Ordo Templi Orientis je bil Crowley vse bolj navdušen praktikant spolne magije. Čašo in Palico je torej mogoče razumeti tudi kot instrumenta spolne magije, se pravi teurgičnega akta, v katerem ženska predstavlja boginjo (Šakti), moški pa boga (Šivo). Spolni akt je tako neke vrste mistični obred, v katerem se med samim spolnim dejanjem združita sončni kralj (*Rex Sol* oziroma *Rex*

rubeus) in lunina kraljica (*Regina Luna* ali *Regina alba*) in v *mysterium coniunctionis* (misteriju združenja) napravita Kamen modrih. Povedano drugače, gre za manipulacijo skrivnostnih kozmičnih energij, in vrata & ključ do teh energij je človek, zlasti človek na najvišjem nivoju vzburjenja.

Naj se vrnem k Crowleyevi simboliki. Naslednji simbol je **Meč**.⁸⁵ Na Drevesu življenja Meč ponazarja vse sefire od Cheseda do Yesoda, torej števila od 4 do 9. Meč je območje Ruacha, območje duševnosti, in ker je največja odlika duševnosti ravno sposobnost diskurzivnega mišljenja, Meč predstavlja sposobnost razločevanja in analize. Če je Čaša predstavljal Uvid & Razumevanje, torej Gnosis, Meč predstavlja sklepanje, torej episteme. Umska zavest je namreč tista, v kateri živi večina ljudi, in tudi Mag se kljub Uvidu mora posluževati umske zavesti – nujno pa se je mora posluževati, preden pride do samega Uvida, saj, kot pravi Šri Aurobindo: »Dokler te ne obiše Modrost, uporablaj Razum, saj ti je bil dan od Boga«.⁸⁶

Zadnji simbol je **Pentakel** (pentagram).⁸⁷ Ta predstavlja Malkuth, se pravi telo in nižje ravni človekove narave. Tako imajo vsi štirje klasični magični rekviziti svoj notranji psihološki pomen, ki je vezan na Drevo življenja.

---

⁸⁵ Glej Crowley 1997: 86-94.

⁸⁶ Aurobindo 1991: 65.

⁸⁷ Glej Crowley 1997: 95-101.

Na oltarju leži tudi *posodica z oljem*.⁸⁸ Maziljenje z oljem je bilo v starih kulturah pogosto; babilonski, egipčanski, asirski, perzijski in helenistični vladarji so se često mazilili z oljem in določena olja so bila izjemno dragocena in visoko cenjena. Eno od takih mazilnih olj je bila tudi mira, ki so jo trije magi po legendi prinesli k novorojenemu Jezusu. Crowley je za svoje potrebe navadno uporabljal t. i. abramelinovo olje, pripravljeno po posebnem receptu iz že omenjene Knjige Svete Magije Abramelina Maga. Vendar pa je predvsem pomemben simbolični pomen olja. Olje predstavlja aspiracijo, teženje.⁸⁹ Aspiracija oziroma teženje predstavlja voljo (namerno pisano z malo), se pravi voljo, ki vodi k Volji. Dokler mag namreč ne odkrije svoje resnične Volje, naj uporablja naravno voljo oziroma teženje, ki ga vodi k vedno večjemu uvidu, dokler se naposled – v Ritualu Izklica Sv. Angela Varuha – ne sreča s svojim Sebstvom in s Senco svojega Sebstva ter spozna svojo Resnično Voljo.

Posodico z oljem – aspiracijo oziroma teženje – obkrožajo *bič, bodalo in verige*.⁹⁰ Na tem mestu je Crowley namerno uporabil provokativno krščansko simboliko. Kristus je bil zvezan z verigami, bil je bičan, njegove roke in noge so prebodli z žebliji (bodalo!) in naposled je bilo njegovo srce prebodeno s sulico, ki je prav tako aluzija na bodalo. Simboliko biča, bodala in verig je

---

⁸⁸ Glej Crowley 1997: 60-61.

⁸⁹ Crowley 1997: 60.

⁹⁰ Crowley 1997: 58-59.

mogoče razumeti na več načinov. Crowley sam predlaga interpretacijo v smislu treh alkimističnih elementov *žvepla, živega srebra in soli*. Po alkimistični teoriji – natančneje po Paracelsusovi teoriji »tria prima« je svet sestavljen iz treh omenjenih principov, ki odgovarjajo telesu (sol), duhu (živo srebro) in duši (žveplo). Gre za vezi, v katere je vpet človek, ki živi v svetu – metaforično torej vezi, ki vežejo »notranjega Kristusa!« K razjasnitvi morda pripomore tudi nauk, sicer del indijskega filozofskega sistema samkhya (Crowleyu dobro poznan), ki svet vidi kot igro treh sil ali gun: *tamasa* (inertnosti, ki grobo odgovarja alkimistični soli), *rajasa* (aktivnosti, ki grobo odgovarja alkimističnemu žveplu) in *satve* (dobroti/lucidnosti, ki grobo odgovarja alkimističnemu živemu srebru). Tako v primeru alkimističnih elementov kot gun v filozofiji samkhya niso niti elementi niti gune eksplicitno materialne ali duhovne; lahko so materialne, lahko duhovne – gre za principe, ki zavzamejo različne pojavne oblike, lahko se usnovijo, lahko pa so povsem nesnovne silnice, katerih igra povzroča svetovni privid, ki se mu v samkhya pravi prakriti (Narava), v vedanti Maya ali Lila-Maya (ples Šive), v zahodni ezoterični tradiciji pa bodisi tančica Izide ali (v nekem smislu) Heimarmene, Stanje-Usoda. Tako bi verige, bodalo in bič lahko razumeli v hindujsko-budističnem smislu kot razočaranje nad svetom, kot uvid v absurdnost sveta (sveta v smislu Heimarmene oziroma Izidine tančice, se pravi sveta kot samsare oziroma lila-maye), kot silnice sveta, ki ljudi sicer ohranjajo v sužnosti, vendar pri naprednejših dušah tudi vzpodbudijo željo po tistem »nekaj več«.

V nekem drugem, povezanem smislu, bi verige, bodalo in bič lahko razumeli kot zrel uvid v absurdnost sveta in nenehne bolečine, ki jih absurdnost sveta zadaja aspirantu, vendar ravno te nenehne bolečine ohranjajo njegovo teženje (posodico z oljem!) čisto. Ideja je sama po sebi tantrična. V nasprotju z veliko večino hindujskih filozofsko-religioznih sistemov, tantra priznava vrednost tega sveta in cilj tantričnega adepta je izkoristiti kozmične sile v svoj prid ali vsaj v prid odrešenja. Tako so tudi bič, bodalo in verige sile tega sveta, ki sicer zavirajo adeptov napredek, toda njihova zaviralna sila učinkuje tako, da aspiracija postane močnejša, uvid globlji in stremljenje močno. Pod udarci biča se adept uči pokorščine; vbodi bodala in rezi ga spominjajo na bolečino, ki jo mora preseči, in v verigah se uči potrpljenja. Tako lahko na tem mestu parafraziramo znan Avguštinov rek: »Tistim, ki ljubijo Boga, vse pripomore k dobremu.«

Nadaljnji Crowleyevi simboli so ***Krona***, ***Svetilka*** (t. i. »večna luč«), ***ogrinjalo Maga***, ***Knjiga***, ***Prsna Plošča***, ***Zvonec*** in ***Magični Ogenj***.

Krona⁹¹ označuje konec Velikega dela. Nosijo jo tisti, ki so prečkali Brezno in prišli v »Mesto Piramid«. ***Svetilka***⁹² sama pa je neke vrste simbol za Boštvo, simbol za tisto prvobitno točko, iz katere je vse izšlo in v katero se vse vrača, prvobitni Keter, smer, v katero mora biti usmerjen pogled maga, da se ne izgubi

---

⁹¹ Glej Crowley 1997: 104-105.

⁹² Glej Crowley 1997: 102-103.

v labirintu lastne duševnosti. Je simbol za Hen to Pan, »Eno in Vse«, tisto Neizrazljivo, o katerem je moč govoriti samo v prisposodobah. Oči vseh ljudi so uprte v Luč, a ljudje Luči nadevajo različna imena. Nekateri v njej vidijo Boga Očeta, drugi Bythos – Izvor vsega, spet drugi Allaha, tretji dharmakayo ali Buddo, itd. Luč pa sveti, mirno in enakomerno, od večnosti do večnosti. Luč je to, kar je Eno, Večno in Nespremenljivo.

Ogrinjalo⁹³ pa je simbol, ki ima več pomenov. Prvi pomen ogrinjala je Tišina. Mag zavija svoje veliko delo v Tišino. V današnjem svetu se veliko govori o t. i. teorijah zarote, v katerih nastopajo prostožidarji, iluminati, jezuiti, itd. Če se o stvari govori, potem stvar ni skrivnost. Za pravo skrivnost ne ve nihče. Resnični prenos adeptovstva (ki se imenuje iniciacija) kot tudi samo Veliko delo poteka za zagrinjalom Tišine. Veliki krščanski mistiki, ki so nekdaj prebivali v egipčanskih naselbinah Nitrije in Sketis, so svoj duhovni uvid zavijali v tišino; in enako počno mistiki iz gore Atos in iz samotnih kartuzij po Evropi. Prevelika stvar je v igri, da bi se le-ta dajala na voljo ljudem - ljudje je ne bi razumeli in bi jo zlorabili. Današnji svet je poleg marsičesa drugega izgubil tudi občutek za skrivnost. Vse mora biti javno, dostopno, na voljo, o vsem moramo biti obveščeni. *Toda o resnično velikih stvareh se molči.*

Magi – in sam Crowley je primer par excellence - so odkrili učinkovito metodo, kako zavarovati svoje skrivnosti. Metoda je preprosta – strah. Magi se obdajo z demonskim imidžem ali – v

---

⁹³ Glej Crowley 1997: 106.

primeru Crowleya – z imidžem »najbolj pokvarjenega človeka na svetu«. Demonski imidž odbije vse polovičarje in omahljivce naenkrat, in prav tako je Crowleyev imidž – imidž Zveri 666 – odbil vse, ki so bili vključeni v tradicionalne kulturne predstave. Ne želim reči, da je si je Crowley ime Zveri nadel zgolj iz tega razloga, toda odvrnitev strahopetcev je eden od stranskih učnikov tovrstnega imidža.

Crowley sam je sicer napisal obsežno avtobiografijo, ki naj bi imela šest delov. Izšla sta samo dva – od otroštva pa do ustanovitve Telemitske opatije na Siciliji. V njih je Crowley dokaj iskreno popisal svojo mladost in kasnejše vzpenjanje po magični hierarhiji, vključno z mističnimi in drugimi izkustvi. Toda tudi on je ključne stvari po vsej verjetnosti pridržal zase. Kdor bere alkimistične tekste, kmalu uvidi, da vsak avtor trdi, da je skrivnost razodel kar najbolj očitno in da se boji, da je povedal preveč – pa vendar tudi poznavalcem alkimije in alkimističnih tekstov pravi namen alkimije ostaja enigma. Obstajajo seveda interpretacije in spekulacije, toda resnična skrivnost Ars Regie je pridržana samo za iniciate – in samo zanje.

*Knjiga*⁹⁴ je označena kot »karma maga.« Ob tem je potrebno nekaj pojasnil glede pomena knjige v kontekstu magije oziroma magike. Evropska učena ali visoka magija – za razliko od ljudske magije – je bila vedno na ta ali oni način povezana z napol legendarnimi knjigami. Še iz antičnih časov so znane

---

⁹⁴ Glej Crowley 1997: 107-108.

Sibilske knjige in Kaldejski oraklji, magični značaj so imela tudi nekatera gnostična in hermetična dela.⁹⁵ V visokem srednjem veku in renesansi pa so nastajali t. i. *grimoriji* (iz Francosko/Angleškega »grimoire«) ali »Knjige izklicevanj« (Book of Conjurations), na katere se nanaša Crowleyev tekst. Med temi so bile oziroma so najbolj znane *Picatrix* (13. st.), *Liber Iuratus Honorii* (13. st.), *Knjiga Svete Magije Abramelina Maga* (15. st.), *Mali* in *Veliki Salomonov ključ* (16.-17. st.), *Arbatel* (16. st.), *Grand Grimoire* (18. st.) in drugi.

Toda, ko Crowley govori o magični knjigi, ima v mislih nekaj drugega, čeprav ne povsem nepovezanega. Poprej sem označil Crowleyevo filozofijo kot »magični eksistencializem«, in pokazal, da je ključ Magike najti Resnično Voljo in s tem uresničiti resničnega Človeka, Adama Kadmona oziroma Anthroposa, ki ga Crowley imenuje »Magus«. Vse delo maga (namerno pisano z malo) naj bi bilo usmerjeno k temu velikemu cilju – in tako je njegovo življenje tista Knjiga, ki jo piše sam. Knjiga ima svoj format in obliko – to so okoliščine, ki jih mag ne more spremeniti; to je njegova pridobljena karma. Toda vpisovanje svojih dejanj v Knjigo ustvarja novo karmo. Inkantacije (»izklicevanja«) v tej knjigi so molitve maga; magični simboli v tej knjigi so ekstatična stanja, ki jih je bil mag deležen pri samo-raziskovanju. (Ki se v nekaterih magičnih

---

⁹⁵ V določenih gnostičnih skupinah, tako v antiki kot kasneje v srednjem veku, so imeli magični značaj tudi klasični religiozni teksti kot denimo Tora ali Apokalipsa. Eliphas Levi slednjo uvršča med najpomembnejše kabalistične tekste; prim. Levi 2001: 51, 81.

krogih dandanes imenuje »psihonavtika«.) *Napisana Knjiga je torej grimorij v pravem pomenu besede, grimorij, napisan s »kryjo in drugimi človeškimi sokovi« – tako kot so bili nekdaj napisani dejanski grimoriji.*

Prsna plošča ali **Lamen**⁹⁶ je simbol vzet iz Judovstva. Judovski veliki duhovniki so nosili na prsih posebej izdelano in vezeno ploščo, z dvanajsterimi dragulji, ki so simbolizirali dvanajst plemen Izraela. Ena od znanih fotografij upodablja Crowleya z rožnokrižarskim križem na prsih. (Crowley je za lamén – prsno ploščo – vzel torej rožnokrižarski simbol, in rožnokrižarstvo stoji v samem srcu evropske ezoterike.) Kakorkoli že, v Crowleyevi ekspoziciji ima tudi Lamén alegorični pomen. Lamén ali prsna plošča je vidna manifestacija dela, ki mu je posvečen Mag; je neke vrste deklaracija, oznanilo. Oznanilo dobi v povezavi s Crowleyem še poseben pomen. Njegov magični eksistencializem, čeprav globoko subjektiven, ni bil nikdar čista subjektivna *Arte Magicale*, kot je bilo denimo v primeru Austina Osmana Spara, na čigar magični teoriji sloni večina sodobne resne magije. Crowleya je mogoče primerjati z Nietzschejem, ki je v nekem smislu »poslednji kristjan« med filozofi. Kajti čeprav je Nietzsche razglašal smrt Boga, njegova filozofska kritika krščanstva meji na obsesijo – na obsesijo z Bogom in Kristusom. Čeprav je razglašal njegovo smrt, je bil z Bogom globoko fasciniran. Tudi Crowley je, čeprav nedvomno začetnik nove magične paradigme, »poslednji tradicionalist« in

---

⁹⁶ Crowley 1997: 11-112.

tako je imela njegova religiozna filozofija – Thelema – vedno značaj mesijanstva. Crowley je proglašal eon Hora, ki bo nasledil eon Ozirisa, umrlega & vstalega Boga (Kristusa v krščanstvu, umrlega & vstalega boga mnogih misterijev: Dioniza, Orfeja, Ozirisa, itd.), in eon Izide, ki je doba čaščenja ženske boginje, Velike matere.⁹⁷ Proglašal je Thelema, katere osrednji moto je »***Do what thou wilt shall be the whole of the Law***« kot univerzalno religijo, in v liber ABA je proglasil Magiko (Magick) za univerzalno znanost, kot »***Znanost in Vednost o Spremembah, povzročenih v skladu z Voljo***«. (Crowleyeva slovita definicija magike!)⁹⁸ Tako je prsna plošča, ki jo je Crowley nosil, postala razširjanje Theleme – to je bil zunanji izraz Resnične Volje, kot jo je pri sebi prepoznal Crowley.

S širšega vidika je Lamén vse, kar na zunanji način kaže udejanjanje ali udejanjenost Resnične Volje. Lamén Aleksandra Velikega je bil helenistični imperij – nova država in spoj grške, egipčanske, perzijske in indijske omike. Lamén apostola Pavla - če si lahko dovolim to primerjavo - so bila njegova pisma in pa krščanske skupnosti oziroma Cerkve, ki jih je ustanovil. Lamén Mohameda je bila nova religija, združitev Arabcev in nastanek dhar-ul-islama (skupnosti verujočih). Lamén Descartesa so njegove Meditacije in Diskurz o metodi in Lamén Kanta je kritika metafizike, izražena v njegovih delih. Lamén Hitlerja pa so za vekomaj uničene sanje o Reichu, 45 milijonov mrtvih in

---

⁹⁷ Prim. Crowley 1997: 158-165.

⁹⁸ Crowley 1997: 125-126.

opustošeni predeli celin. (Vendar se vedno zastavlja vprašanje, ali je volja, denimo Hitlerja, bila Resnična Volja – torej Volja – ali zgolj volja, jeklena in brezobzirna in napihnjena do skrajnih meja – hybris (napuh) in ne kenosis (samo-izpraznitev)!)

Z Lamenom se tesno povezuje **Zvonec**.⁹⁹ Je simbol budnosti, nenehne pripravljenosti na izvrševanje Velikega dela, saj se le to – naj bo v Crowleyevem kontekstu ta krščanski izraz še tako sporen – godi po Milosti, kar pomeni: veliko delo samodejno poteka v človeku. V izjemno lepi Sokratovi oziroma Platonovi prisposodbi je človek tisti, ki rojeva: se pravi tisti, ki – v mukah – poraja Vednost. Veliko delo je podobno rojevanju: v človeku se sam od sebe poraja Človek, in od človeka ni potrebno več kot izpolnjevanje določenih pogojev in pa budnost. Z drugimi besedami, človek mora biti »babica« sam sebi (vkolikor ni njegova »babica« Magus, ki je dokončal Veliko delo). Obenem pa je, kot že rečeno, Zvonec povezan z Lamenom – Lamem je vidni izraz Resnične Volje in ima bolj osebni značaj (čeprav je v primerih, ki smo jih navedli, denimo pri Aleksandru, Pavlu, Mohamedu in Descartesu, težko ločiti med striktno zasebnim znamenjem resnične Volje in javnim znamenjem), Zvonec pa je slušni izraz in ima bolj javni značaj. Crowleyev zvonec so bila denimo njegova predavanja na Cambridgeu, itd.

Za konec preostane še **magični Ogenj**.¹⁰⁰ To je tudi ogenj, ki je gorel v athanorju, alkimistični peči, ki je simbol Človeka, in ki je v okultizmu – po veliki sintezi proti koncu 19. st. in v začetku

---

⁹⁹ Glej Crowley 1997: 109.

¹⁰⁰ Glej Crowley 1997: 113-116..

20. st., med katere glavnimi protagonisti je bil tudi Aleister Crowley – splošno vzporejan s tantričnim konceptom kundalini, splošne telesno-duševno-duhovne energije človeka, ki se v svoji najbolj grobi obliki (kot tedžas) kaže kot spolna sla, v najbolj fini obliki pa kot goreče mistično teženje. Kundalini je v tantrizmu, od koder koncept izvira, pojmovana kot »speča Šakti«, kundalini, ki se vzpne po kanalu susumne, pa je prebujena Šakti, in v mistični poroki v ajna čakri se Šakti združi s Šivo, kar pomeni samadhi oziroma nirvano. Kakorkoli že, ta daljši uvod je bil potreben zato, ker je Šakti ključ do razumevanja magičnega ognja, »ki na koncu použije vse«. Šakti, ženska boginja, je v hinduizmu čaščena bodisi kot Parvati, kar je njen blagi in dobrohotni aspekt bodisi kot Kali, kar je njen grozljivi in uničevalni aspekt. Sedaj lahko povežem prisposobo Šakti kot kundalini oziroma »magični ogenj« z aspektom Šakti kot Kali: potem ko je mag dosegel stopnjo Maga, »magični ogenj«, sila, ki ga je vodila vse od najbolj grobe sle do mističnega stremljenja, do spoznanja Resnične Volje, do koraka čez Brezno, je naposled tista Sila, v kateri je Mag tudi použit – kot *Ipsissimus*.

Če s te perspektive povzamem Veliko Delo, je videti, da obsega tri plus ena (!) velika žrtvovanja. Prvo žrtvovanje je žrtvovanje vseh drugih interesov razen tistih, ki pripomorejo k Velikemu delu, ki se sprva kaže kot mentalni (psihični) in fizični trening. Drugo žrtvovanje je žrtvovanje volje ega, da se lahko rodi resnična Volja; in podreditev ega Sebstvu, resnični naravi človeka, Srcu oziroma notranjemu Kristusu, Neschami, Nousu, Pneumi, »dragulju v lotosu«. Toda kljub temu, da sedaj človeka

vodi resnična Volja – ki je identična z Božjo (ali, če uporabimo nek drug koncept, ki je bolj na mestu: človeka vodi Tao oziroma človek sledi Tao-u), je človek še vedno ujet v običajni umski način doživljanja. Zato mora žrtvovati najvišje kar ima, svojo umsko zaznavo, in prečkati Brezno, da se v njem lahko rodi Razumevanje. To je tretja žrtev. Magični ogenj, ki je gorel v človeku, se je bistril vse od gostega, sajastega plamena, ki je vodil k resnični Volji; nato je – kot Resnična Volja – postal čist in svetel plamen, mistično teženje (če je Resnična Volja človeka vodila v smeri nadaljnjega mističnega vzpona). Naposled – po prečkanju Brezna – Magus ni bil več tisti, ki v mraku polovične vednosti sledi Volji, pač pa je Volji sledil z Razumevanjem in Modrostjo. Toda nazadnje je prišla največja žrtev od vseh: vse, kar je človeškega, je moralo umreti, da je lahko ostalo le tisto, kar je večno Večno: Eno, ki je hkrati Vse, Hadit, ki je hkrati Nuit.

Slika N: Tarot karta, Atu V, Hierofant

IV. ZAKLJUČNE MISLI

V kontekstu Zahodne ezoterične tradicije, ki se je - upoštevajoč konsenz akademikov – pričela porajati v pozni antiki, svoj moderni izraz pa je dobila v času od renesanse dalje – je Crowleyeva Thelema (in Magika kot njen praktični pol) zelo samosvoja, vsekakor pa zelo zanimiva struja. Crowleyeva magična filozofija se kaže kot sicer eklektična, pa vendar samostojna ezoterična filozofija. Na razvoj Crowleyeve misli je vplivalo zlasti troje. Prvi vpliv je učenje Hermetičnega reda Zlate zore, drugi vpliv je bila indijska filozofija joge in tantre in tretji ter najbolj odločilen vpliv je bilo razodetje Knjige Zakona. Na ta način je nastala Crowleyeva lastna okultna filozofija, ki je v svoji religiozni dimenziji znana kot Thelema, v praktični dimenziji pa kot Magika.

V kontekstu okultne filozofije je Crowley eden najpomembnejših utemeljiteljev psihološke paradigme. Crowley je v času, ko so magijo kot vedo na Zahodu pri življenju ohranjali le posamični prostožidarski, rožnokrižarski in okultni redovi (ter nekaj čudaških zanesenjakov) opravil pionirsko delo njene (pre)interpretacije in upovedi na moderen način; njegovo delo pa je bilo vseskozi podprto s prakso. Čeprav je Crowley verjetno najpomembnejši od modernih utemeljiteljev magije kot empirične vede (sic!), je hkrati res, da njegova interpretacija ni bila in ni edina. Približno ob istem času so magijo na svoj način interpretirali tudi Austin Osman Spare, Louis Maximillian Bimstein (bolj znan kot Max Theon), Violet Firth (znana kot Dion Fortune) in še nekateri manj poznani, toda zato nič manj

vplivni okultisti. Vendar pa je ravno Crowleyevo ime zaslovelo kot sinonim za moderni okultizem, kar gre deloma na račun Crowleyevega ekstravagantnega in pompoznega stila življenja ter njegovega smisla za samopromocijo.¹⁰¹

Crowleyeva okultna filozofija je sicer močno vezana na okultno kabalo, vendar pa v središču Crowleyeve filozofije stoji izvirna ideja oziroma koncept Resnične Volje, ki pomeni posameznikovo avtentično poslanstvo, poklicanost, oziroma njegovo povsem distinktivno pot v nepredvidljivosti Življenja. Tako je Crowleyeva okultna filozofija ali Magika dejansko filozofija življenja, in kot tako jo je moč označiti kot eksistencializem, ker pa vsebuje močno navezavo na religijo in magijo, je njegovo filozofijo moč imenovati »magični eksistencializem«.

V jedru Crowleyevega magičnega eksistencializma je pojem Velikega dela, ki ga je moč najpreprosteje označiti kot realizacijo avtentičnega Človeka. V tem pogledu ima Veliko delo podobnosti s hermetično in gnostično potjo odrešitve; budistično idejo plemenite osmere poti, indijsko idejo joge in navsezadnje – pa naj bo ta primerjava še tako sporna – celo s krščansko idejo Hoje za Kristusom. Gre namreč za iskanje resničnega bistva posameznika. Resnično bistvo (ali »višji Jaz«)

---

¹⁰¹ Citat iz Magike brez solz, (A.C.), Uvod, Pismo A (Ibis, 2013); *Nikakor se nepošteno ne baham, če rečem, da so bila moja raziskovanja Magike in Misticizma na sploh zame izredno pomembna, posebej zavoljo moje integracije različnih mišljenjskih sistemov sveta, predvsem poistovetenje sistema Ji Jinga s sistemom Kabale. Vendar ti zagotavljam, da bi vse moje življenjsko delo, četudi tisočkrat pomnoženo, ne bilo vredno niti desetine vrednosti enega verza Knjige Zakona.* (Op. izd.)

pojmovano statično, je v Crowleyevem sistemu poimenovan kot posameznikov Sv. Angel Varuh, kar je prispodoba, vzeta iz grimorija Knjiga Svete Magije Abramelina Maga (15. st.), ki ustreza grško-helenističnim in gnostičnim konceptom Augoeidesa; kabalističnemu konceptu Yechide; budističnemu konceptu »dragulja v lotosu« in navsezadnje tudi Jungovemu konceptu Sebstva. Resnično bistvo, pojmovano dinamično, pa je človekova resnična Volja. Res pa je, da je zaradi skrajne svobode,¹⁰² ki jo nudi Thelema, pot zablode tu veliko večja: namesto da bi človek postal Človek, se lahko zgodi ravno obratno. To so opazili celo nekateri Crowleyevi sodobniki, ki so (včasih na svojo žalost) ugotovili, da je Crowley sam podlegel ekscesivni spolnosti in drogam.

Crowleyeva magična filozofija in na njej sloneč koncept Velikega dela sta utemeljena na okultni kabali, z njeno osrednjo simbolno shemo: Drevesom življenja. Drevo življenja je mogoče tolmačiti metafizično, kozmično in antropološko (mistično psihološko). V Crowleyevi okultni filozofiji nastopajo vse tri razlage, vendar je prvenstvo na antropološki (mistično-psihološki) razlagi Drevesa. Drevo se povezuje s korespondencami iz hermetizma, evropske ceremonialne magije, grške in egipčanske mitologije ter indijske joge in tantre. Je hkrati zemljevid Človeka kot zemljevid za pot k Človeku. Na kabalistično Drevo so vezane tudi magične stopnje, ki

---

¹⁰² Tako pri vsem kar imaš ti nimaš nobene pravice razen da vršiš svojo voljo Delaj to in nihče ti ne bo oporekal. Za čisto voljo, nepomirjeno s ciljem, osvobojeno sle po rezultatu, je vsaka pot popolna (Knjiga Zakona; I pog, 11, 12 str., Ibis 2015), Op. izd.

označujejo napredek v Velikem delu. V ritualnem oziroma praktičnem delu Crowleyeve okultne filozofije pa kot osrednji magični ritual nastopa Ritual Izklica in Konverzacije s Sv. Angelom Varuhom. Gre za magični obred, povzet po Knjigi Svete Magije Abramelina Maga, čigar bistvo je odkritje posameznikovega resničnega Sebstva, ki je statični aspekt Resnične Volje.

Od drugih svetih poti se pot, ki jo je utrl Crowley, kaže kot skrajno individualistična in nedogmatska. V Crowleyevi filozofiji razen Resnične Volje ni nobenega absolutnega dobrega niti absolutnega zla, nobene absolutne morale niti nemorale. Dobro je to, kar pripomore k odkrivanju Resnične Volje, zlo je to, kar od nje oddaljuje. Resnična Volja pa je presežni pojem, ki stoji nad dobrim in nad zlim kot nekaj absolutnega – kot pravilni tir človeka, ki je Pot in Cilj hkrati. V jeziku kitajske mistike bi bilo mogoče Resnično Voljo primerjati s Tao-m, v jeziku eksistencializma z avtentičnim bivanjem, v jeziku semitskih verstev in zlasti krščanstva pa z Božjo Voljo. Tako Tao kot Božja Volja sta namreč nad dobrim in zlim in torej nad distinkcijo, ki jo vzpostavlja morala. Resnična Volja ni vnaprej z ničemer določena: Resnična Volja je hkrati brezmejna svoboda in hkrati absolutna nuja, kajti izpolnjevati Resnično Voljo pomeni biti avtentičen, pomeni bližati se Sebi; ne izpolnjevati jo pa pomeni odmikati se od Sebe.

Zaradi svojega ikonoklastičnega načina življenja ter kontroverznih idej in praks je bil Crowley pogosto očrnjen, njegova magična filozofija pa je bila povsem nekritično označena kot »satanistična«. Celo akademski raziskovalci

Zahodne ezoterične tradicije so vsaj do nedavnega kazali tendenco, da so Crowleya bodisi prezrli ali pa ga obravnavali le bežno. Podobno velja za uradno filozofijo. Vse bolj pa postaja jasno, da Aleister Crowley zasluži resno pozornost kot mislec, mistik, mag, pisec in navsezadnje kot osebnost, ki je v precejšnji meri zaznamovala moderno in postmoderno dobo. *V času, za katerega se zdi, da ne premore več trdnega koordinatnega izhodišča, se Crowleyeva magična filozofija, zlasti pa njegov nauk o Resnični Volji kažeta kot eno od možnih novih koordinatnih izhodišč.*

O AVTORJU:

Andraž Žvab

(*1980, Kranj). Leta 2000 je maturiral na Gimnaziji Kranj in sledilo je daljše potovanje po Grčiji in Turčiji z avtostopom in nekaj let pustolovskega življenja. Leta 2004/2005 se je vpisal v izredni študij etnologije in kulturne antropologije in ga naslednje leto nadaljeval redno. V vmesnem času se je veliko ukvarjal s študijem t. i. Zahodne ezoterične tradicije, zlasti alkimije, pa tudi magije in starejših ezoteričnih filozofij nasploh. Piše eseje in strokovne članke (spletna revija Apokalipsa, spletna revija KUD Logos, Acta Chymica Slovenica), prevedel je odlomek iz dela Aurora nemškega mistika Jakoba Böhmeja (17. st.) za spletno revijo KUD Logos. Poleg okultne filozofije ga zanimata tudi literatura in antropologija drog. Leta 2015 je na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo (Univerza v Ljubljani) diplomiral s tezo Tradicija alkimije na Zahodu in na Slovenskem. Svoj čas vlaga v pisanje, prevajanje in raziskovanje Zahodne ezoterične tradicije.

SPREMNA BESEDA:

Mladi slovenski antropolog in filozof Andraž Žvab nas v svojem pregledno napisanem eseju z naslovom *Magična filozofija Aleistra Crowleya* seznanja z osnovnimi informacijami o življenju in delu tega velikega zahodnega ezoteričnega misleca in praktika, verjetno največjega v 20. stoletju. Čeprav je Žvabova knjiga v prvi vrsti enciklopedični vodnik, pa so v njem tudi povsem originalne Žvabove intepretacije, ki so nastale na osnovi primerjav različnih zornih kotov, s katerih je mogoče gledati in obravnavati kontroverzno osebnost in provokativno duhovno poslanstvo Aleistera Crowleya. Avtor najprej razčisti s številnimi predsodki, ki so povezani s Crowleyem in telemitskim gibanjem nasploh, zlasti s tistimi, ki hočejo njihov pojav predstaviti kot obliko satanizma in vse skupaj zavreči kot obskurni in nepomembni okultizem. V resnici gre za neprekinjen, sicer v času splošne prevlade Katoliške cerkve podtalni duhovni tok, ki ima svoje korenine daleč nazaj v antičnih časih, in je posredno vplival na celo vrsto pomembnih družbenih prelomov in ustvarjalnih dosežkov evropske zgodovine.

V osrednjem delu knjige se avtor posveti analizi Crowleyevih temeljnih del, zlasti Magike (Liber ABA - Knjiga 4), kjer največ pozornosti nameni pojmu *Theleme* oz. razlikovanju med voljo ega in Voljo Sebstva ter pomenu alkimističnega Velikega dela (kako postati avtentičen ali samorealiziran človek). Crowleya

predstavlja kot zagovornika individualizma in glasnika svobode, njegovo filozofijo pa na izviren način tolmači kot »*magični eksistencializem*«. Žvab pred nas postavlja večplastni lik Aleistera Crowleya, s čimer onemogoča, da bi ga obravnavali zgolj s pozitivne ali negativne plati, kajti pristranskih in zmotnih sodb, ki so jih dajali njegovi oboževalci ali nasprotniki, je bilo vedno v izobilju, izzval pa jih je Crowley sam s svojim ekscentričnim načinom življenja in strastnim mišljenjem. Crowleyevo poslanstvo je bilo prometejsko. Svoje življenje je posvetil temu, da je izkustveno preverjal dotedanje zahodno okultno znanje in ga preoblikoval ter intelektualno interpretiral v jeziku, ki je razumljiv modernemu človeku, zlasti z vidika psihologije in primerjalne religiologije.

Žvabova knjiga je tako priporočljivo branje za vse, ki se Crowleyem поблиže še niso seznanili, pa tudi za poznavalce, saj jim bo mogoče odprla še kak nov, doslej nepoznani vidik Mojstrovega dela.

Vili Ravnjak

LITERATURA:

Abraham, Lyndy

1998 *A Dictionary of Alchemical Imagery*. Cambridge: Cambridge University Press.

Atwood, Mary Anne

2004 [1850] *Hermetic Philosophy and Alchemy: A Suggestive Inquiry into The Hermetic Mystery*. London: Kegan Paul.

Aurobindo, Šri

1990 *Integralna joga: psihologija duhovne rasti k polnosti bitja: izbor*. Prev. Janez Svetina. Ljubljana: Slovenska matica.

1991 *Slapovi luči: Misli, utrinki in reki*. Prevedel, uredil in komentarje napisal Janez Svetina. Celje: Mohorjeva družba.

Ban, Tina

2008 *Novodobniška duhovnost: Od zgodovinskih izvorov do sodobne podobe*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Barnard, Alan in Jonathan Spencer, ur.

2002 *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. London in New York: Routledge.

Benzenhoffer, Udo in Urs Leo Gantenbein

2006 'Paracelsus (ps. of Theophrastus Bombast von Hohenheim).' V: *Dictionary of Gnosis and Western Esotericism*. Wouter Hanegraaf et al., ur. Leiden in Boston: Brill. Str: 922-931.

Burckhardt, Titus

1997 *Alchemy: Science of the Cosmos, Science of the Soul*. Luisville, Kentucky: Fons Vitae.

Crowley, Aleister (with Mary Desti & Leila Waddel)

1997 *Magick: Book Four – Liber ABA. Part I-IV*. Edited, annotated and introduced by Hymenaeus Beta. San Francisco/Newburyport: Weiser.

[1929] *The Confessions of Aleister Crowley: An Autohagiography*.

London: Mandrake Press.

Vir: <http://hermetic.com/crowley/confessions/>; 10. 5. 2010

1986 [1912] *777 And Other Qabalistic Writings of Aleister Crowley.*

Edited with introduction of Israel Regardie. San

Francisco/Newburyport: Weiser Books.

2006 [1929] *Mesečevo dete.* Prev. Ana Marija Mayerhold.

Ljubljana: Amalietti & Amalietti.

Davies, Owen

2009 *Grimoires: A History of Magic Books.* Oxford: Oxford

University Press.

Edighoffer, Roland

1992 'Rosicrucianism: from the seventeenth to the twentieth Century.'

V: *Modern Esoteric Spirituality.* Antoine Faivre in Jacob Needleman,

ur. New York: Crossroads. Str: 186-209.

Eliade, Mircea

1969 *Yoga: Immortality and Freedom.* Princeton: Princeton

University Press.

Faivre, Antoine

1992a 'Introduction I.' V: *Modern Esoteric Spirituality.* Antoine

Faivre in Jacob Needleman, ur. New York: Crossroads. Str: xi-xxii.

1992b 'Ancient and Medieval Sources of Modern Esoteric

Movements.' V: *Modern Esoteric Spirituality.* Antoine Faivre in Jacob

Needleman, ur. New York: Crossroads. Str: 1-70.

Feuerstein, Georg

1998 *Tantra: The Path of Ecstasy.* Boston & London: Shambala.

Fortune, Dion

2000 *The Mystical Qabalah.* San Francisco, Ca – Newburyport, MA:

Weiser.

Gilbert, Robert A.

2006 'Hermetic Order of the Golden Dawn.' V: *Dictionary of Gnosis*

& Western Esotericism. Wouter Hanegraaf et al., ur. Leiden in

Boston: Brill. Str: 544-550.

Goljevšček, Alenka

1992 *New age in krščanstvo*. Koper: Ognjišče.

Goodrick-Clarke, Nicholas

2008 *The Western Esoteric Tradition*. Oxford: Oxford University Press.

Guenon, Rene

2001 *Insights into Islamic Esotericism and Taoism*. Hillsdale NY: Sophia Perennis.

Hanegraaff, Wouter

2006 'Esotericism.' V: *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*. Wouter Hanegraaff et al., ur. Leiden in Boston: Brill. Str: 336-340.

Hanegraaff, Wouter J & Antoine Faivre, Reloef van den Broek, Jean-Pierre Brach, ur.

2006 *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*. Leiden in Boston: Brill.

Hine, Phil

1995 *Condensed Chaos: An Introduction to Chaos Magic*. Tempe, Arizona: New Falcon Publications.

Jung, Carl Gustav

1968 *Psychology and Alchemy*. Princeton: Princeton University Press.

1969a *Aion: Researches into the Phenomenology of the Self*.

Princeton: Princeton University Press.

1969b *Psychology and Religion: West and East*. Princeton: Princeton University Press.

1989 *Spomini, sanje, misli*. Prev. Božidar Kante. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Kaczynski, Richard

2010 *Perdurabo: The Life of Aleister Crowley*. Berkeley: North Atlantic Books.

Kripal, Jeffrey R. in Wouter J. Hanegraaff

2008 'Introduction: Things we do not talk about.' V: *Hidden Intercourse: Eros and Sexuality in the History of Western Esotericism*.

Wouter J. Hanegraaff & Jeffrey R. Kripal, ur. Leiden in Boston: Brill.
Str: ix-xxii.

Kuhn, Thomas S.

1998 *Struktura znanstvenih revolucij*. Prev. Gorazd Jurman in Simon Krek. Zbirka Temeljna dela. Ljubljana: Krtina.

Laurant, Jean Pierre

1992 'The Primitive Characteristics of Nineteenth-Century Esotericism.' V: *Modern Esoteric Spirituality*. Antoine Faivre in Jacob Needleman, ur. New York: Crossroads. Str: 277-287.

Levi, Eliphas

2001 [1855/56] *Transcendental magic*. Transl. Arthur E. Waite. Boston in York Beach: Weiser.

2006 [1860] *Magic: A History of Its Rites, Rituals, and Mysteries*. Mineola, New York: Dover Publications.

Loski, Vladimir

2008 *Mistična teologija vzhodne cerkve*. Prev. Pavle Rak. Ljubljana: KUD Logos.

Mallory Masters, G.

1992 'Renaissance Kabbalah.' V: *Modern Esoteric Spirituality*. Antoine Faivre in Jacob Needleman, ur. New York: Crossroads. Str: 132-153.

Mazet, Edmond

1992 'Freemasonry and Esotericism.' V: *Modern Esoteric Spirituality*. Antoine Faivre in Jacob Needleman, ur. New York: Crossroads. Str: 248-276.

Nettesheim, Heinrich Cornelius Agrippa of

2006 [1533] *Three Books of Occult Philosophy*. Translated by James Freake. Edited and Annotated by Donald Tyson. Woodbury, Mn: Llewellyn Publications.

Otto, Rudolph

1956 *The Idea of Holy*. Oxford: Oxford University Press.

Pasi, Marco

2006a 'Crowley, Aleister.' V: *Dictionary of Gnosis and Western Esotericism*. Wouter Hanegraaf et al., ur. Leiden in Boston: Brill. Str: 281-287

2006b 'Mathers, Samuel Liddell »McGregor«.' V: *Dictionary of Gnosis and Western Esotericism*. Wouter Hanegraaf et al., ur. Leiden in Boston: Brill. Str: 783-785.

Principe, Lawrence M.

2006 'Alchemy I: Intruduction.' V: *Dictionary of Gnosis and Western Esotericism*. Wouter Hanegraaf et al., ur. Leiden/Boston: Brill. Str: 12-16.

Regardie, Israel

1989 *The Golden Dawn: A Complete Course in Practical Ceremonial Magic – Four Volumes in One: The Original Accocunt of Teachings, Rites and Ceremonies of the Hermetic Order of the Golden Dawn (Stella Matutina) as revealed by Israel Regardie*. Woodbury, Minnesota: Lyewelynn Publications.

2007 *Tree of The Life: An Illustrated Study of Magic*. Edited & Annotated by Chic Cicero & Sandra Tabatha Cicero. Woodbury, Minnesota: Lyewelynn Publications.

Reuchlin, Johannes

1993 [1517] *On the Art of the Kabbalah (De Arte Cabbalistica)*. Lincoln: University of Nebraska Press.

Roob, Alexander

2006 *Alchemy & Mysticism: The Hermetic Museum*. Köln, London, Los Angeles, Madrid, Paris in Tokyo: Taschen.

Scholem, Gershom Gerhard

2003 *Poglavitni tokovi v judovski mistiki*. Prev. Vid Snoj. Zbirka Hieron. Ljubljana: Nova revija.

Sutin, Lawrence

2000 *Do What Thou Wilt: A life of Aleister Crowley*. New York: St. Mary's Griffin.

Trismegist, Hermes

2001 *Corpus Hermeticum*. Prev. Pavel Češarek. Zbirka Hieron. Ljubljana: Nova revija.

Trobentar, Janez

2006 Človek – Sfinga – Zver: (Nemogoč poskus »intelktualnega« portreta. Aleister Crowley – sestavljanka št. 666.) Šmarješke Toplice: Stella.

Urban, Hugh B.

2006 *Magia Sexualis: Sex, Magic and Liberation in Modern Western Esotericism*. Berkely and Los Angeles: University of California Press.

Waite, Arthur Edward

2003 *The Holy Kabbalah*. Mineola, NY: Dover Publications.

Wenisch, Bernardt

1998 'Satanizem.' V: *Verstva, sekte in novodobna gibanja*. Vinko Škafar, ur. Celje: Mohorjeva družba. Str: 136-143.

Mladi slovenski antropolog in filozof Andraž Žvab nas v svojem pregledno napisanem eseju z naslovom *Magična filozofija Aleistra Crowleya* seznanja z osnovnimi informacijami o življenju in delu tega velikega zahodnega ezoteričnega misleca in praktika, verjetno največjega v 20. stoletju. Čeprav je Žvabova knjiga v prvi vrsti enciklopedični vodnik, pa so v njem tudi povsem originalne Žvabove interpretacije, ki so nastale na osnovi primerjav različnih zornih kotov, s katerih je mogoče gledati in obravnavati kontroveržno osebnost in provokativno duhovno poslanstvo Aleistera Crowleya. Avtor najprej razčisti s številnimi predsodki, ki so povezani s Crowleyem in telemitskim gibanjem nasploh, zlasti s tistimi, ki hočejo njihov pojav predstaviti kot obliko satanizma in vse skupaj zavreči kot obskurni in nepomembni okultizem. V resnici gre za neprekinjen, sicer v času splošne prevlade Katoliške cerkve podtalni duhovni tok, ki ima svoje korenine daleč nazaj v antičnih časih, in je posredno vplival na celo vrsto pomembnih družbenih prelomov in ustvarjalnih dosežkov evropske zgodovine.

V osrednjem delu knjige se avtor posveti analizi Crowleyevih temeljnih del, zlasti Magike (Liber ABA - Knjiga 4), kjer največ pozornosti nameni pojmu Theleme oz. razlikovanju med voljo ega in Voljo Sebsta ter pomenu alkimističnega Velikega dela (kako postati avtentičen ali samorealiziran človek). Crowleya predstavlja kot zagovornika individualizma in glasnika svobode, njegovo filozofijo pa na izviren način tolmači kot »magični eksistencializem«. Žvab pred nas postavlja večplastni lik Aleistera Crowleya, s čimer onemogoča, da bi ga obravnavali zgolj s pozitivne ali negativne plati, kajti pristranskih in zmotnih sodb, ki so jih dajali njegovi oboževalci ali nasprotniki, je bilo vedno v izobilju, izzval pa jih je Crowley sam s svojim ekscentričnim načinom življenja in strastnim mišljenjem. Crowleyevo poslanstvo je bilo prometejsko. Svoje življenje je posvetil temu, da je izkustveno preverjal dotedanje zahodno okultno znanje in ga preoblikoval ter intelektualno interpretiral v jeziku, ki je razumljiv modernemu človeku, zlasti z vidika psihologije in primerjalne religiologije.

Žvabova knjiga je tako priporočljivo branje za vse, ki se Crowleyem približe še niso seznanili, pa tudi za poznavalce, saj jim bo mogoče odprla še kak nov, doslej nepoznani vidik Mojstrovega dela.

Vili Ravnjak

